

Nr. 28

VLAAMS PARLEMENT

Zitting 1997-1998

19 februari 1998

HANDELINGEN

PLENAIRE VERGADERING

THEMADEBAT ARMOEDE EN UITSLUITING

Inhoud

Nr. 28

Donderdag 19 februari 1998

Berichten van verhindering	1
Themadebat	
Themadebat over armoede en uitsluiting	1
Sprekers : de heer Bart Vandendriessche, mevrouw Patricia Ceysens, de heer Johan De Roo, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, de heren Tuur Van Wallendael, Guy Swennen, René Swinnen, Stefaan Platteau, Felix Strackx, Pieter Huybrechts, Herman Lauwers, Dirk Van Mechelen, Gilbert Bossuyt en Robert Voorhamme, mevrouw Ria Van Den Heuvel, de heer André Denys, mevrouw Sonja Becq en mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht, de heren Jef Sleeckx en Gilbert Vanleenhove, mevrouw Mia De Schamphelaere, de heren Ludo Sannen, Freddy Sarens en Jos Stassen, mevrouw Nelly Maes, mevrouw Kathy Lindekens en mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heren Julien Demeulenaere, André Van Nieuwkerke, Michiel Vandebussche, Jacky Maes en Frans Wymeersch en minister Leo Peeters	
Moties van aanbeveling	55
Regeling van de werkzaamheden	56

VOORZITTER : De heer Norbert De Batselier

- *De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.*
- *De vergadering wordt geopend om 14.10 uur.*

De voorzitter : Dames en heren, de vergadering is geopend.

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Vera Dua, Jan Caubergs, Freddy De Vilder, Maria Tyberghien-Vandenbussche : gezondheidsredenen ;

Johan Malcorps, Didier Ramoudt, Joris Van Hautem : ambtsverplichtingen ;

Veerle Heeren, Peter Desmet, Kris Van Dijk : familieverplichtingen.

THEMADEBAT**Themadebat over armoede en uitsluiting**

De voorzitter : Dames en heren, aan de orde is het themadebat over armoede en uitsluiting.

Het themadebat wordt gehouden op basis van de maatschappelijke beleidsnota die de commissie ad hoc heeft opgesteld. Het is de eerste maal in onze parlementaire geschiedenis dat we een dergelijk themadebat houden. Het thema, waarover we samen hebben beslist, is daarvoor belangrijk genoeg.

Het themadebat is geopend.

De heer Vandendriessche heeft het woord.

De heer Bart Vandendriessche (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, collega's, vooreerst wil ik alle collega's uit de commissie ad hoc bedanken voor hun aangehouden medewerking. In het bijzonder de verslaggevers verdienen een woord van dank voor hun accurate verslag. Ook de heer Ides Nicaise verdient een welgemeende dank voor de

manier waarop hij onze commissie deskundig heeft bijgestaan.

Het is voor zoveel armen en uitgesloten en betekenisvol dat dit Vlaams Parlement haar eerste themadebat wijdt aan armoede en sociale uitsluiting. Heel wat mensen vinden dat dit themadebat lang op zich heeft laten wachten. Toen de voorzitter van dit parlement het initiatief voor dit debat nam, had hij ongetwijfeld de afhandeling op een meer redelijke termijn voor ogen.

Gaandeweg heeft de commissie echter aangevoeld dat er tijd nodig was om de parlementsleden vertrouwd te maken met de complexe problematiek van armoede. We kunnen zonder schroom zeggen dat de opbouw van deskundigheid en inzicht in de armoedebevorderende mechanismen meer dan nodig was.

De laatste begrotingsbesprekingen in dit parlement spiegelde terecht indrukwekkende, positieve budgettaire ontwikkelingen voor. Nog nooit in zijn geschiedenis is Vlaanderen zo welstellend geweest. Nog nooit beheerste Vlaanderen zijn budget zo meesterlijk. Toch moeten we vaststellen dat de sociale grondrechten van zoveel armen nog dagelijks worden geschonden in Vlaanderen.

Recht op arbeid, maar honderdduizenden hebben geen werk of verbieden we te werken. Recht op kosteloos onderwijs, maar veel kinderen voelen zich niet goed in hun vel omdat ze niet volwaardig aan schoolse en buitenschoolse activiteiten kunnen deelnemen. Recht op behoorlijke huisvesting, maar in Vlaanderen zijn er naar schatting 100.000 thuislozen. Recht op gezondheidszorg, maar armen met schulden staan onder embargo en kunnen niet worden geholpen in een OCMW-ziekenhuis.

Armen worden van de rest van de bevolking onderscheiden door armoedegrenzen, bepaald aan de hand van het inkomen. Armoede is echter meer dan een te laag inkomen. Armoede is ook niet meetellen, er niet bij horen, geen toekomst hebben, altijd maar moeten vragen en dank u zeggen. Armoede bestrijden is dan ook meer dan een dans van cijfers en budgetten.

Dit parlement moet het als het hoogste gezag in de democratie opnemen voor de zwaksten, de armsten, de meest kwetsbaren. Dit parlement moet meewerken aan een meer rechtvaardige samenleving die een toekomst wil bieden aan de armen en hun kinderen. De samenleving moet haar economie ten dienste stellen van elke mens. Het parlement moet zich in de eerste plaats ontfemen over

Vandendriessche

de effectieve invulling van de grondwettelijke rechten. Dit is een uiting van elementair democratisch handelen in een beschaafd land. Elke overheid moet trouwens beseffen dat extreme armoede ondemocratische en racistische gevoelens in de hand werkt.

We moeten er ons ook voor hoeden snel marginale, sensationele maatregelen te nemen die een kleine groep soelaas bieden. Onze uiteindelijke doelstelling moet het vernietigen van de meest hardnekkige armoede zijn. De heer Limpens van ATD Vierde Wereld verwoordde het als volgt tijdens onze hoorzitting: 'Zoals we in de vorige eeuw de slavernij hebben uitgeroeid, zo moeten we nu de armoede uitroeien.'

Als dit de ambitie van Vlaanderen is, dan zullen veel gelijkgezinde beleidsmakers daarvan door-drongen moeten zijn. Goede wil en engagement alleen zullen niet volstaan. We moeten er ons van bewust zijn dat armoedebestrijding een aanzienlijke inzet van middelen vereist.

Velen die actief zijn in het veld vrezen dat het parlement na dit debat overgaat tot de orde van de dag. Dit mag geen eindpunt zijn. Het zou bijzonder jammer zijn dat de in de commissie verworven knowhow verloren gaat. Het zou contradictorisch zijn te zeggen dat armoedebestrijding een integraal beleid veronderstelt en dan opnieuw los van elkaar in de eigen commissie met armoede bezig te zijn.

De minst goede oplossing is armoede louter als een welzijnsprobleem te behandelen en alles in de hoek van de zorg en hulpverlening te vegen. Het gaat immers vaak om culturele erkenning die op emancipatie is gericht, en het recht om mens te zijn.

Er moet een minimum aan concrete vooruitgang worden geboekt. Niemand zal het parlement kwalijk nemen dat niet alles wat in de maatschappelijke beleidsnota wordt voorgesteld binnen het jaar in decreten is gegoten. Wat generaties lang misgroeide, kan niet in een handomdraai worden rechtgezet. Men zou het parlement wel kwalijk kunnen nemen dat het een debat is aangegaan en doelstellingen heeft geformuleerd, maar geen vooruitgang boekt.

Op gezette tijden moet een voortgangsrapport worden opgesteld en besproken, in een wisselwerking met de regering en na terugkoppeling met de armenorganisaties. Dit kan door middel van een op

te richten commissie in het parlement in samenwerking met het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding.

Mijn collega's zullen vooral inhoudelijk terugblikken op de beleidsnota, ikzelf bespreek nog twee elementen van ondersteuning en omkadering.

Maatregelen die arme mensen aanbelangen, dienen met hen te worden overlegd. Op verschillende niveaus overleggen verschillende partijen. Het Algemeen Verslag over de Armoede heeft aange-toond dat er nood is aan een permanente overlegstructuur, maar ook aan een gecoördineerde samenwerking. Het is noodzakelijk dat de verschillende werkingen op elkaar worden afgestemd.

Als permanente overleg- en evaluatiestructuur zou een onafhankelijk centrum voor armoedebestrijding moeten worden opgericht. Dat maakt deel uit van het samenwerkingsakkoord tussen de federale regering en de gemeenschaps- en gewestregeringen, dat vandaag wordt ondertekend.

Voor een maximale doelmatigheid moet het centrum zowel met federale als met regionale overheden contacten onderhouden. Het moet beschikken over voldoende autonomie, een dialoog waarborgen met de verenigingen waar armen het woord voeren en instaan voor de uitwisseling van ervaringen en successen in de omgang met armen. Het centrum moet officieel worden belast met het op de voet volgen van armoede, het formuleren van beleidsvoorstellen en evaluatie van het gevoerde beleid. Het moet rapporteren aan de regering.

Armen hebben het moeilijk om zich uit te drukken en zich te organiseren. De overheid moet de inspanningen van hun verenigingen steunen. Dankzij de armenbewegingen krijgen de armsten effectief een stem en worden ze ernstig genomen. We zien een markante analogie met de ontwikkelingen van de arbeidersbeweging van een eeuw geleden. Idealiter zouden de armsten binnen alle organisaties een plaats en een stem moeten krijgen, want dan zijn organisaties waar armen het woord nemen overbodig. De realiteit ziet er echter anders uit.

Verenigingen moeten ervoor zorgen dat armen mondig worden, dat ze vorderingen maken in hun emancipatie, dat ze hun verantwoordelijkheden ten volle kunnen opnemen. Zoiets vergt echter tijd, het moet groeien van onderuit. Een aantal verenigingen hebben gedurende tientallen jaren ervaring en inzicht in het werken met armen opgebouwd, kennis verzameld en methodieken ontwikkeld. De erkenning en subsidiëring van deze verenigingen

Vandendriessche

moet zo snel mogelijk worden gerealiseerd. De voorafname uit het SIF is een overgangsregeling. Het wordt hoog tijd dat er eindelijk een perspectief wordt geboden aan deze geëngageerde en onbaatzuchtige voortrekkers, maar vooral dat hun niet aflatende inspanningen worden gewaardeerd. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, mijn collega en ikzelf hebben ervoor geopteerd om te verwijzen naar de maatschappelijke beleidsnota. We denken dat we onze tijd in deze plenaire vergadering maximaal moeten besteden aan de discussie. De nota werd tijdig rondgedeeld. Alle leden konden deze inzien.

'Armoede en sociale uitsluiting' is de titel van dit themadebat. Er is een jaar voorbij van intensieve voorbereiding, van luisteren en vragen stellen, maar ook van antwoorden krijgen. Aan het einde van onze commissiewerkzaamheden, en bij het begin van het themadebat en alles wat daarop moet volgen, wil ik namens de VLD een suggestie doen om vooralsnog de titel van ons themadebat te veranderen in 'Armen en sociale uitsluiting'.

Armoede is een toestand, armen hebben een gelaat. Armoede kan men definiëren, men kan het proberen te meten in allerhande normen, men kan het vastleggen in atlassen. Maar met armen kan dat niet. Het zijn mensen met een eigen verhaal, een eigen identiteit, een eigen geschiedenis, maar met te weinig perspectieven. Leven is overleven. Ze zijn in de ban van kredietverleners, van mooipraters, gevoelig voor deur-aan-deurverkoop en ander agressieve verkooptechnieken. Hun papieren gaan opvallend vaak verloren, hun post maken ze niet open om niets meer onder ogen te moeten zien. Een gele aanplakbrief is geen uitzondering. De deurwaarder volgt wel om de inboedel op te schrijven.

Hun huizen zijn vochtig, grijs en klein. Toch zou men verstandig staan welke warmte er binnen kan heersen. Katten en honden zijn hun gezelschap. Ze zijn vlug ontvlambaar en er vallen geregeld klappen. Hun taal is in geen enkel woordenboek opgenomen. U kent ze, ik ken ze. Het zijn de krantjesdragers, de mensen van de onderstand. Ze worden geïsoleerd door bureaus en diensten, vervolgd door de rechtbank. Hun kinderen worden heel vaak ontvreemd. Ze kennen niemand en niemand kent hen.

Ze zijn op zichzelf aangewezen en vaak verstoten. Ze zijn als het ware schuldig geboren, om met schuld te sterven.

Dit debat gaat over armen en over wat het Vlaams Parlement met verenigde krachten kan doen om de democratiserings- en ontvoogdingsbeweging – die met succes plaatsvond voor andere bevolkingsgroepen – ook voor armen mogelijk te maken. Zo kunnen we hen een stem geven en als volwaardige medeburgers laten participeren in onze samenleving, om hen kansen te geven en hoop op een betere toekomst. Ik ben er daarenboven van overtuigd dat, als we hier in slagen, we niet alleen de toekomst van de armen, maar van iedereen zullen verbeteren.

Namens mijn fractie wil ik drie algemene beleidsaanbevelingen geven en een viertal concrete suggesties doen. De heer Demeulenaere en mevrouw De Maght zullen het woord voeren over respectievelijk het huisvestingsbeleid en mogelijke arbeids- en tewerkstellingsinitiatieven.

Wat de algemene beleidsaanbevelingen betreft, is onze fractie geen voorstander van een doelgroepenbeleid. We willen dit vandaag beklemtonen. Wij willen integendeel juist af van zo een beleid, omdat het in de praktijk vaak onrechtvaardige gevolgen heeft. Ik wil het voorbeeld geven van De Lijn, een voorbeeld dat zich voordeed tijdens de werkzaamheden van deze commissie. Minister Baldewijns is niet aanwezig, maar ik neem aan dat minister Peeters hem hierover zal inlichten. De Lijn nam het initiatief om bestaansminimumtrekkers tegen 20 frank met bus of tram te laten rijden. Terecht kwam er een furieuze reactie van degenen die moeten leven van een ander soort vervangingsinkomen, zoals het gewaarborgd inkomen voor bejaarden of de minimumtegenwoordiging aan gehandicapten. Deze inkomens zijn niet hoger dan het bestaansminimum. De kranten blokletterden in het midden van onze werkzaamheden terecht : 'Op de bus in Vlaanderen is de ene kansarme de andere niet'. Dergelijke dingen mogen nu net niet gebeuren. Het OCMW van Antwerpen berekende dat deze maatregel alleen al in Antwerpen 1.800 kansarme gezinnen in de kou laat staan.

Gelukkig maken we in de beleidsnota komaf met discriminaties tussen werklozen en andere niet-werkende werkzoekenden. Maar dit gaat voor ons nog niet ver genoeg. Ook de andere discriminaties moeten scherp worden veroordeeld en verbannen. Ik vraag dan ook om dit proefproject van De Lijn voor de komende vier maanden, politiek te veroordelen. Mijn fractie is sterk gekant tegen een doel-

Ceysens

groepenbeleid dat een onderscheid maakt tussen de verschillende groepen van bestaansminimumtrekkers of andere genieters van vervangingsinkomens. Hoe wil de overheid ooit het vertrouwen winnen van armen als ze dergelijke onrechtvaardige mechanismen op hen afstuurt ?

We willen evenmin een doelgroepenbeleid dat een onderscheid maakt tussen armen op basis van hun geslacht, nationaliteit of leeftijd. Ik waag mij niet aan de discussie of de armoede feminiseert. Ik stel vast dat wetenschappers het hier niet over eens zijn. Uit het laatste jaarboek van professor Vranccken blijkt dat de groei van het aantal bestaansminimumtrekkers vooral bij mannen te vinden is.

We moeten proberen die invalshoek te nemen die het mogelijk maakt om mensen – mannen, vrouwen, jongeren en ouderen – kansen op een uitkomst te bieden. Begrijp me niet verkeerd : ik waardeer ten zeerste particuliere initiatieven zoals die van welzijnszorg, waarbij elk jaar opnieuw een specifiek thema wordt gekozen om de armoede te bestrijden en onder de aandacht van het grote publiek te brengen. Vorig jaar bijvoorbeeld deden ze dat onder het motto 'Een toekomst voor elk kind', dit jaar trekken ze de kaart van de vrouw.

Als politici moeten wij deze invalshoeken in een coherent beleid met elkaar in overeenstemming brengen, en voor die invalshoek kiezen die geen discriminaties of vijandigheid tussen bevolkingsgroepen doet ontstaan. Dat de concrete uitwerking en uitvoering van een dergelijke invalshoek, zoals bijvoorbeeld scholing of arbeid, rekening houdt met interesses, vaardigheden, en mogelijkheden van diverse bevolkingsgroepen, is nogal evident. Wat niet mag, is een voorkeurbeleid voor bepaalde doelgroepen.

Ten tweede, 'A system for the poor is a poor system'. Onze fractie is geen voorstander van afzonderlijke systemen voor armen : geen aparte scholen, geen aparte gezondheidsvoorzieningen, geen aparte huisvesting, uit vrees dat 'a system for the poor' heel snel 'a poor system' wordt.

Daarom willen we dat permanent wordt gewerkt aan en gewaakt over de toegankelijkheid van de bestaande normale voorzieningen. Dat daar iets fout mee loopt, kan moeilijk worden betwist. Die toegankelijkheid kan in de verschillende sectoren verschillende dingen betekenen. Ik denk bijvoorbeeld aan huisvesting waar toegankelijkheid – althans voor ons – betekent dat huurtoelagen,

gekoppeld aan kwaliteitseisen van wooncomfort, de enige manier zijn om de gewone huisvestingsmarkt open te breken en armen een keuze te geven tussen de gekende grootschalige blokken van de socialehuisvestingsmaatschappijen of het huisje in de rij ergens in een Vlaamse straat. Ik denk bijvoorbeeld aan onderwijs waar toegankelijkheid betekent dat vanuit de school contact wordt gezocht met de ouders, dat de ouders betrokken en begeleid worden. Ik denk ook aan onze gezondheidszorgen waar de tarifiering onvoldoende aangepast is om de gewone zorgen voldoende open te stellen voor armen. Precies op dit laatste punt wordt het blijkbaar bijzonder verleidelijk om zijn toevlucht te nemen tot en te kiezen voor een aparte eerstelijnszorg, zoals de wijkgezondheidscentra.

De bestaande voorbeelden leveren fantastisch werk, maar zij hebben vandaag nog niets te maken met 'a system for the poor'. Het gaat er nog vaak om idealisten die vanuit een uitzonderlijk engagement bereid zijn om hun eigen behoeften weg te cijferen. Wanneer een dergelijke gedrevenheid, die vaak kenmerkend is voor een beginfase en een kleinschalig gebeuren, het continuüm van een systeem moet krijgen en de roeping plaats maakt voor het beroep, ontstaat er een verambtelijking en wordt 'a system for the poor' vaak 'a poor system'. De twee snelheden zijn dan een feit.

Ten slotte is er naast al deze specifieke toegankelijkheidseisen, een toegankelijkheidseis van algemene aard : de mobiliteit van de armen. Meestal zijn ze volledig aangewezen op het openbaar vervoer, waarvan ook de gewone gebruiker weet dat dat niet steeds voldoet. Mobiliteit kwam niet aan bod tijdens de hoorzitting, in de discussienota, of in de maatschappelijke beleidsnota. U ziet, mijnheer de voorzitter, dat het werk nog niet af is, en dit thema nog moet worden uitgewerkt.

De laatste algemene beleidsaanbeveling van mijn fractie is dat er een ondersteuning moet komen van de op gang gebrachte emancipatiebeweging. De grote verdienste van het algemeen verslag over de armoede dat de Koning Boudewijnstichting in 1995 voorstelde, is dat voor het eerst de armen zelf het woord namen. Deze emancipatiebeweging is van cruciaal belang om armoede te bestrijden. Veel te lang hebben armen ten gevolge van analfabetisme, isolement, marginaliteit ten opzichte van het productieproces, en ook van de bevoogding door sociale diensten hun stem niet kunnen laten weerklanken op het politieke forum. Mijn fractie wil deze emancipatiebeweging ten volle steunen.

Ceysens

Ik kom tot een aantal concrete beleidsaanbevelingen. Ik zal me beperken tot de domeinen welzijn en gezondheid. Voorafgaandelijk wil ik opmerken dat mijn fractie de gezinsdimensie en het gezinsgericht werken van kapitaal belang vindt. Of het gaat over kinderopvang, bijzondere jeugdzorg of onderwijs : het is cruciaal dat zo veel mogelijk zorg en aandacht wordt besteed aan contacten met het thuismilieu, waardoor hulpverleners, opvoeders, kinderverzorgsters of onderwijzend personeel de kans krijgen bondgenoten te worden van ouders en kinderen. De inzet is een betere toekomst. Vandaag heerst nog te veel vijandigheid tussen professionele hulpverleners en ouders. Deze laatsten voelen zich vaak bedreigd in een soort concurrentieslag om de liefde van hun kinderen. In deze beleidsdomeinen, die werden opgezet in het belang van het kind en van de ontwikkeling van jongeren, is een begeleiding en intensieve ouderwerking een belangrijke voorwaarde om van de vijanden bondgenoten te maken.

Het eerste punt van het welzijnsbeleid betreft de cliëntenrechten in een passende dienstverlening. Ik wil proberen verder te gaan dan in de nota, door de cliëntenrechten effectief in te vullen. Voor de VLD zijn er vijf rechten : op informatie, op bescherming van de privacy, op inspraak, op vrije keuze van hulpverlener, en op levensbeschouwelijke vrijheid.

Heel in het bijzonder wil ik het recht op informatie toelichten. Het moet gaan om bruikbare en verstaanbare informatie, die liefst ook wordt gecoördineerd. In dit recht op informatie past het door de VLD naar voren geschoven concept van het éénloketsysteem op lokaal vlak, waarbij het OCMW als een echt welzijnsbureau wordt uitgebouwd. De huidige mogelijkheden van de digitale-informatiesamenleving maken het voor de dienstverleners mogelijk om op snelle, efficiënte en goedkope wijze informatie ter beschikking te stellen. Dit vraagt natuurlijk een belangrijke investering van de overheid in het elektronisch verkeer van al haar diensten.

Een tweede domein is de kinderopvang. Onze fractie is verheugd over de passage in de maatschappelijke beleidsnota, waarin eindelijk wordt gezegd dat het Mattheuseffect in de kinderopvang moet worden aangepakt. Ik wil op dit punt een stapje verder gaan : ik durf zeggen dat Vlaanderen vandaag niet elk kind even graag ziet. Zo investeert Vlaanderen 5 miljard frank in de opvang van slechts 35 percent van de kinderen tussen nul en drie jaar. Als u weet dat de gemiddelde ouderbijdrage 80 percent van de

maximumbijdrage bedraagt, dan weet u ook in welke kinderen Vlaanderen investeert. Naast de vaste begrotingspost van 5 miljard frank voor kinderopvang, voorziet Kind en Gezin in 53 miljoen frank voor projecten van bijzondere opvang en kansarmoede. Dit betekent dat de kinderopvang die een bijzondere werking ontplooit voor de kansarme milieus, slechts bij wijze van experiment een toelage krijgt. Ieder jaar moet worden gewacht of en gehoopt dat men nog in aanmerking komt voor subsidiëring. Er moet vanuit het beleid een visie worden ontwikkeld over de verdeling van de beschikbare middelen voor de kinderopvang. Vandaag heb ik de indruk dat de Vlaamse overheid te arbitrair investeert in de kwalitatieve opvang van sommige kinderen, zonder dat hiervoor een decreetale verantwoording bestaat.

Ook op het vlak van de bijzondere jeugdzorg wil onze fractie verder gaan dan de maatschappelijke beleidsnota. De noden en de gevoeligheid van deze sector zijn in de voorbereidende werkzaamheden uitvoerig aan bod gekomen.

De voorzitter : De heer De Roo heeft het woord.

De heer Johan De Roo : Is in de commissie ad hoc tijdens de besprekingen over kinderopvang het probleem van betaling naargelang het inkomen aan bod gekomen ? Hoe hoger het inkomen, hoe hoger de bijdrage die men aan opvangcentra of onthaalmoeders moet betalen. Hebt u er aandacht aan besteed dat de echte armen zelfs de allerlaagste bedragen moeilijk kunnen betalen ?

Mevrouw Patricia Ceysens : Ja, dat is aan bod gekomen. De hele sector van kinderopvang wordt volledig uit elkaar gehouden. De reguliere kinderopvang krijgt 5 miljard frank. Dan is er nog het andere circuit waarin kansarme kinderen worden opgevangen. Het gaat om projecten in experimentele subsidiekaders binnen Kind en Gezin.

In de commissie werd heel duidelijk gezegd dat zelfs de minimumschalen voor gewone kinderopvang niet haalbaar zijn voor kansarmen. Het is dan ook een van de consensusaanbevelingen dat het Mattheuseffect in de kinderopvang moet worden aangepakt. Ook voor kansarmen moet kinderopvang betaalbaar en toegankelijk zijn.

De voorzitter : Mevrouw Van Cleuvenbergen heeft het woord.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Het is ons ook duidelijk geworden dat armen liefst zelf voor hun kinderen zorgen.

Van Cleuvenbergen

Uit voorbeelden is gebleken dat kinderopvang vaak aan de andere kant van de stad is gelegen. Het is ook belangrijk dat kinderopvang dicht bij huis beschikbaar is.

Mevrouw Patricia Ceysens : Als er binnen de initiatieven voor kinderopvang van kansarmen voldoende aandacht is voor begeleiding van ouders, gaat men er graag op in. Kinderen die uit gewone kinderopvang komen, doorlopen gemakkelijker het kleuteronderwijs en hun hele schoolse carrière.

Ik kom terug op het deel over de bijzondere jeugdzorg. Inzake bijzondere jeugdzorg staan de neuzen in dit parlement in dezelfde richting. Het besef dat het ambulante en gezinsgericht werken met jongeren de duurzaamheid van de hulpverlening ten goede komt, wordt unaniem onderschreven. Heel wat collega's zijn gelukkig met de keuze voor investeringen en uitbouw van de ambulante hulpverlening, en toch kunnen we de residentiële sector niet afbouwen.

De nood aan opvangplaatsen in crisismomenten moet in het belang van de jongere behouden blijven. Familiale spanningen kunnen zo hoog oplopen dat een tijdelijke opvang buitenshuis het enige middel is dat rust kan brengen. Uiteraard moet dergelijke drastische maatregel goed worden begeleid en moet er veel duiding zijn. Waar wenselijk moet er ook zoveel mogelijk worden ingegaan op een uitgebreid bezoek en omgangsrecht tussen de jongere en het thuismilieu.

Vervreemding is geen goede zaak, maar de slechte regionale spreiding is hiervoor een hinderpaal. Wie de pas verschenen VRIND – Vlaamse Regionale Indicatoren – ter hand neemt, ziet meteen dat deze slechte regionale spreiding van residentiële instellingen vooral in West-Vlaanderen tot uiting komt. Tijdens de hoorzitting kregen we hiervoor een historische verklaring. In West-Vlaanderen is er een overaanbod van residentiële instellingen omdat de kinderen vroeger zo ver mogelijk van huis en het liefst in een heilzaam milieu – het kustklimaat – werden ondergebracht. Vandaag vindt iedereen dat kinderen in het eigen milieu en zo dicht mogelijk bij huis moeten worden opgevangen, precies omwille van het contact met thuis. Ik hoop dan ook dat dergelijke belangrijke beslissingen op de politieke moed van de minister kunnen rekenen en dat we niet moeten wachten tot welzijn de bevoegdheid van een Limburgs minister wordt.

Namens mijn fractie wil ik aan de aanbevelingen uit het hoofdstuk onderwijs een discussiepunt toevoegen. In heel het themadebat wordt nogal gemakkelijk het woord 'laaggeschoold' in de mond genomen. De lage scholing is de oorzaak van vele dingen : werkloosheid, geringe kansen op de arbeidsmarkt en kansarmoede. Maar is laaggeschooldheid de enige factor ? Is verkeerd of slecht geschoold zijn niet minstens evenzeer een probleem ? Mijn fractie vindt de herwaardering en positieve beeldvorming van het beroeps- en technisch onderwijs dan ook een absolute must.

De intrede van PC's op alle niveaus en in alle lesvormen, mag niet langer uitblijven als we de voortschrijdende dualiteit in onze samenleving een halt willen toeroepen. Ik zal de minister-president binnenkort interpellieren over het project PCKD om me ervan te vergewissen dat die één leerling op vijftien alle leerlingen betreft.

De VLD heeft met overtuiging meegewerkt aan dit debat in het parlement, maar is daar ook in haar eigen werking mee bezig geweest. Dit themadebat is voor ons geen eindpunt, maar de start van een doorgedreven ontvoogding van een bepaald deel van de bevolking. John Stuart Mill had het over vrouwen toen hij zei dat zijn samenleving de helft van de menselijke talenten verloren liet gaan. Vlaanderen doet dit vandaag nog altijd met minstens 5 procent van haar burgers. Dat is onaanvaardbaar. Wie die mening deelt, vindt in de VLD een politieke bondgenoot. (*Applaus*)

De voorzitter : De heer Van Wallendael heeft het woord.

De heer Tuur Van Wallendael : Mevrouw Ceysens, u sprak over informatie. Ik heb de indruk dat arme mensen dikwijls verstoken blijven van informatie, kranten en andere media. Heeft de VLD daarover nagedacht ? Kunnen we een speciaal programma ontwikkelen zodat de pers gemakkelijker toegankelijk wordt ?

Mevrouw Patricia Ceysens : We mogen niet meer passief afwachten. We moeten mogelijkheden zoeken om alle informatiebronnen toegankelijk te maken. Het recht op informatie aan een OCMW-loket – of een welzijnsbureau zoals de VLD zou willen – zal niet voldoende zijn. Ik vermoed dat de verenigingen die het opnemen voor armen, precies daaraan werken. In de eerste plaats kunnen de armen daar het woord voeren en mondiger worden. Ik vind dat belangrijker dan de geschreven informatiebronnen. Het debat is ook op dat punt niet rond.

De voorzitter : De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik sluit me aan bij mevrouw Ceysens en verwijs eveneens naar de beleidsnota.

Geachte collega's, toen op voorstel van de voorzitter de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement 29 januari 1997 besloot een themadebat te houden over armoede en sociale uitsluiting, beseften we niet wat ons te wachten stond. Slechts gaandeweg drong het bij de leden van de commissie ad hoc ten volle door hoe horizontaal beleidsdoorkruisend, hoe complex en vertakt deze thematiek wel is. De werkzaamheden werden noodgedwongen een soort trein der traagheid. Het bracht voordien ongekende inzichten en knowhow bij vele collega's. In een vrije tribune vanmorgen zei mevrouw Van Den Heuvel dat we een soort bijscholing hebben ondergaan.

Dit alles verplicht ons een veel krachtigere parlementaire alertheid inzake armoede en sociale uitsluiting aan de dag te leggen dan vroeger. Los van de rechtstreekse beleidsmaatregelen die dit themadebat tot gevolg moet hebben, moet die verhoogde en blijvende parlementaire aandacht de belangrijkste meerwaarde zijn. Voor de SP-fractie zal dit zeker het geval zijn.

De ervaringen van het voorbije jaar versterkten een reeds bestaande ernstige ongerustheid. Als één conclusie zich in alle scherpste stelt, dan is het wel dat armoede en sociale uitsluiting over ontzettend veel meer gaat dan over de 6 percent harde armoede waarover men het meestal heeft. Armoede en sociale uitsluiting zijn geen marginale, miserabilistische factoren in onze welvaartsstaat, en staan veel dichterbij ons dan we durven of willen aanvaarden.

De voorbeelden van deze omvang zijn legio. Ik geef er slechts enkele. Heel wat leerlingen vatten het basisonderwijs met achterstand aan. De helft van hen komt uit lagere socio-economische groepen, maar toch ook een derde komt uit de sociologische middengroep. In heel het onderwijs schat men dat 20 à 25 percent van de leerlingen leerbedreigd is. Het gaat hier om een spijtig groot potentieel dat de kans loopt uit de boot te vallen.

Globaal gezien zit een op vijf schoolverlaters na één jaar nog altijd zonder werk. Liefst 39 percent van de afgestudeerden uit het lager secundair beroepsonderwijs heeft na een jaar nog nooit gewerkt. Bij de afgestudeerden uit het hoger

secundair onderwijs is dit 27 percent, bij universitaire 16 percent. Uit alle onderzoeken blijkt dat een half tot één jaar werkloosheid het risico op langdurige werkloosheid, en bijgevolg het risico op verarming en sociale marginalisatie, enorm doet toenemen.

Zoals de sluiting van Renault-Vilvoorde pijnlijk aantoonde, brokkelt de eigen zekerheid steeds meer af. Zelfs mensen met goede toekomstperspectieven kunnen van vandaag op morgen in een kwetsbare afhankelijkheidssituatie terechtkomen.

In de voorbije decennia is het tweeverdienerschap de economische norm geworden. Eén huwelijk op twee in de steden, één op drie op het platteland lopen uit op een echtscheiding. Ook dit bewijst dat economisch relatief weerbare gezinnen eensklaps met bestaansonzekerheid kunnen worden geconfronteerd.

Meer dan 1 miljoen Belgische gepensioneerden dienen rond te komen met een pensioen van 20.000 tot 30.000 frank. De zorgafhankelijkheid is een nieuw sociaal risico.

Geachte collega's, deze voorbeelden geven een beeld van de evolutie naar een duale samenleving, waarin de lijn tussen bestaanszekerheid en goede kansen enerzijds, en armoede en sociale uitsluiting anderzijds, bijzonder smal is geworden.

De lat die bepaalt of men meekan in onze samenleving, ligt steeds hoger. Het risico uit de boot te vallen, wordt groter.

Hier rijst een fundamentele vraag. Hoe ontmantelen we de onzichtbaar, geruisloos tikkende tijdbom van een duale samenleving? En dit in ons Flanders, dat begrijpelijkerwijs op zijn achterste pootjes staat om mee te kunnen in de wetmatigheden van een geglobaliseerde economie. Het is een Vlaanderen waar the survival of the fittest met de dag tastbaarder wordt.

Het uitgangspunt van de SP is het volgende. Een harde samenleving vergt harde maatregelen in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting, zo niet is de strijd op voorhand verloren.

We hebben wapens om die strijd te voeren. Het gaat om wapens van recente makelij. In 1994 werden de sociale grondrechten ingeschreven in artikel 23 van de Grondwet. Het gaat om het recht op arbeid, op sociale zekerheid, op een behoorlijke huisvesting, op een gezond leefmilieu, en op culturele en maatschappelijke ontplooiing.

Swennen

Sociale grondrechten versterken de solidariteit in onze samenleving. Verder hebben ze het onschatbaar voordeel dat ze niet bevoogden. De wapens voor de strijd zijn beschikbaar, maar er is te weinig munitie. Op tal van beleidsdomeinen ontbreekt het instrumentarium om die sociale grondrechten te garanderen, te effectueren en afdwingbaar te maken.

Daarom pleiten we voor een trendbreuk op diverse terreinen. We kunnen ons in hoge mate akkoord verklaren met de maatschappelijke beleidsnota. Op sommige terreinen willen we echter verder gaan dan dat, of opteren we voor een andere methodiek.

Er moet me iets van het hart. Mevrouw Ceysens heeft hier gesproken over het standpunt van de VLD over het doelgroepenbeleid. Als men die grondrechten wil effectueren, mag men er niet van uitgaan dat het bieden van gelijke kansen hetzelfde is als iedereen op dezelfde wijze behandelen. Dat zijn twee verschillende zaken. Als men ervan uitgaat dat het om hetzelfde gaat, dan ziet men immers de realiteit van psychische en sociale drempels over het hoofd. Mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven worden met die drempels geconfronteerd als ze hun rechten willen afdwingen.

Om deze grote inhaalbeweging mogelijk te maken, zullen maatregelen van positieve actie en een doelgroepenbeleid erg noodzakelijk zijn.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : Ik wil toch nog iets zeggen over dat doelgroepenbeleid. Onze fractie is geen voorstander van zo een beleid. Of men het nu wil of niet, zo een beleid zal bij de bevolking overkomen als een voorkeurbeleid. Dat willen we niet. Dat betekent echter niet dat we voor bepaalde mensen geen specifieke maatregelen willen nemen, maar dit moet gebeuren vanuit een invalshoek die de aanpak objectieverbaar maakt.

Als we vaststellen dat er een achterstelling op het vlak van de scholingsgraad is, dan moeten er bijkomende inspanningen worden geleverd. Als er op de arbeidsmarkt specifieke eisen worden gesteld, dan moeten er inspanningen worden geleverd. We willen dat echter via een thematische aanpak doen, zoals de aanpak van arbeids- en scholingsmoeilijkheden, en het wegwerken van het tekort aan kinderopvang voor bepaalde groepen.

We willen het echter niet doen via een doelgroepenbeleid waarbij mensen etiketten krijgen opgeplakt, en pas daarna enige aandacht krijgen. We staan een thematisch beleid voor. Op basis van thema's gaan we op zoek naar mensen die behoefte hebben aan bijkomende maatregelen.

De heer Guy Swennen : Ik zal hier niet zelf al te veel mijn spreektijd inkorten. Uw voorbeeld beantwoordt echter aan de definitie van het doelgroepenbeleid. Ik heb u hier een hele reeks voorbeelden horen opsommen die in zo een doelgroepenbeleid passen, hoewel u principieel tegen dat beleid bent gekant. We blijven bij ons standpunt dat een doelgroepenbeleid meer dan ooit noodzakelijk is.

De voorzitter : De heer Swinnen heeft het woord.

De heer René Swinnen : Het verwondert me dat mevrouw Ceysens elk doelgroepenbeleid afwijst. In het onderwijs wordt het doelgroepenbeleid sterk beklemtoond. Ik denk dan aan de zorgverbreiding en het onderwijsvoorrangsbeleid. Voor zover mij bekend, wordt die aanpak ook onderschreven door uw partijgenoten in de commissie voor Onderwijs. Ik vraag me bijgevolg af of uw fractie zich akkoord verklaart met uw afwijzing van het doelgroepenbeleid.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : Ik wil nog een voorbeeld geven uit het onderwijs. Sommige leerlingen hebben een achterstand, en hebben een bepaald onderwijsvoorrangsbeleid nodig. Dat krijgt onze goedkeuring. Het vervolgens selecteren van een bepaalde categorie, bijvoorbeeld de migrantenkinderen, is voor ons echter weer een vorm van doelgroepenbeleid. We moeten nagaan waar het probleem zit, ongeacht nationaliteit, ras, geslacht of leeftijd. De invalshoek moet het probleem zijn, en niet de groep van mensen. Het is jammer dat een doelgroepenbeleid heel snel groepen mensen uit elkaar haalt. Ze krijgen een etiket opgeplakt, en pas dan wordt voor hen iets gedaan. Ook De Lijn heeft zo een doelgroepenbeleid gehanteerd.

De voorzitter : De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen : Het recht op arbeid is zonder twijfel het structureel belangrijkste recht in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Het beleid heeft reeds een aantal maatregelen getroffen voor risicogroepen. Toch blijft onze werkloosheid onder laaggeschoolden op Europees vlak heel hoog. We pleiten dan ook voor een betere afstem-

Swennen

ming van de maatregelen en voor een toename van de middelen.

We hebben een voorstel gedaan voor een werkgarantieplan. Daarbij moeten de PWA's echte lokale arbeidsbemiddelingsbureaus worden. Er moet een sociale clausule worden ingeschreven bij openbare aanbestedingen. Tot slot moet er ook een Gewestelijke Investeringsmaatschappij Sociale Economie worden opgericht.

In het kader van het recht op gezin en maatschappelijk welzijn, overlopen we 3 aspecten : het ouderbeleid, de rol van de gemeenten en OCMW's, en de bijzondere jeugdbijstand. Op het vlak van de bijzondere jeugdbijstand hebben we lang genoeg gedraald. We vragen dat op korte termijn een concreet en breed actieplan wordt voorgelegd. Dit plan bevat drie basiscomponenten : een injectie van middelen bestemd voor bijkomend personeel en regionale bijsturing, de invoering van een wetenschappelijk onderbouwd evaluatie- en bijsturingssysteem, en de realisatie van een meer gezinsgerichte werking door de versterking van thuisbegeleidingsdiensten.

Gemeenten en OCMW's moeten een fundamentele rol spelen in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Daartoe moet de Vlaamse regering meer middelen toekennen aan de OCMW's, zodat ze kunnen tegemoetkomen aan de toegenomen werkdruk en aan de eisen inzake permanente vorming van het personeel. Naar het voorbeeld van het SIF, pleiten we voor de toepassing van convenants door de Vlaamse overheid.

Tot slot wil ik nog benadrukken dat oudere mensen, meer dan de gemiddelde bevolking, het slachtoffer zijn van armoede en sociale uitsluiting. Langdurige zorgbehoefendheid bij ouderen is een toenemend, nieuw sociaal risico. De bestaande sociale voorzieningen blijken daarvoor in de meeste gevallen onvoldoende te zijn. Daardoor rijst voor vele ouderen het probleem van onbetaalbaarheid van de zorgkosten, en het probleem van de onderconsumptie. Daarmee bedoelen we dat vele ouderen zich niet laten verzorgen omdat het voor hen onbetaalbaar is. Dat is een groot onrecht in deze verzorgingsmaatschappij. Om die reden hebben we een voorstel ingediend om dienstencheques toe te kennen aan zorgbehoevende ouderen. De Vlaamse regering beschikt al over onderzoeksresultaten. We vragen haar dat het dossier over de Vlaamse zorgverzekering snel op de parlementaire werktafel terechtkomt.

Een andere elementaire hefboom om armoede en sociale uitsluiting tegen te gaan, is het onderwijs. Er zijn al maatregelen genomen, maar de kansenongelijkheid blijft bestaan. We pleiten dan ook voor een algemene en drastische aanpak. De heer Van Nieuwkerke zal dat punt uitvoerig toelichten.

Het recht op mobiliteit is te weinig aan bod gekomen tijdens de commissiewerkzaamheden. De beleidsaanpak van de culturele armoede is in hetzelfde bedje ziek. De volgende maanden willen we daar meer aandacht aan besteden.

De heer Maes zal straks het recht op wonen bespreken.

Als hekkensluiter van deze reeks sociale grondrechten blijf ik even stilstaan bij het meest levensbedreigende, ja zelfs dodelijke beleidsdomein voor degenen die in de samenleving met armoede en sociale uitsluiting worden geconfronteerd. Armoede en sociale uitsluiting vormen inderdaad een bijzondere bedreiging voor de gezondheid. Er is sociale ongelijkheid in de gezondheid, niettegenstaande armen soms meer gezondheidszorg verbruiken. Armen leven in slechte woningen en in gebrekkige hygiënische omstandigheden. Vaak hebben ze ongezond werk, en beschikken ze over onvoldoende inkomsten om gezond te leven. De zwakste groepen vinden het moeilijkst hun weg in de gezondheidszorg, en zijn het slechtst geïnformeerd over gezondheidspreventie. Ze komen in een spiraal van ziekte en toenemende armoede terecht. Een wankele gezondheid verhoogt immers op haar beurt het risico op armoede. Armoede doodt dus mensen.

Deze vaststelling staat in schril contrast met de vaststelling dat men in Vlaanderen de beleidsmogelijkheden niet of in het beste geval onvoldoende inschakelt om daar iets aan te doen. Vanmorgen hebben we in de commissie voor Welzijn en Gezondheid de gezondheidsdoelstellingen van minister Demeester besproken. Ik heb daar dezelfde opmerking gemaakt. Als antwoord heeft men mij enkel naar een heel beperkt experiment verwezen. In het Vlaamse preventiebeleid zijn armen een vergeten categorie. Het hele beleid focust zich op de gezonde burger die toekomstgericht denkt, en voldoende middelen heeft om zich met zijn gezondheid en een gezonde voeding bezig te houden.

Er is op dit terrein een krachtige trendbreuk nodig. We reiken daarvoor twee duidelijke voorstellen aan. Een eerste voorstel betreft de geïntegreerde wijkgezondheidscentra, waar de gezondheidspro-

Swennen

blematiek territoriaal wordt aangepakt. Die centra zijn laagdrempelig, en bieden een geïntegreerd dienstenpakket aan. Men kan er zowel een beroep doen op huisartsen als op paramedische diensten. Het systeem van forfaitaire betaling biedt heel wat voordelen, die min of meer een preventieve werking vereisen. De nationale ziekteverzekering erkent enkel de medische en paramedische behandelingen in de wijkgezondheidscentra. De meerwaarde die ze door hun inhoudelijke werking bieden, wordt niet gesubsidieerd. Ik ben blij dat mijn voorstel van decreet minister Demeester heeft geïnspireerd om via het VIPA een infrastructurele subsidie toe te kennen. De inhoudelijke werking van de wijkgezondheidscentra, een mogelijke oplossing voor het onbestaande armenbeleid in de preventieve gezondheidszorg, wordt dus nog altijd niet erkend en gefinancierd. We hopen dan ook dat dit voorstel van decreet spoedig wordt goedgekeurd.

Dan kom ik tot een tweede voorstel, betreffende de algemene ziektepreventie. Ik verwees er daarnet reeds even naar. Het is duidelijk dat armen het slechtst zijn geïnformeerd over ziektepreventie. Klassieke campagnes bereiken immers veeleer of zelfs uitsluitend de midden- en hogere inkomensgroepen. Het onthutsende resultaat is dat de gekende, klassieke preventie de sociale ongelijkheid nog vergroot. De preventiecampagnes moeten dus dringend meer rekening houden met de specifieke cultuur van kansarmen. Dat geldt zowel voor de boodschap zelf als voor de boodschappers. In dit verband citeer ik een onverdachte bron, de Koning Boudewijnstichting. Volgens haar worden er voor gezondheidswerkers, zoals geneesheren, verpleegkundigen en paramedici, te weinig cursussen georganiseerd over de gezondheidscultuur van de kansarme groepen en over communicatie met de armen. De opvoedingsboodschap, maar ook de medische preventie, zoals de organisatie van screening van baarmoederhalskanker, moet absoluut op niveau worden gebracht.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : De heer Swennen koestert blijkbaar nogal een groot geloof in die forfaitaire betalingswijze. Ooit werd ik eens uitgenodigd in een wijkgezondheidscentrum. De mensen daar vertelden me dat dit systeem op termijn onhoudbaar was. Met die forfaitaire betalingswijze kan men die zorgen niet blijven verstrekken. Men zal dus sowieso moeten evolueren naar een combinatie van een forfaitaire wijze met een prestatiesys-

teem. Een dergelijke betalingswijze is nu verboden. Op termijn moet het systeem worden aangepast naar wat voor de gewone geneesheer geldt.

De voorzitter : De heer Platteau heeft het woord.

De heer Stefaan Platteau : Mijnheer de voorzitter, ik onthoud uit het zeer interessante betoog van de heer Swennen onder meer dat er een trendbreuk moet komen en dat het armenbeleid in de ziektepreventie onbestaande is. Verder zegt hij dat er een tijdbom tikt, dat we naar een duale maatschappij evolueren. Welnu, deze CVP-SP-coalitie heeft nu reeds tien jaar de kans om daar iets aan te doen. Het verbaast me dat ze er liefst tien jaar over heeft gedaan om dit probleem te ontdekken. Zo men het toch al eerder had ontdekt, dan heeft men er heel weinig aan gedaan of zijn de resultaten van wat men tot nu toe heeft gedaan, toch zeer mager.

De voorzitter : Mijnheer Platteau, in dit themadebat wordt getracht een aantal problemen op te lossen. Laten we niet afglijden naar een politiek spel waarin meerderheid en oppositie zichzelf ophemelen en de andere de grond in boren. Dat lijkt me niet gewenst bij zo een belangrijk maatschappelijk debat.

De heer Stefaan Platteau : Mijnheer de voorzitter, ik zal me daaraan houden, maar dit was gewoon een spontane reactie.

De voorzitter : De mijne was even spontaan.

De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen : Ik zal gehoor geven aan de oproep van de voorzitter en dus slechts antwoorden op wat mevrouw Ceysens zei over de forfaitaire betalingswijze. Deze betalingswijze steunt op de inschrijving van de patiënt bij een centrum. Die inschrijving maakt het mogelijk dat de patiënt kan worden aangeschreven of -gesproken voor preventieve onderzoeken. Er kan een centraal medisch dossier worden aangelegd. De opvolging, de integratie, en de specifieke problemen kunnen op die manier meer aan bod komen. Door de forfaitaire betaling is het inkomen van de dokter niet langer afhankelijk van het aantal geleverde curatieve prestaties. Daardoor wordt investeren in preventie evidenter. Dat is de kern van de wijkgezondheidscentra.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : Mijnheer de voorzitter, als we de spreker op de tribune niet mogen

Ceysens

onderbreken, is er natuurlijk geen sprake van een echt debat. Dan krijgen we gewoon een aantal lange monologen.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens, men mag uiteraard tussenbeide komen, maar het is zeker niet de bedoeling dat dit voortdurend gebeurt.

De heer Guy Swennen : Mijnheer de voorzitter, collega's, ik houd dus een pleidooi om het huidige referentiekader inzake preventie te verlaten. Als men een beleid wil voeren dat ethisch op gelijkheid is gefundeerd, moet men ongelijke middelen aanwenden en ongelijke inspanningen leveren om die gelijkheid te realiseren. Voor ons betekent dit dat er minder geld moet gaan naar gezonde gebieden, en dat er meer geld moet gaan naar wijken en gemeenten die kampen met sociaal-economische achterstelling.

Deze trendbreuk kan niet alleen aan het SIF worden overgelaten. Om dit waar te maken, moet er een concreet voorstel worden goedgekeurd : de invoering van een gelijkheidseffectenrapport, en dan niet enkel als verplicht onderdeel van het preventiebeleid, maar ook als verplicht onderdeel van het volledige kwaliteitsbeleid van de bevoegde minister. Er wordt nu immers aan een totaal nieuw beleid gewerkt, maar toch vinden we de sociale dimensie daar te weinig in terug.

Tot slot van mijn uiteenzetting geef ik een overzicht van de structurele en omkaderende maatregelen die de afdwingbaarheid van de sociale grondrechten moeten schragen. Op zeer korte termijn moet het samenwerkingsakkoord worden uitgevoerd dat eind vorig jaar werd goedgekeurd door het overlegcomité van de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten. Dat houdt in dat er een steunpunt moet komen voor de bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Dit steunpunt moet worden opgericht als onderdeel van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding.

Het samenwerkingsakkoord moet zo snel mogelijk door de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement worden goedgekeurd. Het parlement moet ook nauwer worden betrokken bij de activiteiten van het steunpunt. Dat geldt uiteraard eveneens voor de andere parlementen in dit land. Tevens moet het tweejaarlijkse verslag ook in dit parlement grondig worden besproken.

De VICA zal een belangrijke brugfunctie moeten vervullen ten opzichte van het steunpunt. Ze zal de tweejaarlijkse interministeriële conferentie, die ook in het samenwerkingsakkoord is vastgelegd, moeten voorbereiden. De VICA moet dan ook meer slagkracht krijgen. Dit is meteen een eerste decretaal initiatief dat we naar voren willen schuiven.

Een tweede decretaal initiatief betreft een kaderdecreet inzake structurele en omkaderende maatregelen, met drie onderdelen : een systematische inschakeling van ervaringsdeskundigen, de vastlegging van de erkennings- en subsidiëeringsvoorwaarden voor de armenorganisaties, en het opleggen van een Vlaams armoede-effectenrapport als meetbaarheidsinstrument.

Collega's, ik eindig met een korte bedenking. Dit themadebat werd terecht een zoektocht naar versterking en verbetering van de Vlaamse beleidsinstrumenten in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Bij die zoektocht hebben we wel zeer duidelijk geleerd hoe belangrijk een sterke sociale zekerheid wel is in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Vooral het basisrecept van de sociale zekerheid is belangrijk : spijkerharde solidariteitsmechanismen, versterkt met afdwingbare sociale grondrechten. De noodzaak daartoe is actueler dan ooit. (*Applaus*)

De voorzitter : De heer Strackx heeft het woord.

De heer Felix Strackx (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, na een ononderbroken regeringsperiode van meer dan een halve eeuw hebben de traditionele partijen plots ontdekt dat er nog armen zijn in Vlaanderen. Na een halve eeuw de dictaten van de vakbonden slaafs te hebben ondergaan, moet dat een ontuchtterende vaststelling zijn. Bovendien blijkt het aantal armen in Vlaanderen de laatste jaren gestaag toe te nemen.

Ons zo geroemde socialezekerheidssysteem, waarvan men beweert dat het bij de beste van de wereld behoort, slaagt er blijkbaar niet in om deze mensen uit de armoede te houden. Ons systeem kan zich permitteren om tienduizenden gelukzoekers uit de hele wereld te onderhouden en om jaarlijks honderden miljarden in het Waals profitaat te pompen, maar heeft geen geld om de meest dringende noden van de allerzwaksten van het eigen volk te lenigen. Dit kan toch niet !

Natuurlijk stelt de steeds sneller evoluerende samenleving steeds hogere eisen aan individuen. Het hoeft dan ook geen verbazing te wekken dat

Strackx

steeds minder mensen gelijke tred kunnen houden met de complexe, prestatiegerichte, jachtige, oppervlakkige en egoïstische samenleving. Ze moeten de rol lossen, om het in welertermen uit te drukken.

De zorgzame, verantwoordelijke samenleving van enkele decennia geleden is gaandeweg afgeleden naar materialisme en individualisme. De combinatie van een hoge consumptie-, prestatie- en arbeidsdruk met een onrealistisch verwachtingspatroon ten opzichte van partner en kinderen, veroorzaakt in vele gezinnen frustraties en spanningen. Het gevolg daarvan is een enorm aantal echtscheidingen. Mensen wiens huwelijk is stukgelopen, komen al te vaak in een negatieve spiraal terecht van psychische problemen, nieuwe relaties die opnieuw stuklopen, verslavingsproblemen, een problematische opvoeding van de kinderen, enzovoort. Uiteindelijk kan dit alles in sommige gevallen tot armoede leiden. Dit blijkt nogmaals uit het zesde jaarboek 'Armoede en sociale uitsluiting'.

We moeten opnieuw aandacht besteden aan traditionele waarden als het gezin, om onze samenleving niet verder te laten ontsporen. De jongeren moet meer relationele vaardigheid en verantwoordelijkheidszin worden bijgebracht. Een kostendekkende kinderbijslag en de mogelijkheid om te kiezen voor een opvoedersloon voor de thuiswerkende ouder, kan de gezinnen de nodige zuurstof bieden om te werken aan de opvoeding van de kinderen en aan de partnerrelatie.

Elke plaatsing van kinderen uit het gezin omwille van redenen die met armoede te maken hebben, moet worden vermeden. Het kan niet de bedoeling zijn dat de taak van het gezin, in casu de opvoeding van de kinderen, wordt overgenomen door professionelen betaald door de overheid. Een problematische opvoedingssituatie als gevolg van armoede moet in haar geheel worden aangepakt. Men moet niet 'kurieren am Symtom'. Een integrale gezinsaanpak lijkt op het eerste zicht duur, maar biedt op langere termijn een duurzaam resultaat. Het zal uiteindelijk minder duur uitvallen dan plaatsingen in instellingen, die een zeer hoge recidive kennen.

Dikwijls leidt niet zozeer het ontbreken van geld, maar een verkeerd bestedingspatroon tot armoede. Vooral jonge mensen hebben het soms moeilijk om te weerstaan aan de consumptiedruk. Ze vormen een gemakkelijk doelwit voor gehaaide handelaars, oplichters en kredietverstrekkers. Vaak gaan ze meer leningen aan dan ze kunnen afbetalen. Werkverlies zorgt voor financiële drama's. Om dit tegen

te gaan moet er een strengere controle op de handelspraktijken komen, een beperking van de verkoop op krediet, een verstrenging van de wet op de kansspelen en gokautomaten, en een strenge betugeling van piramidespelen en dergelijke.

Sommige mensen hebben slechts tegenslag gehad, of kregen een reeks van tegenslagen te verduren. Meestal slagen zij er wel in met enige steun uit dat dal omhoog te klimmen. De overheid moet ervoor zorgen dat zij die tweede kans kunnen benutten, zonder dat ze daarvoor blijvend afhankelijk zijn van hulp. Dat gebeurt al te vaak, terwijl het juist de bedoeling moet zijn dat ze zelfredzaam worden. Een goede hulpverlener maakt zichzelf zo snel mogelijk overbodig.

De overheid moet vooral een structureel kader bieden waarbinnen de armen zelf hun lot in handen kunnen nemen. Dat impliceert niet alleen rechten, maar ook plichten. In ruil voor het geboden vangnet moet eenieder naar eigen vermogen een zekere vorm van verantwoordelijkheid dragen. We denken daarbij aan de plicht om zichzelf te verzorgen, de plicht tot scholing en de plicht om een inspanning te doen om zijn lot te verbeteren.

We moeten echter durven erkennen dat er spijtig genoeg ook mensen zijn die niet over de nodige capaciteiten beschikken om mee te draaien in onze veeleisende samenleving. Ook zij hebben recht op een menswaardig bestaan en het is de plicht van een volksgemeenschap om deze mensen te helpen. Eigenaardig genoeg is het precies deze meest kwetsbare groep die uit de boot valt. Precies diegenen waarvoor het vangnet in de eerste plaats bedoeld is, vallen ernaast.

Daar zijn tal van redenen voor, waarvan ik er toch enkele wil aanhalen. Ten eerste weten deze mensen meestal niet eens waar ze recht op hebben en waar ze terecht kunnen. De versnippering en ondoorzichtigheid van het Vlaams welzijnslandschap is daar niet vreemd aan. Ook dwingen de bureaucratie en de papierberg mensen naar het politiek dienstbetoon.

Ten tweede hebben voorzieningen zoals het OCMW een te pejoratief imago. Deze bron van inkomsten voor heel wat werkloze vreemdelingen en zogenaamde politieke vluchtelingen, wordt door de echte behoeftigen van ons eigen volk dikwijls aanzien als de organisatie die de klassenstempel der armen plaatst, waarvan zij zich liefst zo ver mogelijk weghouden.

Strackx

Ten derde kan ik me niet van de indruk ontdoen dat de hulp niet altijd terechtkomt bij degenen die hem het meest nodig hebben. Daardoor wordt een grote hap genomen uit het budget dat zou moeten dienen voor de behoeftigen. De misbruiken zijn hier niet zo erg als in Wallonië, maar ze zijn er. Als ik door sommige sociale wijken rij en ik zie de auto's voor sommige huizen, dan stel ik me daar grote vragen bij. Dit zijn duidelijk sociale woningen die via het politiek dienstbetoon aan partijleden werden toegewezen, terwijl ondertussen duizenden echte behoeftigen op een sociale woning wachten. De hulpverlening moet dus dringend worden gedepolitiseerd.

De voorzitter : De heer Vandendriessche heeft het woord.

De heer Bart Vandendriessche : Mijnheer de voorzitter, deze opmerking over de sociale huisvesting is zeer onterecht. Iedereen weet dat de kandidaten aan heel strikte vereisten moeten voldoen. Er bestaan ook studies over de inwoners van die huizen en hun inkomen. Men doet de waarheid geweld aan door te zeggen dat dit partijpolitiek geplaatste miljonairs zijn.

De voorzitter : Mijnheer Strackx, vanaf 1995 bestaan daar regeringscommissarissen voor.

De heer Pieter Huybrechts : Dat zijn politiek benoemden.

De voorzitter : Neen. Ik zal het zelfs nog scherper stellen : men heeft gelet op de kleur van de regeringscommissarissen – als die kleur al bekend was – om de omgekeerde kleur van de meerderheid van de maatschappij te verkrijgen. Door een leugen steeds weer te herhalen, wordt deze nog geen waarheid !

De heer Felix Strackx : Mijnheer de voorzitter, het is misschien nuttig om met het parlement een reisje te maken. Ik nodig u uit om eens te gaan kijken naar bepaalde sociale wijken. (*Rumoer*)

De voorzitter : De armen hebben er weinig boodschap aan dat het parlement reisjes maakt. Er bestaan studies over dit onderwerp, en die zeggen meer dan de auto's die voor de deuren staan.

Mevrouw Van Cleuvenbergen heeft het woord.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Mijnheer Strackx, wat u hier allemaal vertelt, vind ik bijzon-

der pijnlijk. Ik wil niet inhoudelijk ingaan op deze discussie. De mensen die de debatten in deze commissie niet hebben gevolgd, zouden de verslagen moeten lezen om te zien hoe het Vlaams Blok zich daar heeft opgesteld. Het was totaal afwezig. Het heeft tijdens het voorbije jaar niets bijgeleerd over dit thema.

De heer Felix Strackx : Mevrouw Van Cleuvenbergen, ik heb elke vergadering van de commissie voor Armoede bijgewoond. U kunt dat nagaan in de verslagen. Ik kan alleen maar vertellen, collega's, wat ik zelf zie en vaststel.

Ik blijf ervoor pleiten om de hulpverlening snel te politiseren. De OCMW's en de sociale huisvestingsmaatschappijen mogen niet langer worden geleid door politici, die ze misbruiken voor cliëntelisme. Het hele systeem moet rechtvaardig en doorzichtig worden en er moet voorrang worden gegeven aan behoeftigen van ons eigen volk. Het Vlaams Blok stelt voor per gemeente één sociale dienst, een sociaal loket, op te richten. Die dienst coördineert de verschillende diensten en wijst de hulpvragers de weg naar de meest geschikte instelling. Tevens dient de overheid een Oranje Gids uit te geven waarin al haar diensten worden vermeld.

Bij de relatie tussen armoede en slechte gezondheid kan men zich afvragen wat de oorzaak is en wat het gevolg. Het is aannemelijk dat armen minder goed op de hoogte zijn van de factoren die de gezondheid negatief beïnvloeden, en er daardoor een minder gezonde levenswijze op nahouden. Het feit dat ze zich blijkbaar minder goed verzorgen, mag echter niet op de rug van de Vlaamse gezondheidszorg worden geschoven, die tot de meest toegankelijke ter wereld behoort. Het oprichten van wijkgezondheidscentra houdt een niet te onderschatten risico in op verdere stigmatisering, net zoals bij het OCMW het geval is. Het is niet onwaarschijnlijk dat precies diegenen waarvoor ze zijn opgericht, er geen gebruik van zullen maken.

De eerstelijnszorg in Vlaanderen is goed uitgebouwd, toegankelijk en betaalbaar. Voor weduwen, invaliden, gepensioneerden, wezen en bestaansminimumtrekkers is deze zorg trouwens zo goed als gratis, hoewel ik hierbij toch een persoonlijke bedenking wil maken. U zult hiertegen misschien ook protesteren. Ik zie in mijn praktijk regelmatig mensen aankomen in auto's waarmee in de meeste landen alleen de allerrijksten rijden. Dat sommige van deze mensen WIGW's blijken te zijn, roept bij mij vragen op, zeker omdat anderen die deze steun wel broodnodig hebben, 100 frank pensioen te veel trekken om onder dit stelsel te vallen.

Strackx

Het maatschappelijk opbouwwerk en het buurtwerk moeten zich bezighouden met het oorspronkelijk doel : het herstellen van het sociaal weefsel. Deze basisdoelstelling heeft blijkbaar de baan geruimd voor de bestrijding van één bepaalde politieke partij en de indoctrinatie van wie niet politiek correct heeft gestemd. Een geïntegreerd buurt- en opbouwwerk moet de sociale contacten tussen de buurtbewoners, die door de individualisering van de samenleving zijn verloren gegaan, herstellen. Zo ontstaat er terug een natuurlijke en spontane solidariteit tussen de mensen.

In het onderwijs is ons inziens heel wat mogelijk. Zonder te willen gewagen van een genetische voorbestemming tot armoede, beginnen veel leerlingen aan het basisonderwijs met een achterstand. Dit heeft vooral te maken met de geringere ontwikkeling van een aantal communicatieve vaardigheden. Door een achterstand in hun taalontwikkeling kunnen ze minder goed volgen en hebben ze het ook moeilijk om zich duidelijk uit te drukken. Ze nemen minder deel aan spelletjes en worden minder goed aanvaard door hun medeleerlingen. Dit alles beschadigt hun zelfbeeld. Deze achterstand wordt nog groter door het feit dat veel van hun leeftijdgenootjes in hun vrije tijd aangesloten zijn bij een sportclub, of naar de teken-, ballet- of muziekschool gaan. Doordat hun ouders het nut hiervan niet inzien, zich niet in de mogelijkheid bevinden om hen ernaar toe te brengen of omdat het eenvoudigweg te duur is, brengen zij noodgedwongen hun vrije tijd door op de straat of voor de televisie.

Wij willen er dan ook voor pleiten om expressie en sport binnen het bereik van alle kinderen te brengen. Hiervoor moet een nauwe samenwerking tot stand worden gebracht tussen de basisscholen enerzijds en de sportclubs, en de teken-, ballet-, toneel- en muziekscholen anderzijds. De tijd die de kinderen doorbrengen in de voor- en naschoolse opvang, en de woensdagnamiddag kunnen worden opgevuld met sport, muziek, toneel, dans, voordracht, crea en tekenen, dit alles naargelang de individuele aanleg. Door deze maatregel krijgt iedereen de kans om zijn talenten te ontwikkelen ; het zelfbeeld van kinderen uit minder goeie milieus verbetert ; sociale achterstand wordt minstens gedeeltelijk weggewerkt ; de fysieke conditie gaat erop vooruit ; en de vrije tijd wordt nuttig besteed.

Het probleem op de arbeidsmarkt is niet het laaggeschoold zijn op zich, maar het slecht of verkeerd

geschoold zijn. Er zal steeds nood zijn aan bekwaame en goedgeschoolde vaklui, bijvoorbeeld goede lassers of mecaniciens. Wie aanleg heeft voor een bepaald beroep, moet alle kansen krijgen. Een goede vakman heeft veel meer kansen op de arbeidsmarkt dan iemand met alleen maar een diploma van het secundair onderwijs.

Onder druk van de ouders worden sommige leerlingen nu veel te lang in het algemeen vormend onderwijs gehouden, hoewel ze daar helemaal geen aanleg voor hebben. Het gevolg is prestatiedruk, faalangst, het verlies van zelfvertrouwen en schoolmoeheid. Door het cascadesysteem komen velen uiteindelijk in het beroepsonderwijs terecht als een soort mislukkeling, op het moment dat alle interesse in het leren van wat dan ook allang verdwenen is.

Het Vlaams Blok dringt aan op de herwaardering van het technisch en beroepsonderwijs als volwaardige studierichting, nauw aansluitend op het bedrijfsleven. Richtingen in het technisch en beroepsonderwijs die zo goed als geen toekomst bieden op de arbeidsmarkt, mogen nog slechts in zeer beperkte mate worden aangeboden. Scholen en PMS-centra dragen een grote verantwoordelijkheid als ze leerlingen toch naar een dergelijke richting oriënteren.

Het Vlaams Blok wil ook een lans breken voor de volledige kosteloosheid in het basisonderwijs voor alles wat te maken heeft met het verplichte lessenspakket. Dit neemt niet weg dat naar school gaan een aantal onvermijdelijke kosten – bijvoorbeeld de aanschaf van een boekentas of fiets – met zich mee zal blijven brengen. Men kan echter de vraag stellen naar het nut van sommige dure schoolreizen. Is het bijvoorbeeld echt nodig dat scholen skivakanties organiseren ? Dergelijke reizen vergen dikwijls onverantwoorde inspanningen van minder goeie ouders omdat zij hoe dan ook willen vermijden dat hun kind wordt gestigmatiseerd.

Grote aandacht moet ook worden besteed aan de aanpak van het pestgedrag waarvan kinderen uit armere milieus vaak het slachtoffer zijn. Veel leerkrachten schatten nog onvoldoende de incidentie en de psychologische gevolgen van dergelijk pestgedrag in, dat soms zo wreedaardig kan zijn dat het een invloed heeft op heel het latere leven. Het is dus zeer belangrijk dat toekomstige leerkrachten tijdens hun opleiding leren de signalen van pestgedrag snel te herkennen. Dikwijls worden kinderen uit arme milieus ook bespot en uitgesloten door hun medeleerlingen omdat ze bijvoorbeeld niet volgens de laatste mode gekleed gaan. Het Vlaams

Strackx

Blok betreurt daarom de geleidelijke verdwijning van de schooluniformen. In dit kader kunnen scholen ertoe worden aangezet een kledingregel in te stellen.

Voor het Vlaams Blok moet een hervorming van het pensioenstelsel bespreekbaar zijn, want dit is een belangrijke zorg van de ouder wordende mensen. Die subjectieve zorg stemt helaas ook overeen met een objectieve stijging van het risico in armoede te vervallen. Het Vlaams Blok is voorstander van de vorming van Vlaamse pensioenfondsen.

Tevens moet er een verder doorgedreven gelijk-schakeling van de basispensioenen komen, onder meer tussen die van zelfstandigen en werknemers. De pensioenen die nu worden uitgekeerd aan gewezen zelfstandigen, zijn dikwijls menonwaardig. Voorts moeten de minimumpensioenen worden opgetrokken, zodat het stelsel van toeslagen en gewaarborgde minimuminkomens wordt geïntegreerd in het pensioenstelsel.

Tot besluit van deze – uiteraard onvolledige – uiteenzetting, wil ik er nog op wijzen dat – hoe interessant ook dit debat en de voorafgaande commissiebesprekingen – dit vooral het debat van de onmacht is. De bevoegdheden die nodig zijn om een echt armoedebeleid te voeren zijn niet de onze, maar die van het federaal parlement : kinderbij-slag, vervangingsinkomens, pensioenen, gezondheidszorgen, enzovoort. Om de armoede in Vlaanderen efficiënt aan te pakken, moet niet alleen de sociale zekerheid volledig worden gesplitst, maar moeten ook de economische hefboomen volledig in Vlaamse handen komen. Als dit parlement hierin niet spoedig een krachtigere en meer radicale houding aanneemt, dan is dit debat louter bezigheids-therapie geweest. (*Applaus bij het VB*)

De voorzitter : De heer Lauwers heeft het woord.

De heer Herman Lauwers (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, bij wijze van inleiding wil ik eerst de voorzitter van de commissie ad hoc en de beide verslaggevers te feliciteren voor de inspanning die zij leverden om de grote hoeveelheid aan gegevens uit de hoorzittingen en besprekingen te verwerken tot een korte en zeer leesbare tekst. Ik geloof dat het de juiste werkwijze is geweest om niet perse een consensus te willen bereiken, maar om in de beleidsnota een aantal knelpunten aan te reiken. Het is immers beter dat we hierover kunnen discussiëren in het

parlement, dan dat we moeten werken met een zeer vage consensus.

Zoals werd afgesproken, zal ik u een aantal algemene beschouwingen geven over welzijn en tewerkstelling. Mevrouw Maes zal het straks over cultuur, onderwijs en vooral over de positie van de vrouw hebben.

Ik wil aanvangen met de bedenking dat het bekendmaken van het probleem, met name van het bestaan van armoede, reeds een doel op zich is. Ik ben soms verbaasd dat intelligente en beschaafde mensen zeggen dat er in Vlaanderen eigenlijk geen armoede is. Ze beweren dat Vlaanderen nooit zo welvarend is geweest als vandaag, en dat we over het meest genereuze sociale vangnet ter wereld beschikken. Ze zeggen ook dat het onvermijdelijk is dat er een kleine structurele armoede is, een soort van frictie-armoede.

Dit heeft te maken met het beeld dat bestaat over het begrip armoede. Armoede is in Vlaanderen niet erg zichtbaar in het straatbeeld. Het gaat immers niet enkel over de dakloze bedelaars in de stations. Armoede is een relatief begrip. Het is juist dat de mensen bij ons niet sterven van honger zoals in ontwikkelingslanden, maar onze levensstandaard en -duurte zijn ook veel hoger. Terecht houdt de Europese norm die gehanteerd wordt om het begrip armoede te definiëren, rekening met het gemiddelde beschikbare inkomen in een land. Of dit voor ons land 4,5 of 6 percent is, doet er niet toe. In ieder geval gaat het om meer dan 250.000 mensen. Dit is een bijna even grote massa als die van de Witte Mars.

Velen vergeten dat achter propere gevels heel wat armoede schuilt, zelfs bij mensen met een bestaansminimum of een werkloosheidsvergoeding. Velen van hen zijn beschaamd en doen er alles aan om hun armoede te verbergen. Het ergerlijke is dat het probleem door het te minimaliseren een marginaal probleem wordt. Men dringt de mensen de idee op dat hun armoede hun eigen schuld is. Juist dat maakt hulpverlening nog veel moeilijker. Bovendien bewerkstelligt deze houding de uitsluiting. Vandaar dat het bekendmaken van het probleem al een doel op zich is.

We zijn ervan uitgegaan dat de kern van armoede en uitsluiting het inkomensprobleem is. De kernoplossing is dan uiteraard een inkomen, en liefst door tewerkstelling. Voorwaarde is natuurlijk dat er werk is. We zullen hier vandaag het debat over de tewerkstelling niet voeren, maar een algemene tewerkstelling is waarschijnlijk pas begin volgende

Lauwers

eeuw haalbaar. Onze fractie zegt al jaren dat het misschien fout is om een al te snelle afbouw van de Vlaamse overheidsschuld te verkiezen boven infrastructuurinvesteringen, die uiteindelijk tewerkstelling voor laaggeschoolden creëren. Ik denk daarbij aan wegenonderhoud en infrastructuurwerken in openbaar vervoer. Maar dit geheel ter zijde.

Naast het feit dat er werk moet zijn, moeten mensen ook aan werk geraken. Op dat vlak heb ik enkele opmerkingen. Ten eerste is er de val van deeltijdse arbeid. Deeltijdse arbeid heeft natuurlijk positieve effecten. Dat geldt ten eerste voor gezinnen : bijvoorbeeld voor gezinnen met kinderen of met een langdurig zieke. Ten tweede geldt het voor de herverdeling van de arbeid. Deeltijdse arbeid is daarentegen niet positief voor de mensen die achteraf terug voltijds willen werken, bijvoorbeeld omdat hun kinderen groter worden of omdat ze daartoe verplicht worden door een echtscheiding, overlijden of invaliditeit van de partner. De heer Voorhamme en mevrouw Van Cleuvenbergen hebben in de commissie het idee gelanceerd om een premiestelsel uit te werken dat deeltijdse arbeid aanmoedigt, maar ook omkeerbaar is.

Een andere opmerking is dat alle tewerkstellingsprogramma's gelieerd zijn aan voltijds uitkeringsgerechtigde werklozen. Schoolverlaters, zelfstandigen, mensen die van een invaliditeitsuitkering hebben geleefd, herintreders – meestal vrouwen, als de kinderen groot zijn of ze alleen gevallen zijn – of zwartwerkers vallen uit de boot door de arbeidscreatie te koppelen aan uitkeringsgerechtigde werkloosheid.

Tot mijn verbazing is slechts één op drie arme werkzoekenden een uitkeringsgerechtigde werkloze. Een ander derde van de armen is aangewezen op het Riziv, op het bestaansminimum of op helemaal niets. Een laatste derde zit in de schemerzone van deeltijds zwartwerk in de horeca, als schoonmaak- of huispersoneel. Slechts een derde van de doelgroep komt in aanmerking via het systeem van uitkeringsgerechtigde werkloosheid.

Hetzelfde geldt voor het activeren van de uitkeringen, een idee waar zowel de Vlaamse als de federale overheid mee speelt. Men wil de loonkosten verlagen bij de aanwerving van een werkloze. De grootste risicogroep, degenen die niet uitkeringsgerechtigd werkloos zijn, wordt daardoor net een duurdere groep. Ik beweer niet dat het systeem moet worden stopgezet, maar we moeten goed

beseffen dat er een ongewenst neveneffect is, namelijk dat een bepaalde doelgroep nog meer gemarginaliseerd zal raken.

Ik heb nog een laatste bedenking over de begeleidingsprogramma's voor werklozen. Sommige worden te laat geactiveerd, namelijk na een langdurige werkloosheid van twee tot vijf jaar. Nochtans kan de VDAB met een zekerheid van 95 percent een werkloze vanaf zijn eerste dag – met statistisch-wetenschappelijke parameters – definiëren als een risicogeval voor langdurige werkloosheid. Ik weet dat dit delicaat is, want men zou mensen kunnen stigmatiseren. We kunnen daaraan uiteraard niet koppelen dat deze groep onmiddellijk allerlei trainings- en garantiëprogramma's moet volgen. Toch denk ik dat we hen op het risico moeten wijzen om hen de kans te bieden programma's te volgen die nu voor de effectief langdurig werklozen gereserveerd blijven. We hanteren eigenlijk een cynisch systeem waarin mensen eerst moedeloos en financieel aan de rand moeten staan voor ze in bijzondere programma's kunnen stappen.

De voorzitter : Mevrouw Van Cleuvenbergen heeft het woord.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Mijnheer Lauwers, u sprak over de voorwaarde van uitkeringsgerechtigdheid voor tewerkstellingsprogramma's. Ik begrijp niet dat onze minister voor Tewerkstelling niet meer reclame maakt voor de maatregel waardoor we niet meer spreken over uitkeringsgerechtigden maar over werkzoekenden.

De Vlaamse tewerkstellingsprogramma's stellen als enige voorwaarde dat men werkzoekend moet zijn. De doelgroepen moeten dat weten zodat ze zich kunnen inschrijven bij de VDAB en eventueel hun wachtperiode uitzitten. Ze maken evenveel kans als de uitkeringsgerechtigden.

De heer Herman Lauwers : Dat is een terechte aanvulling.

De heer Dirk Van Mechelen : Moeten we niet onderzoeken of we de twee stelsels kunnen combineren ? Het activeren van de uitkeringen enerzijds en het kansen bieden aan de kwetsbare doelgroepen anderzijds kan misschien samengaan. We moeten er in elk geval over waken dat door de bevordering van het ene systeem het andere systeem niet tot uitsluiting leidt.

Ik verklaar me nader. Zolang Vlaanderen zijn tewerkstellingsprogramma's moet financieren op basis van trekkingsrechten, die maar worden toege-

Van Mechelen

kend voorzover de werkloosheidsuitkering wegvault, blijft het systeem pervers.

Vorige week hebben we het debat geopend met de stelling dat we om een echt werkgelegenheidsbeleid te voeren, zo snel mogelijk moeten proberen de kwetsbare groepen in te schakelen. Het spreekt dan voor zich dat alle instrumenten op één beleidsniveau moeten worden georganiseerd. Op die manier stelt men paal en perk aan de perverse effecten van het huidige stelsel, waarbij federale ministers via PWA-structuren ingrijpen in Vlaamse bevoegdheden zoals arbeidsbemiddeling en wederinschakeling. Is dat ook uw standpunt ?

De heer Herman Lauwers : Het zal u niet verbazen dat wij voor homogene bevoegdheidspakketten pleiten. Dit is precies een voorbeeld daarvan. Alles wat heeft te maken met het verband tussen tewerkstelling en sociale zekerheid, zou naar de Vlaamse overheid moeten worden overgeheveld. Dat geldt dus ook voor de uitkeringen en de daaraan gekoppelde tewerkstellingsprogramma's.

We moeten echter niet te lang wachten om iets te doen. Men mag deze situatie niet als excuus inroepen om niets te doen.

De voorzitter : De heer Bossuyt heeft het woord.

De heer Gilbert Bossuyt : Ik signaleer enkel dat precies daarom de scheiding is gemaakt tussen de RVA en de VDAB. Men wenste een onderscheid tussen werk zoeken en het recht op een uitkering.

Mijnheer Lauwers, uw verhaal klopt alsmaar minder. Steeds meer wordt van die idee afgestapt. U zegt terecht dat niet alleen mensen die aan de sociale voorwaarden voldoen, moeten worden herplaatst. De laatste acties en programma's van onder andere de regering verlaten dit pad. Men heeft ondertussen begrepen dat met een beperking tot de mensen die in de werkloosheid zijn ingeschreven, een groot deel van de doelgroep wordt gemist. Uw analyse klopt, maar niet uw conclusie.

De voorzitter : De heer Voorhamme heeft het woord.

De heer Robert Voorhamme : De heren Van Mechelen en Lauwers creëren enige verwarring over de bevoegdheidsverdeling tussen het federale en Vlaamse niveau. Over de trekkingsrechten bestaat inderdaad discussie. Men is daarvoor al lang een regeling aan het zoeken. Andere zaken

kunnen echter volledig worden geregeld binnen de huidige bevoegdheidsverdeling. Hiervoor is enkel de goede wil nodig.

Het toekennen van premies voor een werkgelegenheidsbeleid die worden betaald door de sociale zekerheid, impliceert niet dat dit luik van de sociale zekerheid moet worden overgeheveld. Het gaat om een louter financiële transactie waarover men afspraken kan maken.

Wel schadelijk in het huidige systeem is het stelsel van de PWA's. Om de greep te behouden op de besteding van die premies, worden uitkeringsgerechtigden in die PWA's ingezet en blijven ze hun werklozenstatuut behouden. Daardoor krijgen ze maar beperkte tewerkstellingsmogelijkheden. Dat is geen vruchtbaar werkgelegenheidsbeleid, zeker niet voor de langdurig werklozen. Ze blijven in een zogenaamde werkloosheidsval zitten.

De voorzitter : De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen : De heer Bossuyt haalt een terechte logica aan, die we in de jaren tachtig spijtig genoeg hebben beleden. Er werd toen een onderscheid gemaakt. Aan de ene kant stond de RVA, met zijn werkloosheidsuitkering in het kader van de werkloosheidsverzekering. Dit was een repressief systeem, doordat men een uitkering kreeg indien men arbeidsbereid was, iedere dag ging stempelen en voldoende aantoonde dat men wel wilde, maar niet kon. De VDAB stond aan de andere kant van de barrière en diende te zorgen voor bemiddeling, beroepsopleiding en maximale kansen op een nieuwe inschakeling.

De trendbreuk op het einde van de jaren negentig bestaat erin dat men wil afstappen van de repressieve aanwending van de bevoegdheid tot het toekennen van uitkeringen. Men wil met alle mogelijke middelen het geld dat nu aan mensen wordt gegeven om niets te doen, gebruiken om hen terug in het arbeidscircuit te integreren. Als men deze logica aanvaardt, dan moeten we ons afvragen op welk niveau deze aanpak moet worden georganiseerd. Dat is een legitieme vraag, waarop we niet a priori een antwoord klaar hebben. Ook de heer Voorhamme heeft zich hier afgevraagd met welk instrumentarium we dit gigantisch bedrag van 192 miljard frank beter kunnen aanwenden.

De heer Herman Lauwers : Afgezien van de vraag of men al dan niet middelen moet overhevelen, is het een feit dat men over voldoende middelen moet beschikken om een afdoend beleid te voeren.

Lauwers

Men moet het principiële debat over de federalisering van de uitgavenzijde van de sociale zekerheid niet afwachten om nu reeds de problemen op een pragmatische wijze aan te pakken. Op een aantal terreinen gebeurt dat overigens al. Mevrouw Van Cleuvenbergen heeft het daarover ook gehad.

Naast het aspect arbeid en tewerkstelling blijft er het grote probleem van de opvang van degenen die voorlopig geen werk hebben. We hebben ons geroemde vangnet van de sociale zekerheid voor degenen die hebben gewerkt, en het vangnet van het bestaansminimum voor bijna iedereen. We moeten echter erkennen dat dit niet volstaat. Er zijn immers mazen in dat net. Bovendien bieden de vangnetten zelf niet eens voldoende garantie tegen sociale uitsluiting.

Er is sprake van sociale uitsluiting als een vrouw niet meer deelneemt aan bepaalde activiteiten van de KAV omdat die meer dan 200 frank kosten. Als men daar een kop koffie bestelt, bereikt men al snel dat bedrag. Ook is er duidelijk sociale uitsluiting in het spel als kinderen niet aan de activiteiten van de jeugdbeweging of van een voetbalclub kunnen deelnemen omdat de kosten daarvan te hoog zijn. De ouders kunnen het zich niet veroorloven om hen mee op kamp te sturen, om hun uitrusting te betalen, om hen twee keer per jaar nieuwe schoenen te kopen. Die mensen lijden onder sociale uitsluiting, ook al genieten ze van een uitkering.

Sociale uitsluiting is een abstracte omschrijving. Ze is abstract en clean. Maar ze dekt wel duizend realiteiten. Die realiteiten zijn niet altijd zichtbaar : soms doen ze zich voor achter nette gevels, en gaat het om proper gewassen kinderen. Ik pleit er niet zomaar voor om de middelen te verhogen. We zijn daar vandaag overigens niet voor bevoegd. Ook is het zo dat er een motiverende spanning moet blijven tussen die uitkeringen en vervangingsinkomens enerzijds, en lage lonen anderzijds.

Ik houd wel een pleidooi voor maatwerk. Die mensen moeten beter worden begeleid. Eventueel moeten ze meer juridische begeleiding krijgen bij het afdwingen van hun rechten. Ze moeten begeleiding krijgen om alle mogelijkheden uit te putten, en eventueel om aan budgetbeheer te doen. Er moet worden verhinderd dat ze in die neerwaartse spiraal van sociale uitsluiting terechtkomen.

Daartoe moet een absolute voorwaarde worden gerealiseerd : coördinatie. Ook mevrouw Ceysens heeft het daarover reeds gehad. Er moeten één of

twee grote ingangspoorten komen naar de welzijnssector, en misschien ook naar de huisvestingssector en de onderwijsbegeleiding. Een gezin wordt vandaag geconfronteerd met de maatschappelijk werker van het ziekenfonds, de maatschappelijk werker van het OCMW, de maatschappelijk werker van het PMS, de maatschappelijk werker van het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, en de maatschappelijk werker van het Algemeen Welzijnscentrum. Dat gezin moet dan op zijn beurt nog naar de maatschappelijk werker van het Kinderbijslagfonds, naar de maatschappelijk werker van de VDAB, enzovoort.

Dit betekent dat we pleiten voor een uitbreiding van de rol van de OCMW's. De OCMW's moeten een sociaal huis worden, waar mensen uit de betrokken gemeente terecht kunnen met hun eerstelijnsvragen over ziekteverzekering, pensioenen of kinderbijslag. Ze treden op ter vervanging van de diverse sociale loketten of de oubollige, bureaucratische, provinciale afdelingen van de vijf takken van de sociale zekerheid.

Het OCMW moet bovendien de coördinatie van de meer gespecialiseerde begeleiding op zich nemen. Deze meer gespecialiseerde begeleiding kan gebeuren door de ziekenfondsen, de vakbonden, een algemeen centrum voor welzijnswerk, het PMS, enzovoort. Het OCMW treedt daarbij op als een soort van dossierbeheerder. We kunnen het een beetje vergelijken met een huisarts die contact heeft met de specialisten waarnaar hij zijn patiënten verwijst.

Tot slot moet het OCMW ook de juridische eerste lijn zijn. Het gaat dan over de huurwetgeving, contracten, huwelijken en echtscheidingen, kinderrechten, enzovoort. Deze zaken worden momenteel behartigd door advocaten in de wetswinkels of in de centra voor algemeen welzijnswerk. Deze zaken worden ook vaak opgevolgd door juristen die als vrijwilligers, met heel veel inzet maar met onvoldoende tijd en continuïteit, deze dossiers behartigen. Ik ben van mening dat zulke zaken niet meer door vrijwilligers mogen worden georganiseerd : hierbij is professionele ondersteuning noodzakelijk. We pleiten ervoor dat dit zou gebeuren in de OCMW's. Dit betekent voor ons de invulling van de eerste twee aanbevelingen in de nota.

Ik besef dat dit voor het OCMW een meerkost betekent, maar het zou een veel grotere efficiëntie met zich meebrengen voor heel de welzijnssector. Bovendien zou het ook een afbouw betekenen van de buitendiensten van de vijf takken van de sociale zekerheid, die archaïsch en mensonterend zijn.

Lauwers

Daar kan men alle ellende van een hele provincie in één grote wachtzaal bij elkaar zien. De mensen moeten hun meest individuele problemen uitleggen aan een loket waar iedereen kan meeluisteren en waar om 12 uur het deurtje wordt gesloten met de mededeling dat ze de volgende dag mogen terugkomen.

Zulke zaken mogen niet meer kunnen. Daarom steunen we uitdrukkelijk het pleidooi van minister Martens om de justitiehuisen te beschouwen als centra voor bijstand aan personen en niet als een afgeleide van justitie. De opgerichte justitiehuisen worden met andere woorden overgeheveld naar de OCMW's, omdat dit eerstelijns hulp moet zijn en niet de inrijpoort voor justitie.

Vele conflicten kunnen worden opgelost zonder de rechtspraak. In het algemeen welzijnswerk gebeurt dit momenteel meestal op deze manier voor de echtscheidingsbemiddeling. Ook op het vlak van de huurwetgeving, contractwetgeving, rechten van ouders en jongeren, hebben we geen mensen nodig die strikt juridisch, procedureel redeneren, maar wel juristen in het welzijnswerk. Dit is een volledig andere benadering. Ik hoop dat de Vlaamse regering haar positie terzake handhaaft.

Mevrouw Patricia Ceysens : Mijnheer Lauwers, ik hoor u dit graag zeggen. Maar waar hebt u minister Martens horen zeggen dat de justitiehuisen moeten worden beschouwd als centra voor welzijnswerk ?

De heer Herman Lauwers : Ik kan niet zeggen waar hij dit precies heeft gezegd, maar ik heb toch begrepen dat minister Martens er in overleg met de federale regering voor pleit dat de rol die nu wordt vervuld door de justitiehuisen zou worden toegekend aan het beleidsdomein van de bijstand aan personen. Als dat niet het geval is, vergis ik me. Ik dacht dat minister Martens zelf die houding had aangenomen.

Mevrouw Patricia Ceysens : We moeten samen een aanbeveling doen.

De heer Herman Lauwers : Ik ben het daarmee eens.

De voorzitter : De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen : Mijnheer Lauwers, ik ben toevallig de geschikte persoon om daarop te antwoorden. Twee weken geleden heb ik in plenaire vergadering een actuele vraag gesteld over de

overheveling van de onderzoeken in burgerlijke zaken naar de justitiehuisen. Ik twijfelde eraan of dat juridisch mogelijk was. Minister Martens heeft me geantwoord dat hij dat zou laten onderzoeken.

Op het Overlegcomité heeft hij echter een akkoord gesloten. Ondertussen heb ik ook een brief van hem ontvangen. Dat staat een beetje haaks op wat u zegt, namelijk dat hij de justitiehuisen wil integreren in de bijstand aan personen. Het overlegakkoord dat de minister nog niet zo lang geleden heeft gesloten, staat daar lijnrecht tegenover.

De heer Herman Lauwers : Zou u dat laatste nog eens willen herhalen ?

De heer Guy Swennen : Op het Overlegcomité heeft hij een akkoord gesloten om een aantal bevoegdheden die in burgerlijke zaken traditioneel door jeugdrechtsbanken worden uitgeoefend, aan de justitiehuisen af te staan.

De heer Herman Lauwers : Dat is de omgekeerde beweging.

De heer Guy Swennen : Ik zou graag weten waar u dat hebt horen beweren, want we hebben het over dezelfde minister.

De heer Herman Lauwers : Ik heb inderdaad begrepen dat minister Martens daar een pleitbezorger van is. Zelfs als dat niet zo is, blijf ik er een voorstander van. Dergelijke zaken moeten immers niet in een justitiële sfeer worden benaderd. Dat geldt in het algemeen, en niet alleen voor deze doelgroepen.

Mevrouw Ceysens, we moeten inderdaad een aanbeveling opstellen.

Ten slotte wil ik nog één aanbeveling doen. Armoede en uitsluiting komen op twee plaatsen voor : achter geïsoleerde gevels van huizen in gewone wijken, en in achtergestelde buurten. In de beleidsnota pleit men voor het herwaarderen van het buurtwerk in achtergestelde buurten. Ik sta daar volledig achter, maar het moet wel om sociaal-cultureel werk gaan. U weet allemaal dat dit mijn dada is. Dat buurtwerk moet de basis vormen van een sociaal netwerk en van buurtschap, dat in die buurten meer dan elders verloren is gegaan. Het mag dus niet gaan om een zoveelste sociaal centrum, zorgverstrekking of -begeleiding : er moet ook een duidelijke emancipatorische doelstelling aanwezig zijn. We moeten die doelstelling niet in een decreet gieten, want we kunnen meer bereiken als we zulke initiatieven via het SIF stimuleren.

Lauwers

Buurtwerk zou een combinatie moeten zijn van een maatschappelijk werker en het café De Nieuwe Nachtegaal, waar dikke Freddy en Brigitte vaak komen. Degenen die het blaadje Alert van de pluralistische koepel voor welzijnswerk lezen, weten wat ik daarmee bedoel. Dergelijke cafés worden nu nog niet gesubsidieerd met SIF-geld. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw Van Den Heuvel heeft het woord.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, onze fractie heeft met heel veel overtuiging meegewerkt aan de maatschappelijke nota over armoede en sociale uitsluiting. We hadden daar drie redenen voor. Ik wil die even toelichten.

Ten eerste is er de laatste jaren zeker niet minder armoede en sociale uitsluiting. Ten tweede zijn de reeds genomen maatregelen niet toereikend. Ten derde moeten we op zoek gaan naar structurele oplossingen voor de structurele problemen.

Sta me toe deze punten nog verder toe te lichten. Bepaalde vormen van armoede en sociale uitsluiting zijn de voorbije jaren zeker niet afgenomen. Het aantal bijstandsarmen, mensen die een beroep moeten doen op het bestaansminimum, steeg begin 1997 tot bijna 80.000. Er is geen aanwijzing dat dit aantal nu zou zijn afgenomen. Er zijn meer gezinnen met betalingsproblemen. De officiële werkloosheidscijfers dalen uitsluitend door statistische ingrepen en schorsingen. Meer dan 63.000 werklozen werden het voorbije jaar geschorst, waarvan meer dan de helft wegens langdurige werkloosheid. Ook op andere terreinen spelen processen van sociale uitsluiting mee. De reproductie van armoede via het onderwijs gaat voort. Steeds meer leerlingen komen immers in het bijzonder onderwijs terecht. Straks zal de heer Sannen een uitgebreid betoog houden over het thema van onderwijs en sociale uitsluiting.

Maar ook ruimtelijk is de armoede ongelijk verspreid. In de grote steden vormt de sociaal-ruimtelijke polarisering tussen de stad en de rand, en tussen gegoede en achtergestelde wijken in de stad zelf, nog steeds een bedreiging voor de leefkwaliteit en de sociale cohesie. Voor velen laat de woonkwaliteit te wensen over. Normaal was mevrouw Dua hier een betoog komen houden over huisvesting en het stedelijk beleid. Ze is echter verontschuldigd wegens ziekte. Ik zal haar betoog opnemen in mijn uiteenzetting.

Verder zien we nog dat de toegang tot ons rechtssysteem moeilijk blijft voor armen en laaggeschoolden. Zoals men hier reeds meerdere malen zei : de toegang tot de gezondheidszorg is niet voor iedereen verzekerd. Ook welzijnsinitiatieven slagen er niet altijd in armen te bereiken. Als er niet wordt gewerkt aan de sociale uitsluiting, geven we extreem-rechts een voedingsbodemp voor zijn racistische propaganda.

Een tweede overweging om mee te werken aan de voorbereiding van dit themadebat is de volgende : alhoewel er verscheidene beleidsinitiatieven zijn genomen, blijven de antwoorden ontoereikend en verloopt een en ander traag. Het algemeen verslag over de armoede leverde in 1994 een positieve stimulans om in het armoedebeleid een tandje bij te steken. Het inspireerde de nieuwe regeringsverklaringen, en bewoog daarna talloze politici tot allerlei ontwerpen of voorstellen. Evenzeer bracht het de armen zelf erg dicht bij de beleidsvoorbereidingen. Wat ons betreft, is dat voor hen een verworven recht. Over de dialoog kan niemand meer zwijgen. Uiteraard moeten de organisaties waar armen het woord nemen, voldoende worden ondersteund. Ze moeten worden erkend en over de nodige subsidiëring kunnen beschikken.

Ondanks allerlei initiatieven moeten we echter vaststellen dat armoede en sociale uitsluiting een aanhoudende en zelfs toenemende beleidsaandacht vragen. Het gevaar bestaat er immers in dat er nu meer middelen naar een rechtstreeks armoedebeleid zullen gaan. Daardoor zou minder aandacht worden geschonken aan een preventief of onrechtstreeks sociaal beleid. We mogen het beleid echt niet beperken tot een verzameling van voor de burger meteen zichtbare initiatieven, zoals een busticket voor twintig frank. Op zeer korte termijn kan dat handig zijn. Maar dit is niet het beleid dat wij willen voeren. Ik zal citeren uit het Jaarboek 1997 over armoede en sociale uitsluiting van professor Vrancken, dat naar mijn mening goed aangeeft waar het om gaat : 'Globaal wijst alles erop dat de beleidsinitiatieven nog onvoldoende krachtige roeispanten zijn om tegen de stroom van verregerende economische transformaties en globaliseringsprocessen op te roeien'.

Zo komen we tot de kern van het groene verhaal, het verhaal van Agalev, en tot de derde overweging om intensief mee te werken in de commissie ad hoc. We moeten structurele oorzaken aanpakken. Bestrijding van armoede en sociale uitsluiting mag niet alleen vanuit een achterstandsdenken vertrekken. Het gaat er niet alleen om de armen bij de rest van het maatschappelijk gebeuren te betrekken,

Van Den Heuvel

maar ook om die samenleving voor alle burgers meer aanvaardbaar in te richten. Armoedebestrijding impliceert het sleutelen aan een andere maatschappelijke ordening, namelijk de heropbouw van het solidariteitsdenken. De bestaande maatschappelijke ordening ligt immers aan de basis van het ontstaan van bepaalde vormen van armoede. Tendensen en recente ontwikkelingen moeten worden bestudeerd en geïdentificeerd. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat die structurele componenten ook meespelen. Bepaalde kenmerken van armoede waren aanwezig vanaf het begin van onze verzorgingsstaat, en ze zijn ook nu nog aanwezig.

De waarde van die maatschappelijke ordening moeten we in twijfel durven trekken. Kiezen we voor het beheer van de armoede of voor het uitbannen ervan? Agalev kiest voor het laatste. Omdat de positie in het economisch productieproces nog steeds doorslaggevend is voor het armoederisico, zullen we vrij fundamenteel moeten ingrijpen in de basisorganisatie van deze samenleving. De beschikbare middelen moeten worden herverdeeld. Die solidariteit impliceert ook maatschappelijke soberheid van groepen die nu ver boven de bestaansonzekerheidsgrenzen leven.

We kunnen een merkwaardige paradox vaststellen. Ik ben er zeker van dat we er allemaal mee worden geconfronteerd. Steeds meer mensen proberen iedere dag weer een wonder te verrichten. Ook ik behoor tot die groep van mensen, die een overvolle agenda proberen te combineren met een gezond familieleven. Ondertussen stellen we vast dat in ons land ongeveer 1 miljoen mensen werkloos zijn. Dit is een absurde situatie, waar we ons niet bij mogen neerleggen.

In de hardnekkige mythe van de economische groei is iedereen de dupe. Eerst en vooral zijn er de bedrijven, die zichzelf opzwepen in een bittere concurrentiestrijd. Ze noemen dat dan de vrije markt. Vervolgens zijn er de arbeiders en bedienden, die steeds meer en steeds harder moeten presteren, en voortdurend worden aangepord om steeds meer te kopen. De werkzoekenden en de armen worden uitgesloten. Het is dan ook logisch dat ze zich niet gewaardeerd voelen.

Natuurlijke en menselijke hulpbronnen ondergaan hetzelfde lot: gewonnen, verbruikt en weggegooid. Dit is pure verspilling. We moeten samen sleutelen aan een andere verhouding tussen werk en vrije

tijd, met meer vrije tijd voor wie te veel werk heeft, en meer werk voor wie te veel vrije tijd heeft.

– *De heer Marc Olivier, eerste ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

Ik kom bij het tweede punt van mijn uiteenzetting. Is onze fractie tevreden over het resultaat dat de commissie ad hoc hier presenteert? Eerlijk gezegd zijn we niet onverdeeld gelukkig met dat resultaat, want het eigenlijke werk moet nog beginnen. Alles valt en staat met de bereidheid van de regering – of van de volgende regering – om de nodige budgetten uit te trekken voor de daadwerkelijke uitvoering van de decreten.

Ik geef een kort overzicht van de redenen waarom we niet onverdeeld gelukkig zijn met het resultaat. In de voorliggende nota staat een passage over de oorzaken van armoede. Ik vind deze formulering nogal ongelukkig gekozen. Het lijkt er immers te veel op dat het vervallen in armoede een individueel ongeluk is. Het terecht komen in zo een situatie wordt te veel geïndividualiseerd. Het is net alsof iemand die arm is, zelf als enige verantwoordelijk is voor zijn of haar situatie. Te weinig wordt in deze nota gewezen op het feit dat sociale uitsluiting altijd verwijst naar structuren en naar een proces.

Een tweede reden waarom we minder tevreden zijn, heeft te maken met het feit dat de nota tamelijk summier is en weinig concrete voorstellen bevat. Ik had het verslag van de algemene armoede willen meebrengen, maar mijn boekentas was te klein. Dat verslag bevat immers 330 concrete voorstellen. De nota-Nicaise bevatte een behoorlijk aantal concrete voorstellen. De voorstellen in onze nota zijn niet altijd zo concreet. Eigenlijk had ik gehoopt dat we met meer concrete voorstellen naar buiten konden komen. Ik heb er een poging toe gedaan, maar die is niet geslaagd. Ik neem daarvoor mijn verantwoordelijkheid op. Het is een spijtige vaststelling.

Teleurstellend is dat de nota de bestaande maatschappelijke ordening niet in vraag stelt.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : Mevrouw Van Den Heuvel, we hebben het aantal aanbevelingen bewust beperkt gehouden. Van een dik verslag wordt vaak weinig gerealiseerd. Een beperkt verslag wordt hopelijk geïmplementeerd.

We hebben alle nota's en rapporten van de fracties bekeken. Indien we ons enkel daarop hadden

Ceysens

gebaseerd, dan waren we nooit verder geraakt dan een pak evaluaties en debatten.

De voorzitter : De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen : Mevrouw Van Den Heuvel is niet ongelukkig over het verslag, maar wel over het resultaat van de werkzaamheden. Ik kom niet tussenbeide als SP'er, maar als lid van de commissie ad hoc.

Mevrouw Van Den Heuvel, u beweert dat de maatschappelijke beleidsnota een soort bad-luckbenadering van armoede volgt. Ik interpreteer dit niet op die manier. Dit is zeker niet de bedoeling geweest. De nota volgt in hoofdzaak of zelfs volledig een structurele benadering. Lees het verslag grondig, voordat u ongelukkig wordt.

De nota-Nicaise oogde inderdaad veel volumineuzer. Maar de maatschappelijke beleidsnota is ook geen motie van aanbeveling, noch een voorstel van decreet. Het is de synthese van de consensus. Oppositie en meerderheid hebben in de wandelgangen overleg gepleegd. De twee meerderheidspartijen hebben een motie van aanbeveling opgesteld, en we vragen om die in de commissie te bespreken. We hopen daar tot een consensus te komen. De motie telt negen pagina's. Elke alinea bevat zeer concrete voorstellen. Het is de bedoeling om hierover te discussiëren. Er bestaat reeds een consensus over bij de meerderheidspartijen. Ik had liever een andere methode gevolgd, maar we hebben aan den lijve ervaren hoe moeilijk dit is. Deze motie, eventueel verrijkt door de inbreng van de oppositie, houdt een zeer grote trendbreuk in het Vlaamse armoedebeleid in. Daarmee hebt u er een reden bij om niet ongelukkig te zijn, mevrouw Van Den Heuvel.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : We vinden het jammer dat de meerderheid een motie indient. Mijn partij zal op het einde van dit debat een motie aankondigen met concrete voorstellen. We hebben heel lang samengewerkt. Op het einde wordt nu toch een onverwacht initiatief genomen.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens, niemand verwacht dat u deze motie ongewijzigd aanvaardt.

Mevrouw Patricia Ceysens : We zullen toch onze eigen motie indienen.

De voorzitter : Normaal wordt dit op het einde van het debat medegedeeld.

De heer Bossuyt heeft het woord.

De heer Gilbert Bossuyt : Ik wil twee opmerkingen maken over de procedure.

Ten eerste hebben we nooit gestreefd naar een volledige consensus. De heer Lauwers heeft terecht opgemerkt dat dit de beste methode is. Iedereen moet zijn klemtonen kunnen leggen. Het logische gevolg is dat dergelijke debatten een staartje krijgen in de vorm van moties van aanbeveling. Dit past perfect in de procedure.

Ten tweede hadden we afgesproken om onderbrekingen te richten tot de spreker en niet onderling tot anderen die de spreker onderbreken, zodat de spreker het woord heeft en het kan behouden.

De voorzitter : De heer Denys heeft het woord.

De heer André Denys : Mijnheer de voorzitter, ik verwacht geen consensus over een motie, maar ik vind het jammer dat men naar aanleiding van zo een themadebat spreekt in termen van een motie van de meerderheid en een motie van de oppositie.

Het ware beter naar aanleiding van dit debat bijvoorbeeld een basismotie in te dienen. Iedere fractie had dan nog amendementen kunnen indienen. Op die manier hadden niet-commissieleden het debat beter kunnen volgen.

De voorzitter : De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen : Het was de bedoeling een basistekst op te stellen voor een motie waarover een consensus kon bestaan. Dat is echter te moeilijk gebleken. Daarom is deze meerderheidsmotie ook niet te nemen of te laten.

We hebben een en ander deze namiddag voor het debat besproken. We gebruiken het als een methode om tot een tekst te komen op basis waarvan we in de commissie een gesprek kunnen voeren over de definitieve motie van aanbeveling. Dat is toch een nuance.

De voorzitter : We moeten de praktijk onder ogen zien. Ten eerste kan iedereen na het debat een motie aankondigen. Men heeft dan vierentwintig uur de tijd om een tekst in te dienen.

Ten tweede kunnen de verschillende indieners van een motie bij elkaar gaan zitten om na te gaan of

Voorzitter

ze eventueel tot een uniforme tekst kunnen komen. Dat is niet uitgesloten. Ik roep het parlement op om over deze belangrijke materie een tekst op te stellen waarin iedereen zich kan terugvinden. Daar zou de meeste kracht van uitgaan.

De heer Vandendriessche heeft het woord.

De heer Bart Vandendriessche : Mijnheer de voorzitter, het is niet de eerste keer dat dit probleem de kop opsteekt. We moesten werken volgens het Reglement. Dit is het eerste themadebat en we hebben voor een stuk zelf onze rechtspraak en structuur moeten maken.

We hebben altijd gezegd dat we ons met de commissie unaniem achter een maatschappelijke beleidsnota wilden scharen en die als basistekst naar de vergadering wilden brengen. We zijn daarin geslaagd, maar tegelijk bleek dat in een consensus-tekst veel verloren gaat. Laat ons deze basistekst die goed is en die unaniem door de commissie is goedgekeurd, behouden.

Nu begint echter de politieke invulling. Dat doen we het best met de instrumenten die we kennen – met moties -, zodat iedere fractie er zijn eigen accenten in kan leggen. Ik zou het erg vinden mochten in het streven naar een eenheidsworst – al klinkt dit oneerbiedig – de accenten van de verschillende partijen zoveel vervagen dat we slechts een waterige tekst overhouden.

Ik heb liever drie moties, dan een motie waar niets in staat. We moeten de keuze maken. Het is statistisch bijna onmogelijk het met zoveel mensen over ieder woord eens te zijn, tenzij men een heel algemene tekst opstelt.

De voorzitter : Mijnheer Vandendriessche, er is een tekst, met als titel Maatschappelijke Beleidsnota.

Er zijn verschillende mogelijkheden. Men kan zich met deze tekst akkoord verklaren. Het is ook mogelijk om naar aanleiding van dit debat een of meerdere moties van aanbeveling in te dienen. Ook kunnen de verschillende indieners samenkomen om een gemeenschappelijke tekst op te stellen. Normaal komt die tekst rechtstreeks in de openbare vergadering, conform artikel 67, punt tien. Niets belet ons echter om met elkaar van gedachten te wisselen.

Mevrouw Van Den Heuvel heeft het woord.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Mijnheer de voorzitter, ik neem aan dat u rekening zult houden met de tijd die aan andere dingen is besteed en dat ik nog even mag spreken. Mijnheer Vandendriessche, ik ben blij dat u ook gedeeltelijk zegt dat in het zoeken naar een consensus de maatschappelijke beleidsnota eerder dun is uitgevallen.

Mijnheer Swennen, ik ben bijzonder verheugd dat u bekommerd bent om mijn geluksgevoel, misschien is het ook wederzijds. Het individueel duiden van oorzaken is opgenomen in de nota en kan verkeerd worden gelezen.

Ik ga graag in op de uitnodiging om samen te werken aan een goede motie van aanbeveling. Onze fractie heeft er één voorbereid en zal die indienen, maar ik ben uiteraard bereid die in te passen. Ik kan nu al zeggen dat er één zeer belangrijke voorwaarde is voor onze fractie wat deze motie aangaat. Dat is meteen mijn vierde punt, en ik voel me er een beetje ongelukkig over. Bijzonder cruciaal in het debat, maar waar tot nog toe bijzonder weinig of zelfs niet over is gesproken, is het engagement van de regering.

Ik weet dat dit een parlementair initiatief is, maar met onze voorstellen van decreet die voortspruiten uit deze maatschappelijke nota, komen we uiteindelijk bij de regering terecht. Als de regering niet akkoord gaat om extra budgetten uit te trekken, hebben we meer dan een jaar voor niets gewerkt. Ik wil dit benadrukken. Ik ben blij dat minister Peeters hier aanwezig is. Ik hoop dat hij straks de gelegenheid krijgt om te reageren op wat hij hier heeft gehoord.

Ik zou absoluut vandaag een engagement willen van de regering, of alleszins van de minister, voor de begroting voor 1999. Ik weet dat dit een bijzonder moeilijke begroting is omdat het onder meer een verkiezingsjaar is. Maar met een engagement kan een aantal uitgewerkte voorstellen ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. Anders vrees ik dat dit een maat voor niets is geweest.

Sta me toe, collega's, even stil te staan bij een aantal concrete aanbevelingen bij het thema gezin, welzijn en gezondheid. Ik kom later terug op huisvesting. Voorafgaand wil ik stilstaan bij de genderthematiek, voor sommigen is dat doelgroepenwerking, zoals bijvoorbeeld vrouwen die al dan niet extra aandacht moeten krijgen. Ik citeer de heer Nicaise : 'Armoede bestrijden is in wezen een actief en integraal mensenrechtenbeleid. Zo een beleid streeft naar een minimale gelijkheid tussen mensen op essentiële punten. Het is een universa-

Van Den Heuvel

listisch beleid en verschilt hierin drastisch van het armoedebeleid uit het verleden dat bestond uit specifieke uitzonderingsmaatregelen voor armen. De positieve discriminatie is geen uitzonderingsbeleid, maar precies een gelijkschakelingsbeleid.'

Ik kan helemaal achter deze uitspraak staan. Ik zou ze willen toepassen om aan te duiden dat er specifieke aandacht moet gaan naar bepaalde groepen die met armoede worden geconfronteerd.

Men zal mij niet horen zeggen dat armoede een specifiek probleem is van alleen vrouwen of alleen kinderen. Wel worden in de praktijk bijzonder veel vrouwen en kinderen geconfronteerd met de gevolgen van armoede. Algemene maatregelen gaan nogal eens voorbij aan de specifieke situatie waarin vrouwen zich kunnen bevinden. Zonder een pleidooi te houden om overal een apart doelgroepenbeleid te organiseren, wil ik wel zeer nadrukkelijk pleiten om elke armoedemaatregel minstens eerst te toetsen op de zogenaamde gender-effecten.

– *De heer Norbert De Batselier, voorzitter, treedt opnieuw als voorzitter op.*

Armoede is immers niet genderneutraal. In het in september 1995 in Peking goedgekeurde actieplatform voor de vrouw, had het armoedefenomeen de twijfelachtige eer als eerste hoofdstuk te fungeren. Armoede is een wereldwijd probleem dat vooral vrouwen treft. Armoede hangt samen met bepaalde levenssituaties. De inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen nemen veeleer toe en het armoederisico onder vrouwen is niet wezenlijk verminderd.

Kwalitatief onderzoek toont aan dat de traditionele rollenpatronen nog sterk leven in arme gezinnen. We spreken hier geen waardeoordeel over uit, maar moeten wel vaststellen dat de oplossing voor arme vrouwen die door het beleid vaak naar voor wordt geschoven – namelijk herintrede of eerste intrede op de arbeidsmarkt – niet alleen met het rollenpatroon, maar ook op praktische bezwaren botst. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan het niet beschikbaar zijn van kwalitatieve en betaalbare kinderopvang.

Sociaal-economische initiatieven, zoals invoegbedrijven of bedrijven met opleiding op de werkvloer, zijn evenmin genderneutraal. Het aandeel van lager geschoolde vrouwen in deze projecten vormt geen weerspiegeling van hun aandeel in de werkloze bevolking. Seksesegregatie van de

arbeidsmarkt dringt ook door in deze projecten. Pogingen om deze segregatie te doorbreken, richten zich vooral op de vrouwen: men wil hen overhalen zich te richten op de zogenaamde mannelijke beroepen en sectoren.

Er zijn tal van voorbeelden die aantonen dat elke armoedemaatregel die men neemt, vooraf moet worden onderzocht op de effecten voor vrouwen, kinderen of eventuele andere doelgroepen.

Ik kom dan tot de aanbevelingen rond arbeid. Onze fractie kan zich helemaal vinden in aanbeveling acht waarin een garantieplan voor niet-werkende werkzoekenden wordt aanbevolen. We willen een pleidooi houden voor arbeidsherverdeling, en het Verdrag van Leuven moet in zijn totaliteit worden opgenomen en uitgevoerd. Dringende en dwingende aandacht moet gaan naar het wegwerken van discriminatie bij de aanwerving van allochtonen. Passende maatregelen moeten worden genomen.

We willen veeleer een pleidooi houden voor promotie van loopbaanonderbreking met premies, in plaats van voor promotie van deeltijdse arbeid. Indien mensen toch een deeltijdse baan zouden aanvaarden, moeten zij doeltreffend en allesomvattend worden geïnformeerd over de gevolgen op het geheel van hun loopbaan en hun pensioenberekening. Nu is het nog steeds veel te vaak zo dat vrouwen – vooral alleenstaande vrouwen met kindlast – atypische loopbanen ontwikkelen met alle gevolgen.

We willen dat concrete maatregelen worden genomen om de armsten in beroepsopleidingen en tewerkstellingsmaatregelen op te nemen. Zij worden nu onvoldoende bereikt. Lokale overheden moeten de kans en de mogelijkheden krijgen om passende jobs te creëren in reguliere statuten, onder meer in de sociale economie.

Agalev pleit ook voor de oprichting van buurtdiensten. We hebben een voorstel van decreet in die zin ingediend. In verband met arbeid is het ook belangrijk dat de criteria voor deelname aan opleidings- en herscholingsprogramma's van de VDAB worden aangepast. Ik ben ervan overtuigd dat het beheerscontract met de VDAB daarvoor moet worden aangepast. Het is te gek dat mensen eerst twee jaar moeten wachten om een opleiding te kunnen starten, alhoewel twee jaar voordien reeds met vrij grote zekerheid kon worden gezegd dat zij gedoemd waren om lang werkloos te blijven.

Van Den Heuvel

Als voorlaatste punt wil ik even stilstaan bij de aanbevelingen omtrent gezin, welzijn en gezondheid. Ik wil vijf zaken onder de aandacht brengen. Er is een verjonging opgetreden van de mensen in armoede. Het heeft me bijzonder getroffen dat één vierde van de bestaansminimumtrekkers jonger is dan 25 jaar, en dat één vierde van de armen kinderen zijn. Hun kans om ooit uit de armoede te raken is bijzonder klein, tenzij voor hen onmiddellijk de juiste en nodige maatregelen worden getroffen. Ik vraag me af of we daar in de commissie voldoende aandacht aan hebben geschonken. Dit punt moet extra worden vermeld in de motie van aanbeveling.

Een tweede punt dat me bijzonder heeft getroffen, is het belang dat wordt gehecht aan het gezin. Dit kwam erg duidelijk naar voren in het algemeen verslag over de armoede. Deze mensen moeten een maximum aan energie investeren om het gezin bij elkaar te houden. In de commissie zijn we ook over dit punt niet zo ver geraakt. We hebben de principes uitgewerkt waarop de hervorming van de bijzondere jeugdbijstand moet worden gebaseerd. We kunnen ons vinden in die aanbevelingen, maar het zijn slechts aanbevelingen. De concrete uitwerking vraagt nog heel wat denkwerk en voorstellen.

In de commissie voor Welzijn hebben we in het begin van de zittingsperiode – mevrouw Merckx zal zich dit herinneren – de problemen geïnventariseerd, maar we zijn niet overgegaan tot het trekken van conclusies. Dit punt moet dringend opnieuw worden opgenomen in de besprekingen van de commissie voor Welzijn.

In verband met deze thematiek kunnen maatregelen worden getroffen die geen extra middelen vragen. Zo zijn er bijvoorbeeld geen extra middelen nodig om de scheiding tussen de gerechtelijke en sociale jeugdbijstand door te voeren. Nu moeten de armen gedwongen in het gelid van sommige hulpverleners lopen. De heer Nicaise heeft een pleidooi gehouden om deze scheiding door te voeren. We hebben dit niet gedaan, wat jammer is.

Anderen hebben het reeds gehad over de herwaarderding van de sociale dienst van het OCMW. Ik ben het eens met alle aanbevelingen, maar ik zou hier een bijzonder gepaste uitdrukking willen gebruiken: we willen boter bij de vis. Ik wil het niet enkel hebben over de kerntaken van de OCMW's, want dat zou een inperking van hun taken betekenen. Het is zeer duidelijk dat de case-load van de maatschappelijke assistenten en van het personeel van de OCMW's veel te zwaar is. Dit kan enkel

worden opgelost door een grotere en bredere tewerkstelling.

Voor het herwaarderen van het buurtwerk, geloven wij in de functie en de noodzaak van dit buurtwerk. We pleiten voor een decretale regeling ervan. Naar verluidt ligt er een uitgewerkt decreet klaar op één van de bevoegde kabinetten, maar wordt dit niet naar buiten gebracht om budgettaire redenen. We zullen hiervoor de nodige acties ondernemen.

Omtrent de rechten van de cliënt hebben we een voorstel van decreet klaarliggen.

Normaal zou mevrouw Dua gesproken hebben over huisvesting en stedelijk beleid. Ik wil zeer kort een aantal aandachtspunten vermelden. Ook inzake dit thema had de commissie meer kunnen doen. Er bestond geen discussie over de noodzaak van een nieuw sociaal huisvestingsbeleid, maar tot eensgezindheid over hoe dit beleid er moet uitzien zijn we niet gekomen. Huisvesting is een van de voornaamste bekommernissen van de armen. Toch moet Vlaanderen nog een lange weg afleggen vooraleer het wonen in Vlaanderen in overeenstemming zal zijn met de Vlaamse Wooncode.

Is huisvesting betaalbaar? Huurprijzen stijgen, en we besteden gemiddeld één derde van ons inkomen aan huisvesting. Voor mensen met kleine inkomens is dit vaak een groter deel. De huisvestingskost is dus zeer belastend.

Hoe staat het met de basiskwaliteit? Er werden 300.000 woningen door de overheid geregistreerd als zijnde van slechte kwaliteit.

Is er woonzekerheid? Meer dan 50 percent van de huurders hebben een kortlopend contract van één tot drie jaar. Dit is een indicatie van de woonzekerheid van veel gezinnen.

Daarom moet het recht op wonen expliciet worden gegeven aan de kansarmen en kwetsbaren die in dit verband met problemen kampen, en niet, zoals in de Vlaamse Wooncode wordt bepaald, aan woonbehoefte in het algemeen. Iedereen valt onder deze term. Het recht op wonen betekent voor de armen het recht op een huurwoning. Aan kopen komen zij vaak niet toe. Daarvoor is in de sociale huisvesting een grotere inzet nodig van de Vlaamse overheid die nu voorziet in een vijftigvijftigverdeling voor sociale koop- en huurwoningen.

Het sociale huisvestingsbeleid werd reeds vernieuwd in de Vlaamse Wooncode, door onder meer de oprichting van een solidariteitsfonds tussen de

Van Den Heuvel

socialehuisvestingsmaatschappijen. Er moet streng worden op toegezien dat dit fonds ook functioneert, wat niet enkel wetgeving maar ook een mentaliteitswijziging van de betrokkenen veronderstelt.

Een socialehuisvestingsbeleid is enkel mogelijk wanneer extra financiële inspanningen worden geleverd, zodat ook het aanbod van sociale woningen vergroot. Er moeten dan ook meer middelen naar sociale huisvesting gaan, met meer aandacht voor de sociale huur. Een beleid van huurtoelagen in ons vrije marktsysteem is niet goed : de aalmoes voor de arme gaat dan naar de eigenaars van huizen. Een huurtoelage kan enkel indien er een effectieve binding is tussen huurprijs en de kwaliteit van de woning. Dit is een federale materie, maar Vlaanderen kan wel de richtprijzen zoals opgenomen in het Vlaams kamerdecreet, gebruiken als indicator. Het is ook belangrijk dat het Vlaams Parlement een signaal geeft aan de federale overheid om de huurwet te veranderen in de richting van een binding van prijs-kwaliteit.

Ik wil nogmaals benadrukken dat ik een goed gevoel overhoud aan de werking in de commissie. Onze investering kan echter alleen maar renderen als we van de regering garanties krijgen om onze voorstellen te kunnen uitbouwen. Dat is niet belangrijk voor ons, maar wel voor de minimum 5 procent armen die onze samenleving kent. *(Applaus)*

De voorzitter : Mevrouw Becq heeft het woord.

Mevrouw Sonja Becq (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, armoede wordt omschreven als een netwerk van sociale uitsluiting dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan, dermate dat de armen worden gescheiden van algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen armen op eigen kracht niet overbruggen. Dit is de intro van onze beleidsnota armoede, en dit is ook de definitie van armoede gegeven door professor Vrancken.

Een armoedebeleid dat daarop wil inspelen vraagt om een veelzijdige aanpak en een inclusief beleid, waarin op grond van structurele en universele maatregelen wordt gestreefd naar een maximale gelijkheid van mensen op essentiële punten. Stigmatiserende maatregelen zijn daarbij uit den boze. De discussie ging daarnet even over de vraag of het om categoriale of algemene structurele maatregelen gaat. Ik denk bijvoorbeeld aan de consultatie-

bureaus van Kind en Gezin. We hebben nooit gewild dat die zich exclusief tot de armen zouden richten. Ze zijn dan ook gericht tot jonge mensen, met een extra accent voor specifieke doelgroepen als kansarmen.

Structurele en universele maatregelen moeten toelaten dat iedereen op een volwaardige manier kan deelnemen aan de maatschappelijke verworvenheden op het vlak van onderwijs, huisvesting, tewerkstelling, gezondheid, welzijn en cultuur. Rond deze thema's zullen ander collega's tussenbeide komen : mevrouw De Schamphelaere over het onderwijs, mevrouw Merckx over tewerkstelling, de heer Vandendriessche over huisvesting, en mevrouw Van Cleuvenbergen over cultuur.

In het verleden is al geprobeerd om een armoedebeleid uit te bouwen via een gedegen net van sociale zekerheid en bijstand enerzijds en een ruim begrepen welzijnsbeleid anderzijds, gaande van dienstverlening via het OCMW en algemeen welzijnswerk tot sociale huisvesting en werkgelegenheidsprogramma's. Steeds was daarin aandacht voor inkomensmodulering. Klaarblijkelijk was dat onvoldoende. We hebben het daarnet nog gehad over het systeem van kinderopvang, dat wel in functie van draagkracht werd uitgewerkt maar onvoldoende kansen biedt aan kinderen uit kansarme middens. De drempel naar de reguliere kinderopvang ligt te hoog. Men houdt zijn kinderen liever zelf bij. Ook die groepen zoeken soms korte flexibele opvang waarvoor men in de reguliere tewerkstelling niet terecht kan. Op de vraag naar opvang op specifieke momenten, bijvoorbeeld bijscholing van de VDAB, wordt niet ingegaan.

De bijzondere jeugdbijstand blijkt in haar cliëntenbestand meer kansarmen aan te treffen dan naar verhouding met de bevolking logisch zou zijn. De sociale huisvesting is duidelijk ontoereikend. Ik denk ook aan de hulpkreet van de permanente campingbewoners die over onvoldoende mogelijkheden en middelen beschikken om deze mogelijkheden te genieten.

De ruimere toegankelijkheid van onze voorzieningen in een brede betekenis is een cruciaal punt. We moeten in staat zijn de armen te helpen hun recht op passende dienstverlening concreet waar te maken en te doen respecteren. Inkomensmodulering is daartoe onvoldoende als instrument. Het gaat niet alleen om een probleem van centen. Het is ook een probleem van kennen – inleven en begrijpen van situaties – en van passende ondersteuning. Ik zou iedereen willen aanraden tijdens de krokusvakantie een kinderboek te lezen : 'Later

Becq

wil ik stuntman worden' van D. Verrijdt. Dit boek vertelt heel aannemelijk hoe mensen zich soms voelen of zich verstoppen.

Degenen die meest kans lopen om hun grondrechten niet te zien naleven, hebben een steuntje in de rug nodig. Hulpvrager en hulpverlener moeten meer op gelijke voet komen te staan. Dit kan men verwezenlijken door de rechten van de gebruiker van hulpverlening veilig te stellen. Denk maar aan : verstaanbare en duidelijke informatie, tijd nemen voor uitleg, inspraak geven, het doel, de duur en de prijs van de hulp duidelijk maken, motivatie versterken, bijstand van een vertrouwenspersoon, de uitwerking van een klachtenprocedure, respect voor privacy, voor de ideologische en filosofische overtuiging.

Ook de vrije keuze van hulpverlener is voor armen een permanente zorg. Wat als het niet klikt met een hulpverlener in een bepaalde voorziening ? Mag het OCMW mensen verplichten om zich in ziekenhuis X of in rusthuis Y te laten opnemen ? Eén ding moet duidelijk zijn : hulp weigeren of mensen doorverwijzen op grond van financieel onvermogen is ontoelaatbaar.

Individuele rechten, maar ook het recht op collectieve participatie maken deel uit van een voorstel van decreet dat ik heb ingediend en waarvan ik hoop dat het nog deze zittingsperiode of zelfs dit jaar kan worden gestemd. Rechten van gebruikers zijn belangrijk voor elkeen, maar zeker voor kansarmen, voor wie minder mondig, minder zelfzeker is. Ik nodig bij deze al wie begaan is met de rechten van armen uit om hier constructief aan mee te werken.

Een duidelijk en verstaanbaar taalgebruik zowel bij mondelinge contacten als in briefwisseling draagt eveneens bij tot grotere toegankelijkheid. Er is nood aan taalscreening en vereenvoudiging van alle mogelijke in te vullen formulieren.

Ook gebruikersverenigingen, en dan – in het raam van dit debat – meer specifiek verenigingen met en voor armen, zullen zich verder moeten organiseren om de plaats van de gebruiker in het welzijns-werk te verstevigen. Vanuit hun ervaring en kracht moeten ze de individuele rechten van armen ondersteunen, de mondigheid van armen verder bevorderen en ook de vinger aan de pols houden. In de sector Bijzondere Jeugdzorg is dit duidelijk gebeurd. Er werd een alarmerend beeld geschetst van de beleving door de armen van de daar getrof-

fen maatregelen. Het ging meer bepaald over het plaatsingsbeleid.

We gaan er allemaal vanuit dat elk kind recht heeft op te groeien in het eigen gezin. Ook een arm kind heeft het recht om te leven in een gewoon gezin. Ouders mogen het recht hebben om te falen. Dit geldt voor ieder van ons, maar zeker ook voor kansarme gezinnen. Voor gewone gezinnen wordt het onvermogen misschien sneller toegedekt of anders geformuleerd. Al te vaak hanteren we onze eigen norm en waardepatroon als maatstaf.

Het verhaal van Robby in de campagne voor de welzijnssector illustreert dit op treffende wijze. Ik geef u een aantal korte citaten : 'Wij gaan naar de markt als ze is afgelopen... voor de restjes', 'We zijn altijd bang als er iets onverwacht gebeurt. Dat kost meestal geld.', 'Ik ben het beu om dank u te zeggen.' Dit zijn dingen waarvoor we ook aandacht moeten hebben.

Gezinnen die kwetsbaarder zijn, moeten meer kansen krijgen om van gezinsondersteunende maatregelen te genieten. De hulpverleners moeten erop toezien dat de zorg en de warmte van de ouders voor hun kinderen wordt bevestigd, en dat er rekening wordt gehouden met hun waardepatroon. Wanneer een kind in een pleeggezin wordt geplaatst, wordt al te gemakkelijk de afweging gemaakt tussen de leefwereld en de kansen van het pleeggezin tegenover die van het natuurlijk gezin. Die afweging speelt gemakkelijk in het nadeel van het laatste.

We moeten er ons van bewust zijn dat de stress en de tijd die moeten worden geïnvesteerd in degelijke huisvesting, de juiste en nodige papieren, op tijd brood op tafel, verwarming, enzovoort, tijd is die niet zorgeloos met de kinderen kan worden doorgebracht. In die zin zijn wij voor een welzijnszorg waarbij de voorwaarde van werkbereidheid voor bestaansminimumtrekkende vrouwen met kleine kinderen wordt losgekoppeld.

Ik stel vast dat, via buurtgerichte aanpak van kinderopvang, voor- en naschoolse opvang, moedergroepen en gezinsbegeleiding, nieuwe gezinsondersteunende werkingen worden uitgebouwd. Wij moeten die alle kansen geven om, met de nodige kwaliteitsgaranties, verder uit te groeien. Initiatieven als deze kunnen de oververtegenwoordiging van kansarme groepen in de bijzondere jeugdzorg wellicht ondervangen. De bijzondere jeugdbijstand is immers geen middel tot armoedebestrijding, maar is bedoeld om naar oplossingen te zoeken voor problematische opvoedingssituaties, die zowel

Becq

te maken kunnen hebben met persoonlijkheidsfactoren als met ingrijpende gebeurtenissen en de sociale of maatschappelijke context. Uit cijfergegevens blijkt een oververtegenwoordiging van kinderen uit gezinnen die leven van het bestaansminimum of van een werkloosheidsuitkering, evenals van kinderen uit eenoudergezinnen en nieuw samengestelde gezinnen.

De Bijzondere Jeugdbijstand treedt in bepaalde situaties op als tweede of derde lijn in het belang van minderjarigen. Daarom moeten eerst in andere domeinen als onderwijs, gezinsbeleid, werkgelegenheid en huisvesting, maatregelen worden genomen die een belangrijke preventieve rol vervullen om te voorkomen dat de situatie escaleert en/of wordt doorgeschoven naar de BJB.

De BJB heeft reeds een hele evolutie doorgemaakt, en wordt geconfronteerd met vragen over de werkwijze : vrijwillige versus gedwongen hulpverlening, of vrijwillige hulpverlening en gerechtelijke bescherming ; plaatsingsbeleid ; gezinsgericht werken ; de keuze voor de minst ingrijpende maatregel met de vraag of gezinsbegeleiding wel minder ingrijpend is dan plaatsing ; en de implementatie van kinder- en jongerenrechten met de vraag of men kiest voor het gezin of de jongere.

Ten slotte vereist ook de relatie tussen de BJB en andere sectoren meer duidelijkheid. Als in het algemeen welzijnswerk onvoldoende hulpverlening voor jongeren voorhanden is, verhoogt de druk op de Bijzondere Jeugdzorg. Als men de gerechtelijke interventies wil beperken tot als misdrijf omschreven feiten, loopt men dan niet het risico dat er geen mogelijkheden tot ingrijpen meer overblijven als mensen ernstig in gebreke blijven ?

Onder meer de discussie in de commissie beweegt onze fractie ertoe om een rondetafelconferentie over de bijzondere jeugdzorg voor te stellen. De betrokkenheid van de diverse actoren van het werkveld – zowel cliënten als hulpverleners – moet worden georganiseerd. Mevrouw Van Den Heuvel heeft het daar ook over gehad. De bezoeken aan de sector van de bijzondere jeugdzorg, en de discussies daarover in de commissie zijn zeer belangrijk.

We willen het probleem niet voor ons uitschuiven, maar mee helpen oplossen. Over ons voorstel tot de organisatie van een rondetafelconferentie hebben we de voorzitter van de commissie voor Welzijn een brief geschreven. Een en ander ontslaat

ons niet van de plicht om een goed gezinsbeleid te ontwikkelen voor diverse maatschappelijke sectoren. Daarover zullen mijn collega's straks nog het woord voeren. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw De Maght heeft het woord.

Mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, 'arm zijn is een fulltime, vaak vernederende job.' Deze getuigenis komt uit NV De Wereld. Het zijn zeker niet deze jobs die we willen verdedigen, integendeel. Deze uitspraak toont alleszins aan dat we tijdens de voorbije jaren – misschien buiten onze wil – verkeerd bezig waren. Er moet dringend iets veranderen. Namens onze fractie wil ik het met u hebben over het luik werken, werkloosheid en tewerkstelling. Vertrekend van het feit dat arbeid emancipatorisch is, willen we enkele vaststellingen verwoorden over kansen van armen op werk. Verder willen we de vraag stellen hoe we de arbeidskansen van kansarmen in de brede betekenis van het woord, kunnen verbeteren.

Eerst wil ik iets zeggen over de arbeid als emancipatorisch gegeven. Tijdens de hoorzittingen, in de teksten, en ook tijdens onze contacten met het terrein is het duidelijk geworden dat kansarmen zelf arbeid zien als de hefboom om uit de armoedespiraal te geraken. Ze hebben gelijk : arbeid levert maatschappelijke waardering op van de medemens. Mensen kunnen via arbeid sociale contacten leggen. Die contacten zijn broodnodig. Arbeid verschaft een menswaardig inkomen. Arbeid structureert de tijd op een zinvolle wijze. En arbeid kan zeker en vast het zelfrespect verhogen.

Het oude gezegde is dus waar : arbeid adelt. Hoe zit het met de kansen op werk van de armen ? Onze vaststellingen zijn onthutsend. Bijzonder treffend zijn de cijfers over de kansen van werklozen om opnieuw werk te vinden. Misschien hebben we dat al gelezen, of hebben we dat zelf onderzocht. Toch is het goed om er even bij stil te staan. Wie langer dan een maand werkloos is, ziet zijn kansen op werk gehalveerd worden. In de derde maand vallen de kansen terug op ongeveer 10 procent, in de zesde maand op minder dan 6 procent. Na een jaar werkloosheid bedragen de kansen op werk nog 4 procent. Met andere woorden, door een langdurig gebrek aan werkervaring en een verlies aan arbeidsattitudes, wordt de inactiviteit zelf uiteindelijk de oorzaak van het gebrek aan kansen op de arbeidsmarkt.

De Maght-Aelbrecht

Tot op het einde van de jaren zeventig lukte het de hulpverleners behoorlijk om op te treden als bemiddelaars met de VDAB, interimbureaus, werkgevers, enzovoort. Op die manier konden ze sommige kansarmen, die toen nog niet zo werden genoemd, aan een job helpen. Vanaf de jaren tachtig lukte dat nog moeilijk. De arbeidsmarkt stelde steeds hogere eisen op het vlak van opleiding, werkattitudes, flexibiliteit, ritme en efficiëntie. Daartegenover staan kansarmen die de volgende arbeidsuitsluitende kenmerken cumuleren : gebrek aan werkervaring, gebrek aan scholing, geen getuigschrift van goed zedelijk gedrag, medische klachten, ouder dan 40 jaar, jonger dan 25 jaar, alleenstaande man of vrouw met of zonder kinderen. Deze arbeidsuitsluitende kenmerken moeten worden aangepakt. Hoe kunnen we de arbeidskansen voor kansarmen verbeteren ?

De heer Jef Sleeckx : Mevrouw De Maght, ik vind dat u hier een prachtig pleidooi houdt, maar ik zou even verder willen gaan. Denkt u niet dat het parlement het begrip arbeid op een andere manier moet invullen dan momenteel gebeurt ? Enerzijds wordt het productieproces steeds ingewikkelder zodat een aantal mensen het niet meer aankunnen, anderzijds zijn we ons ervan bewust dat heel wat bedrijven arbeidsuitstotend zijn. Zoals u terecht hebt gezegd, betekent werkloos zijn dat men voor een deel niet kan deelnemen aan het maatschappelijk leven. Men wordt gemarginaliseerd.

Eigenlijk worden op die manier een aantal mensen in de criminele sfeer geduwd. Mijns inziens moet het parlement nadenken over de vraag hoe we het begrip arbeid in de toekomst zullen invullen. Moet ook het vrijwilligerswerk niet op een andere manier worden benaderd ? Moet dit geen compensatie krijgen ? Ik ben ervan overtuigd dat het parlement daar op zijn minst moet over nadenken. Het moet een aantal krijtlijnen tekenen die moeten worden getoetst op hun haalbaarheid.

Mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht : Als we het werk, dat vandaag door vrijwilligers wordt gedaan, opzij schuiven, dan hebben we geen leven meer. Het werk dat vrijwilligers verrichten, ook juist om te voorkomen dat de criminaliteit nog zou toenemen, is onbetaalbaar. Ik ben van mening dat vrijwilligerswerk moet worden betaald. Ik gebruik dan ook opzettelijk dit woord. Wie ervan uitgaat dat vrijwilligerswerk geen echte arbeid is, heeft het verkeerd voor.

De heer Jef Sleeckx : Mijnheer de voorzitter, krijg ik nog even het woord ?

De voorzitter : Mijnheer Sleeckx, u moet uw betoog inkorten. Uw uiteenzetting mag niet langer duren dan die van mevrouw De Maght.

De heer Jef Sleeckx : Een tweede element dat al aan bod is gekomen, is dat de overheid zich moet inspannen om de mentaliteit te veranderen. Ik geef u een voorbeeld. Mijn zoon moet kunnen schrijven en typen, maar de wereld roept om vaklui. In het parlement heeft eens iemand gezegd : 'Geef me vijftig metsers, en ik zorg dat ze overmorgen werk hebben.' De overheid moet dus werken aan een mentaliteitsverandering. De mensen moeten zich ervan bewust worden dat handenarbeid volwaardig werk is.

Mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht : Mijnheer Sleeckx, dat is inderdaad een belangrijke opdracht voor de regering.

Ik ben misschien ouderwets, maar op dit ogenblik worden alle inspanningen gericht op het leren werken met een computer. Kinderen moeten met een vinger een knop leren indrukken, om iets anders aan de gang te zetten. Dat is hét van hét, maar ondertussen vereenzamen ze voor hun scherm. Hoeveel miljoenen en miljarden vindt men niet om dat allemaal te propageren, en om vooruitstrevend te zijn ? In de context van het debat dat we vandaag voeren, vind ik dat heel schrijnend.

De voorzitter : De heer Vanleenhove heeft het woord.

De heer Gilbert Vanleenhove : Mevrouw De Maght, u moet een beetje genuanceerder denken. Als we de zwakken in de maatschappij niet de kans geven om ook op dat knopje te leren drukken, ontstaat er een nog veel grotere kloof, en werken we een duale maatschappij in de hand.

Mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht : Dat wil ik juist zeggen, maar ik heb me niet duidelijk genoeg uitgedrukt. Ik bedoel dat het niet de minstbedeelden zijn die die kansen krijgen.

De voorzitter : Soms wijzen onderzoeken op een omgekeerde herverdeling.

De heer De Roo heeft het woord.

De heer Johan De Roo : Mevrouw, uw cijfers over de werkloosheid zijn heel interessant. Ze lijken me

De Roo

correct. Ze tonen aan dat hoe langer men werkloos is, hoe moeilijker men opnieuw werk vindt.

Mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht : Die twee jaar waarvan in bepaalde systemen sprake is, is dus onmogelijk.

De heer Johan De Roo : Veel arbeidsplaatsen worden ingevuld door selectie. Als de armsten aan de selectievoorwaarden moeten beantwoorden, staan ze echter opnieuw achteraan. Ze vinden daardoor heel moeilijk werk. Dat is een levensgroot probleem.

Mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht : Dat is juist. Ik kom daarop terug als we het over de garantieplannen en de rol van de VDAB hebben.

Zelfs in artikel 60 moet men niet alleen voortwerken aan de mogelijkheid om arbeidsplaatsen te creëren, maar ook aan de begeleiding. Dit moet heel ruim worden bekeken. Bij het personeelsbeleid, ook in openbare diensten binnen de CAO van Kelchtermans, besteedt men heel veel aandacht aan begeleiding, cursussen en vorming. Als zelfs werkenden gratis vorming krijgen, waarom komen niet-werkenden daarvoor dan niet eerst in aanmerking ? Dat aspect wordt vergeten.

Ik wil enkele mogelijkheden overlopen om de arbeidskansen voor kansarmen te vergroten. In de eerste plaats moeten we een meersporenbeleid voeren. We moeten zowel inspanningen leveren voor het gewone arbeidscircuit, als voor de sociale werkplaatsen. Bovendien moeten we zowel oplossingen op korte termijn als oplossingen op lange termijn voorstellen. Want door alles pas binnen een termijn van vijf jaar in het vooruitzicht te stellen, laten we iemand die geen geld heeft, geen boterham méér eten. Onmiddellijk na dit debat moeten er maatregelen kunnen komen. Zo kan het Vlaams Parlement aantonen dat we niet alleen verbaal begaan zijn met die mensen, maar ook iets aan hun situatie willen doen.

Zo kom ik tot een eerste mogelijkheid om die arbeidskansen te verbeteren : een garantieplan voor langdurig niet-werkende werklozen. Gezien de snelheid waarmee werklozen hun kansen op de arbeidsmarkt in elkaar zien stuiken, mag het belang van het recht op een tewerkstelling na een bepaalde periode van werkloosheid niet worden onderschat. Het is duidelijk dat er een grotere doorstroming van werkloosheid naar tewerkstelling moet komen, zeker inzake jobs voor mensen

met een lage opleiding. Belangrijk hierbij is dat de werkloosheidsvoorwaarde om recht te hebben op een tewerkstelling, in duur beperkt is. Zoals ik reeds zei, wordt een te lange inactiviteit uiteindelijk zelf de oorzaak van een nog ergere werkloosheid. Hoe kunnen we dan een garantieplan voor langdurig werklozen uitbouwen ? Het is evident dat hiervoor verschillende sporen moeten worden gevolgd. De programma's tot inschakeling in de privé-sector en de sociale clausules in openbare aanbestedingen zullen hiervan wellicht een onderdeel zijn.

Ik spreek hier vandaag ook naar aanleiding van onze fractiedag, die aan heel deze problematiek was gewijd. Daarbij hebben we voor onszelf een basisdocument opgesteld. Naast de bijzondere aandacht die we moeten ontwikkelen voor de tewerkstelling van armen, moet er ongetwijfeld ook aan arbeidscreatie worden gedaan. Men zal niet alles kunnen oplossen met het bestaande. Niemand gelooft nog in de mythe dat jobcreatie de armoede en de werkloosheid volledig kan oplossen. Maar het is onbetwistbaar dat er daardoor meer kansen op een job zullen komen voor armen, en met name voor die met de beste kansen. Stimulerende maatregelen tot jobcreatie moeten bijgevolg aandacht blijven krijgen. Dat is een opdracht voor de Vlaamse overheid. Men kan hierbij ook verwijzen naar de mogelijkheden om bijkomende jobs te creëren die in het witboek van de Europese Commissie staan. In deze publicatie worden ze gerangschikt in vier behoeftenpakketten. Ik zal deze niet allemaal herhalen, maar ze situeren zich op verschillende activiteitsdomeinen in onze maatschappij, van milieu, cultuur en ontspanning tot alle mogelijke verbeteringen van fysieke leefomgevingsfactoren.

Het meersporenbeleid tot tewerkstelling van kansarmen moet zich specifiek bezighouden met opleidingen en werkervaringen. Verscheidene projecten moeten naast elkaar kunnen ontstaan, waarbij zowel sociale tewerkstelling als tewerkstelling in het reguliere circuit moet worden beoogd. Een tweede mogelijkheid om de arbeidskansen voor kansarmen te verbeteren, is artikel 60 van de OCMW-wet te laten dienen als springplank tot een eerste werkervaring. Daar iedereen hier de betekenis en de inhoud van dit artikel kent, zal ik het niet verder toelichten. Wel moet het voor ons meer inhouden dan alleen een sociaal aspect, waarbij men iemand oplegt een aantal dagen te werken om aan de vereisten te voldoen. Neen, het artikel moet eerder een springplank zijn, van waarop de begeleiding en bijscholing vertrekken. Een goede beroepsopleiding en trajectbegeleiding zijn immers essentieel.

De Maght-Aelbrecht

Mijn twee laatste punten zal ik gewoon vernoemen zonder er verder op in te gaan. Er werden reeds een aantal mogelijke initiatieven aangehaald waarachter de VLD-fractie zich kan scharen. Ik denk dan aan de uitbouw van inschakelingsprogramma's in de privé-sector en van de sociale clause in openbare aanbestedingen. Iedereen kent de inhoud daarvan. Als een openbaar bestuur een aanbesteding doet, is het maar normaal dat in het contract een clause wordt opgenomen dat er tewerkstelling aan moet zijn verbonden. Wie dan voor dat openbaar bestuur mag werken, moet dan ook maar aan tewerkstelling doen. Daarvoor moeten modaliteiten mogelijk zijn.

Ik wil nog kort iets zeggen over het vierde element, wat meteen ook mijn conclusie zal zijn. We moeten in ieder geval een gunstig klimaat scheppen zodat kansarmen makkelijker werk kunnen vinden. Daaraan kan op verschillende terreinen worden gewerkt. Met arbeid als uitgangspunt, worden de nevenaspecten dus eigenlijk hoofdaspecten. Over de sociale werkplaatsen kunnen we ook nog lang discussiëren. Daarvoor hebben we nu echter te weinig tijd.

Ik sluit mijn betoog af. We moeten elkaar dankbaar zijn dat we dit themadebat kunnen houden. Ik hecht daar heel veel belang aan. Dit debat moet leiden tot een eensgezind parlement. Samen moeten we de regering duidelijk maken hoe ze te werk moet gaan bij het aanpakken van deze problemen. Armoede is en blijft onaanvaardbaar. Wij hebben de taak om de armoede terug te dringen. Hopelijk zullen we daar ook in slagen. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw De Schamphelaere heeft het woord.

Mevrouw Mia De Schamphelaere (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, hoe komt het dat kansarme kinderen minder leren op school? Ze leren minder lang, haken vaak voortijdig af, komen in het buitengewoon onderwijs terecht of volgen een beroepsrichting zonder doorstroming. Ze leren ook minder goed, presteren onder hun intelligentieniveau, stapelen een leerachterstand op en raken de school vlugger moe.

Zo is de school voor hen een plaats waar maatschappelijke uitsluiting wordt bevestigd. Zonder voldoende scholing, zonder maatschappelijke weerbaarheid of zonder uitzicht op werk blijft de cirkel van de armoede rond. Nochtans is elke school een leerplaats voor de toekomst, en draagt

elke school de hoop op een samenleving zonder uitsluiting en zonder armoede.

Dat is ook de grote verwachting van de ouders. Zij zien de school als een kans voor hun kinderen, zodat die later niet hetzelfde leven moeten leiden als zichzelf. Door de school krijgen hun kinderen immers de kans om echt te leren lezen, schrijven en rekenen, en een beroep te leren. Uit het Algemeen Verslag over de Armoede blijkt de grote waardering van ouders voor de school. Ook al hebben ze er zelf slechte ervaringen mee gehad, voor hun kinderen vinden ze de school wel belangrijk.

Toch is het contrast tussen de leefsituatie van het gezin en de verwachtingen van de school zo groot dat er voortdurend misverstanden ontstaan. Uit de verhalen van kinderen en leerkrachten blijkt dat arme kinderen vaak alleen staan op school. Ze houden zich op de achtergrond, nemen geen initiatief en raken niet geïntegreerd in de klasgroep. Ze voelen zich zelden op hun gemak, hebben geen of weinig vrienden in de klas en zoeken geen contact met de leerkrachten.

Ze willen echter absoluut meetellen en volgen daarom vaak slechte voorbeelden, zodat ze kinderachtig of stoer gaan doen. Ze vragen om aandacht en erkenning, en fantaseren voortdurend om niet over de toestanden thuis te moeten vertellen. Ervaringen van uitgesloten en gepest worden, komen altijd terug.

De kloof tussen de school en het gezin uit zich in de afwezigheid van de ouders op participatieraden, schoolcontacten en ouderavonden. Vaak zijn de ouders schoolschuw. De kloof uit zich ook in het onvermogen om hun kinderen te ondersteunen of aan te moedigen bij het schoolgaan. Leerkrachten interpreteren dit al te vaak als een gebrek aan interesse vanwege de ouders.

Er is een merkbare kortsluiting tussen de cultuur van de school en die van het gezin: de taal en de gewoontes verschillen, net als de houdingen, de vaardigheden, de kennis en de opvattingen. Zowel de kinderen, de leerkrachten als de ouders komen zo alleen te staan met hun grote verwachtingen en goede bedoelingen. Er moeten bruggen worden geslagen tussen leerlingen en leerkrachten, tussen leerkrachten en ouders, tussen school en armoede.

Leerkrachten moeten gevoelig worden voor de kansarmoedeproblematiek op school. Kinderen uit kansarme gezinnen verdienen geen negatief etiket maar een positief signaal. De muur van misverstanden tussen kansarme ouders en de school moet

De Schamphelaere

worden gesloopt. Uiteraard mag het gratis onderwijs voor geen enkel kind te duur zijn.

Wat kan het onderwijsbeleid doen ? Uit de voorbereidende gesprekken, de schoolbezoeken en commissiewerkzaamheden groeiden heel wat werkbare voorstellen, die zullen worden samengevat in de afsluitende motie. De CVP-fractie wil drie prioritaire opties voor het onderwijsbeleid belichten.

Het is in de eerste plaats uiterst belangrijk dat leerachterstand of probleemgedrag als gevolg van kansarmoede wordt herkend en onderkend. Vanaf de eerste schooldag baseert de school haar oordeel op kenmerken als taalontwikkeling, abstract denken, het kennen van beleefdheidsregels, het kunnen omgaan met meerderen, kledij, voedings- en leefgewoonten, mate van verzorging, enzovoort. De school houdt zo onbewust maatschappelijke kwetsbaarheid in stand. Zij ervaart de cultuur van kansarme gezinnen als een cultuurgebrek. Men kan dit proces doorbreken door de cultuur van kansarme gezinnen te erkennen en te aanvaarden als een cultuurvariant en niet als een cultuurgebrek. Elke leraar moet zijn reserves aan de kant te zetten om dit mogelijk te maken.

Het is gemakkelijk de cultuur van kansarmen als minderwaardig te zien. Een lastpost of een zwart schaap in de klas is gauw gevonden. De leerkrachten moeten proberen voorbarige conclusies te vermijden. Ze moeten als het ware een andere bril opzetten. Bovendien moeten zij zich voortdurend afvragen of zij op de juiste golflengte zitten, en hun onderwijshouding bijsturen om het noodzakelijke vertrouwen te wekken. Concreet betekent dit dat de leerkracht praat met de leerlingen, hen ernstig neemt, hun creativiteit stimuleert, en zichzelf ziet als meedenker en meezoeker.

Het spreekt voor zich dat leerkrachten voldoende gevormd en begeleid moeten zijn om het armoede-probleem in de klas te zien en op te vangen. Dat is nu niet het geval. Daarom moeten de kennis en vaardigheden die hiervoor nodig zijn, zowel in de lerarenopleiding als in de nascholing en begeleiding van leerkrachten en directies uitdrukkelijk en op algemene wijze aan bod komen. In het nascholingsaanbod op initiatief van de Vlaamse regering moet het thema 'armoede en onderwijs' als één van de prioriteiten worden vooropgesteld.

Veel scholen stellen zich geen vragen over een verbetering van de relatie met de ouders. Ouders worden al gauw als moeiallen beschouwd. Bovendien

denken leerkrachten en directies soms dat ze zelf alles goed doen. Wat misloopt is ofwel de fout van het kind, ofwel die van het thuismilieu. De school kan daar niets aan doen.

De kansarme ouders lijden aan drempelvrees. Ze zijn bang van wat ze als een superieure cultuur beschouwen. Hun kinderen willen uit schaamte zelfs niet dat hun ouders naar school komen. Het is opvallend dat kansarme ouders nooit specifieke begeleiding vragen als hun kind leerproblemen heeft. Samenwerking en dialoog zijn noodzakelijk om het wederzijds wantrouwen weg te werken en de muur van misverstanden te slopen.

Vaak begrijpen school en ouders elkaar verkeerd omwille van onwetendheid. Er is dan maar één oplossing : elkaar leren kennen en daarvoor contacten aanknopen. Huisbezoeken kunnen een vertrouwensrelatie tussen gezinnen en school opbouwen. Het moet dan niet gaan om een slechtnieuws-gesprek. Leerresultaten, het gevoelsleven en het sociale aspect kunnen worden besproken.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer de voorzitter, dit debat mag niet ontaarden in een strijd tussen meerderheid en oppositie. Ik heb evenwel ontzettend veel moeite met de bewering van de CVP dat huisbezoeken belangrijk zijn.

Ik erken het belang van huisbezoeken. Enkele maanden geleden legde de meerderheid echter decretaal vast dat huisbezoeken behoorden tot de negatieve lijst van de functieomschrijvingen voor leraren. Dit wil zeggen dat de directie huisbezoeken niet kan opnemen in de functiebeschrijvingen van leraren. Ik hoop dan ook dat de CVP bereid is om de negatieve lijst aan te passen.

De voorzitter : De heer Sarens heeft het woord.

De heer Freddy Sarens : Mijnheer Sannen, dat is een totaal ander debat. Het gaat niet over de vraag of het huisbezoek al dan niet tot de functiebeschrijving behoort. Het gaat over het principe.

De voorzitter : De heer Swinnen heeft het woord.

De heer René Swinnen : In het debat waarnaar de heer Sannen verwijst, werd ook gezegd dat een huisbezoek een vertrouwensrelatie veronderstelt die moet worden opgebouwd. Dit kan dus niet worden opgelegd. Dat moet groeien vanuit de schoolcultuur. Men kan een huisbezoek niet formaliseren : het moet iets persoonlijks hebben. Lesge-

Swinnen

ven en opvoeden is meer dan een functie of opdracht alleen, het is ook een roeping.

De voorzitter : De heer Vanleenhove heeft het woord.

De heer Gilbert Vanleenhove : Mijnheer de voorzitter, ik wil me aansluiten bij de twee vorige sprekers. Toen we het hadden over de negatieve lijst, ging het inderdaad over een functiebeschrijving. De negatieve lijst bevat een aantal taken die niet in aanmerking komen voor de evaluatie van een leerkracht. Dat betekent uiteraard niet dat het niet belangrijk is om huisbezoeken af te leggen. Dit kan echter niet worden opgelegd, of worden opgenomen in een evaluatie. Dat is inderdaad een totaal ander debat.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Onlangs had ik een gesprek met enkele mensen, onder wie professoren, die met kansarmoede bezig zijn. Zij zeggen dat het opnemen van het huisbezoek in de negatieve lijst wordt begrepen als een totaal verkeerd signaal over het belang ervan.

Aanwezigheid op ouderavonden en oudercontacten die in scholen worden georganiseerd, wordt wel van de leraren geëist. In het kader van de armoedebestrijding vind ik dat leraren en onderwijzers voor ouders die niet bereikbaar zijn langs de traditionele oudercontacten, een huisbezoek moeten brengen. Dat kan en moet in de functie- en taakomschrijving van de leraar worden opgenomen.

De voorzitter : Mevrouw De Schamphelaere heeft het woord.

Mevrouw Mia De Schamphelaere : U hebt nog niet geluisterd naar ons eindresultaat. We vragen niet om die negatieve lijst te wijzigen, maar we vragen wel aan de Vlaamse regering om in middelen te voorzien om de noodzakelijke huisbezoeken mogelijk te maken. Dat wil zeggen dat andere middelen of ander personeel moet kunnen worden ingezet in kansarme wijken.

Daarnaast vragen wij ook dat systemen om leerlingen te volgen op schoolniveau worden verfijnd en verder gestimuleerd. Dat zijn heel belangrijke instrumenten om informatie door te geven over de sociale achtergrond en leefsituatie van leerlingen. Natuurlijk moet voor het hanteren van persoonlijke gegevens een deontologische code in acht wor-

den genomen, zodat de privacy van zowel leerlingen als hun gezinnen worden beschermd.

Ten slotte nog een woord over de financiering en subsidiëring van het leerplichtonderwijs. Daarover werd in het parlement al uitgebreid gedebatteerd en waarschijnlijk is het laatste woord erover nog niet gevallen. Als het onderwijs niet meer gratis kan zijn omwille van een te krappe subsidiëring, komt het recht op onderwijs van kinderen uit kansarme gezinnen ernstig in het gedrang.

Voor wie zich de voorbije maanden ergerde aan de centenkwesie als verstoorder van het inhoudelijke onderwijsdebat, wil ik graag volgende getuigenis brengen uit het Algemeen Verslag over de Armoede in herinnering brengen : 'Het huidig pedagogisch gepraat lijkt geen rekening te houden met financiële aspecten. De ouders moeten betalen om tentoonstellingen of musea te bezoeken, om mee te gaan met de bos-, zee- of natuurklassen, om boeken of schoolboeken te kopen, om het nodige materiaal te kopen om een beroep te leren, om naar de bibliotheek te gaan, om naar school te gaan, om te eten, om zich te kleden, om aanvullende pedagogische begeleiding te krijgen, enzovoort. Daar bepaalde ouders over erg weinig middelen beschikken, gaan hun kinderen als economisch zwakkeren naar school.'

Dit citaat onderstreept onze vraag aan de regering om de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs voor alle leerlingen te garanderen. (*Applaus bij de CVP en de SP*)

De voorzitter : De heer Voorhamme heeft het woord.

De heer Robert Voorhamme (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, collega's, de waardigste manier om armen in onze samenleving te integreren, is ze werk bezorgen. Daar hebben al verscheidene volksvertegenwoordigers op gewezen. Dit is niet enkel zo omdat inkomen uit werk een ander karakter heeft dan een vervangingsinkomen. Zoals mevrouw De Maght het heeft gezegd, gaat het veeleer om alles wat daarnaast bij werk komt kijken : maatschappelijke erkenning, sociale contacten, nuttigheidsgevoel enzovoort. Werken behoort tot onze menselijke basisbehoeften. Niet-werken zorgt voor een basisontreding.

De enige adequate manier om armen werk te bezorgen, ligt in een efficiënt algemeen werkgelegenheidsbeleid. Daarom is de uitvoering van onze werkgelegenheidsresolutie van 30 april 1997 ook voor dit armoedebat een prioritaire beleidskeu-

Voorhamme

ze. In deze resolutie werd nadrukkelijk gewezen op het kwalitatieve karakter van een werkgelegenheidsbeleid. Alleen maar een beleid voeren dat onze economie arbeidsintensiever maakt, volstaat niet. Op zich biedt een toegenomen werkgelegenheid niet noodzakelijk voldoende bruggen naar de specifieke kenmerken van mensen in armoede. Daarom is het nodig dat er bij een werkgelegenheidsbeleid specifieke klemtonen en bijkomende maatregelen komen.

Ik kom tot enkele concrete voorstellen voor meer werkgelegenheid, die onze fractie naar aanleiding van dit armoededeбат aanbrengt. Het zijn voorstellen die reeds hun weerslag hebben gevonden in een decretaal initiatief of dit in de toekomst alleszins kunnen doen. Ten eerste is er het jobgarantieplan, dat vraagt dat er verscheidene aspecten worden ingevuld. Werk als basisbehoefte beschouwen heeft alleen zin als we ook kunnen hardmaken dat iedereen die werk zoekt, dat na een bepaalde periode ook vindt. Ik wil nu geen discussie aangaan over hoe lang die periode moet zijn. Dat laat ik over aan de technisch-financiële rekenaars die daar op dit ogenblik mee bezig zijn. Wel mag de periode niet te lang uitvallen, want dan is de opgelopen schade te groot om nog een redelijke kans te maken op herstel.

Bij zo een jobgarantieplan mag er niet uitsluitend worden gedacht aan bijkomend geld. Het is veeleer een kwestie van een degelijke beleidsorganisatie. In dat verband wil ik een aantal prioriteiten aanhalen. Enkelen hebben hier al gesuggereerd dat trajectbegeleiding met vorming en opleiding een recht moet worden voor alle werkzoekenden. Dit kan maar gebeuren door deze trajectbegeleiding efficiënt te maken. Door in een veel vroeger stadium de risicofactoren voor langdurige werkloosheid en potentiële armoedeval te erkennen, kan een inschakelingsproces met veel minder middelen slagen. Het is al gezegd: lang in de werkloosheid zitten, is de belangrijkste hindernis voor inschakeling. De trajectbegeleiding voor uitgesproken risicogroepen moet starten bij de inschrijving in de VDAB. Daarmee zouden we het rendement gevoelig verhogen en veel meer mogelijk maken.

Als tweede punt wil ik benadrukken dat sociale werkplaatsen en invoegbedrijven onmisbare instrumenten vormen in een jobgarantieplan. De SP heeft ongeveer twee jaar geleden twee voorstellen van decreet ingediend om te komen tot een structurele regeling en een stabiele uitbouw van deze sector. We wachten voor de behandeling van deze

voorstellen nog steeds op het beloofde initiatief van de regering. Het door minister Kelchtermans aan de Europese Commissie gevraagde groen licht voor dit initiatief, werd twee maanden geleden gegeven. Verder uitstel van behandeling is dan ook onverantwoord. We weten al lang wat we willen, en we zijn inmiddels ook in staat om te beslissen. Sociale werkplaatsen zijn zeker niet in de eerste plaats doorstromingsinstrumenten, maar ze verdienen wel een volwaardig eigen statuut van beschermd werk. Invoegbedrijven daarentegen zijn per definitie doorschakelingsinstrumenten en zouden via een structurele regeling ook veel beter moeten kunnen aansluiten op de normale economische bedrijven.

Een derde punt is dat de sector van de sociale economie verder moet worden geprofessionaliseerd, en op die manier ook juist worden gewaardeerd. In onze samenleving hoort de sociale economie bij de markteconomie, zo niet dreigt het een pure lastfactor te worden. Daarom kan men overwegen om in de schoot van de Participatiemaatschappij Vlaanderen een aparte poot te ontwikkelen als gewestelijke investeringsmaatschappij in sociale economie. Op die manier kan het professionaliseren van het management in deze sector een veel betere ruggesteun krijgen. De zachte sector is immers veel harder dan we wel denken.

Het getalm om tot ruimere en correcte afspraken te komen tussen het federale en het Vlaamse niveau om een doortastend beleid te voeren van activering van werkloosheidsuitkeringen, moet een einde nemen. Minister Smet moet beseffen dat, als ze voort blijft doen met wat ik het misbruik noem van haar betalings- en controlebevoegdheid, ze zelf als eerste verantwoordelijk is voor het aanzwengelen van een volgens mij kunstmatig debat over de splitsing van de werkloosheidsuitkeringen in de sociale zekerheid.

Zo moet er eindelijk een regeling komen voor de omschakeling van de tewerkstellingsprogramma's naar een doorstroominstrument voor laaggeschoolden. Zo moet ook de stervende discussie over de PWA's haar beslag krijgen. Voor ons kunnen de PWA-activiteiten – dit wil zeggen het bijklussen door uitkeringstrekkers – verder nuttig zijn als een onderdeel van een ruimere PWO of Plaatselijke Werkontwikkelingsmaatschappij. Een dergelijke PWO moet als hoofdtaak hebben op het plaatselijke niveau in te spelen op de verschillende arbeidsmarktinstrumenten van premies, opleiding, werkervaringsplannen, enzovoort, met het doel om zoveel mogelijk risicowerkzoekenden door te sluisen naar echte jobs in de economische sfeer.

Voorhamme

Een tweede grote beleidsterrein dat we in dit debat nadrukkelijk behandeld willen zien, is het stedelijk werkgelegenheidsbeleid of, met andere woorden, het lokale niveau. Als we kijken hoe de armoedeconcentratie zich ontwikkelt, dan kunnen we nog moeilijk naast de stedelijke problematiek kijken. Het zou bijgevolg weinig consequent zijn om in het werkgelegenheidsbeleid klemtonen te leggen ter bestrijding van de armoede zonder de ontwikkeling van een specifiek stedelijk werkgelegenheidsbeleid.

Enkele steden hebben reeds zelf initiatieven genomen. Het Vlaams beleid doet pogingen om daarop in te spelen, maar op het vlak van de werkgelegenheid zou dat beter kunnen door een betere afstemming, en door meer slagkracht te verlenen aan de steden. Stadsbesturen moeten ons inziens rechtstreeks gebruik kunnen maken van de activering van uitkeringen en vlotter economische initiatieven met een sociaal doel kunnen nemen.

Het derde terrein, ten slotte, is het tweeverdienersmodel. Voor de meesten van ons betekent deze maatschappelijke standaard een basis voor welvaart en emancipatie. Voor een groter wordende minderheid betekent dit echter het tegenovergestelde. Het tweeverdienersconcept is voor alleenstaanden heel dikwijls een armoedeval. Vooral voor alleenstaande ouders, en dus meestal voor alleenstaande vrouwen, heeft dit model niets met emancipatie te maken. Voor hen gaat het over een tekort aan inkomen en aan tijd.

Het zou voor hen uitzichtloos zijn als we hieraan met een louter uitkeringsbeleid verhelpen. Alhoewel het in vele gevallen onmogelijk is voor een alleenstaande om een volwaardige job uit te oefenen, moet deze slechts tijdelijk op uitkeringen terugvallen. Dit mag enkel een bepaalde periode van het leven beslaan en geen verdere veroordeling tot gevolg hebben. De jobkansen moeten gevrijwaard blijven, net zoals een minimale werkactiviteit moet worden gegarandeerd in plaats van uitsluiting. We pleiten er dan ook voor dat het premiestelsel voor arbeidsherverdeling dat in Vlaanderen wordt toegepast, veel duidelijker wordt afgestemd op deze doelgroep. Zowel een extra tegemoetkoming in het geval van loopbaanonderbreking, als in het geval van deeltijds werk, is volgens ons verantwoord. *(Applaus bij de SP en de CVP)*

De voorzitter : De heer Stassen heeft het woord.

De heer Jos Stassen : Mijnheer de voorzitter, de heer Voorhamme heeft een mooi overzicht gegeven van een hele reeks noodzakelijke maatregelen. Hij heeft erbij gezegd dat het niet meer geld hoeft te kosten om meer mensen aan het werk te helpen, als we de maatregelen maar efficiënter maken. Volgens mij zullen de noodzakelijke uitbreiding van de sociale werkplaatsen, de verdere uitbouw van de sociale economie, het uitbreiden van het PWA-model, en het versterken van het stedelijk werkgelegenheidsbeleid, nochtans wel veel geld kosten. Ik vraag me af hoe het Vlaams Parlement de Vlaamse regering ervan kan overtuigen hiervoor zo een groot bedrag uit te trekken. Volgens mij kan dit niet gebeuren tijdens dit zittingsjaar, maar moeten we hierover debatteren in het voorjaar, zodat dit in de begrotingsbespreking van september aan bod kan komen.

De heer Robert Voorhamme : Mijnheer de voorzitter, de budgettaire bekommernis van de heer Stassen ontroert mij.

De voorzitter : Mevrouw Maes heeft het woord.

Mevrouw Nelly Maes (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, ik kan de heer Stassen begrijpen. Hij is ontgoocheld, en vele anderen zullen dit na dit debat ongetwijfeld ook zijn. Als dit debat een hoogmis van parlementaire dialoog is, dan zal de anticlimax komen wanneer we inzien over hoe weinig middelen we beschikken om onze doelstellingen waar te maken. Het voeren van een beleid mag echter niet worden beperkt tot het formuleren van doelstellingen. Er moeten ook de nodige middelen tegenover staan.

Armoede gaat over mensen. Ze heeft een gezicht en dikwijls ook een geslacht. Ze gaat over mannen en vrouwen. Dat ik hier in het bijzonder over vrouwen wil praten, betekent niet dat ik een blinde vlek zou hebben voor de armoede die ook mannen kan treffen. Ik wil speciaal de aandacht vragen voor de armoede van vrouwen, omdat zij een heel kwetsbare groep vormen. Vaak zijn deze vrouwen laaggeschoold en heel vaak zijn er ook kinderen bij betrokken.

De groep alleenstaande vrouwen met kinderlast die aangewezen zijn op het bestaansminimum, is nog steeds bijzonder groot. Uit cijfers van 1994 blijkt dat 56 percent van de bestaansminimumtrekkers vrouwen zijn. Vaak gaat het dan nog om laaggeschoolde vrouwen met kinderlast. Het woord kinderlast gebruiken, is de arme gezinnen onrecht aandoen. Ze zullen vaak spreken van kinderzegen.

Maes

In de commissie voor Vrouwen waren we enorm verontwaardigd over het feit dat armoede nog steeds een oorzaak is van uithuisplaatsing van kinderen. Dat heeft ons geïnspireerd tot het formuleren van een resolutie. Nochtans worden net in arme gezinnen kinderen centraal gesteld en zijn ze het levensdoel. Dit parlement moet aan deze situatie van uithuisplaatsing een einde maken en moet daartoe in de nodige middelen voorzien.

We zien dat jonge mensen, vooral na de meerderjarigheid op achttien jaar, in toenemende mate een beroep doen op het bestaansminimum. 58 percent van de bestaansminimumtrekkers zijn feitelijk gescheiden mannen en vrouwen, maar vooral vrouwen. We moeten voor deze gezinnen een specifiek armoedebestrijdingsplan opstellen om iets te verhelpen aan de structurele oorzaken van hun armoede.

Een van de mogelijkheden daarvoor is de school. Deze namiddag is al meer dan eens over het belang van de school gesproken, maar ik wil het accent enigszins verleggen. De vorige sprekers hebben vooral gewezen op een soort middelklasproject, dat in scholen wordt geprogrammeerd en waaraan kinderen zich moeten aanpassen, ook kinderen uit arme gezinnen. Men heeft erop gewezen dat ons onderwijs niet kosteloos is, wat we ook vertellen. Als een kind uit de kleuterschool 75 frank moet meebrengen om naar een theatervoorstelling te gaan, dan is dat voor veel gezinnen geen probleem. Het is wel bijzonder pijnlijk voor ouders die dat moeilijk kunnen betalen en deze activiteiten te duur vinden.

De heer Gilbert Bossuyt : Dat is dan een slechte school.

Mevrouw Nelly Maes : Neen, dat is geen slechte school. Wij zijn er de oorzaak van dat de school de middelen niet heeft om die 75 frank zelf te betalen. Vraag maar aan de collega's van onderwijs of plattelandsscholen het geld hebben om kinderen gratis naar theatervoorstellingen te laten gaan. Het is onze verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat onderwijs kosteloos is.

De heer René Swinnen : U veralgemeent de zaak, mevrouw Maes. U weet zeer goed dat heel wat scholen bijdragen vragen aan de ouders en zo de kosteloosheid van het onderwijs in gevaar brengen. Dat is voor de scholen een selectiemiddel. Op die manier sluiten ze de kansarme gezinnen uit. Dat vind ik schrijnend.

Mevrouw Nelly Maes : Ik ontken dat niet, mijnheer Swinnen. Maar als de enige school in het dorp geld vraagt voor activiteiten, dan is dat omdat ze zelf geen geld heeft. Men kan natuurlijk zeggen dat die kinderen dan maar niet naar het theater moeten gaan.

De heer René Swinnen : Ik geloof dat de resolutie meer geld ter beschikking wil stellen voor dergelijke activiteiten. Er moet echter controle blijven of de kosteloosheid effectief wordt toegepast.

Mevrouw Nelly Maes : Natuurlijk, daar heb ik geen bezwaar tegen. U moet begrijpen dat er van de ouders heel wat wordt gevraagd. De kosteloosheid wordt in het gedrang gebracht. Ik weet natuurlijk dat er elitaire scholen bestaan, maar dat geldt niet voor kleine dorpsscholen. Een dorpsschool heeft niet eens concurrentie, alle kinderen moeten er gewoon naartoe.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Ik begrijp de heer Swinnen echt niet. Hij weet toch dat heel wat elementaire activiteiten geld kosten, en dat veel scholen die kosten niet meer aankunnen. We willen de kosteloosheid van het onderwijs garanderen, maar we zorgen er niet voor dat een school haar eindtermen kosteloos kan realiseren. Ik heb het over de zwemles. (*Rumoer bij de SP*)

Ik begrijp de defensieve houding van de SP niet.

Mevrouw Nelly Maes : U hoeft zich niet aangevalen te voelen, mijnheer Swinnen. We moeten hier iets aan doen. Ik heb het niet alleen over het schoolgeld. Hic et nunc moet men ervoor zorgen dat kinderen van bestaansminimumtrekkers niet worden gestigmatiseerd doordat ze niet kunnen meedoen aan schoolse activiteiten. Voor hen zouden deze activiteiten allemaal gratis moeten zijn. Elke school zou een lijst – vertrouwelijk uiteraard – moeten hebben van de gezinnen die niet financieel kunnen bijdragen, zodat ze niet telkens de bewijzen daarvan moeten leveren.

Ik wens een school te zien als een emancipatorisch centrum. In alle derdewereldlanden wordt onderwijs gezien als een kans tot emancipatie. Bij ons krijgen arme kinderen op school minder kansen. Ze worden vrij vlug bekeken als eventuele achterblijvers of zittenblijvers. Dat heeft te maken met een gebrek aan die emancipatorische reflex. Kinderen met een beperkte mondigheid, bescheiden of teruggetrokken kinderen moet men juist respecteren en stimuleren. Men mag hen niet in de steek

Maes

laten of laten wegglijden in de armoede, alsof armoede een schande zou zijn, een misdrijf of een zonde !

Dit is een toestand waaraan men iets moet en kan doen. Deze actieve ingesteldheid moet toch ook op de scholen aanwezig zijn, opdat men de kinderen niet stigmatiseert omdat ze arm zijn. Onderwijs moet voor hen het middel worden om uit de armoede te geraken. Die mentaliteit en dat geloof zouden we veel meer in onze scholen, maar niet alleen daar, moeten kunnen verspreiden.

Minister Peeters, we hebben al veel goeds gezegd over de zorgverbreding. Ik wil er u toch op wijzen dat in veel scholen die verbreding structureel zou moeten zijn voor minstens een bepaalde periode. Men mag de scholen niet laten wachten op de loterij om al dan niet in aanmerking te komen voor de middelen en de extra uren die zorgverbreding vergt. Wanneer een school een bepaald sociologische samenstelling heeft, moet ze op die hulp kunnen rekenen.

Inzake cultuur in het algemeen staan we voor dezelfde uitdaging. We weten allemaal dat we per operabezoeker ettelijke honderden franken bijleggen. Ik ben daar geen tegenstander van. Bepaalde culturele uitingen zouden uit de markt worden geprijsd indien ze de volle kosten moesten aanrekenen. We kunnen ook weer niet als enige culturele zorg vooropstellen dat de verenigingen van mensen die in armoede leven, worden gesubsidieerd. Dat is helemaal geen beleid.

We leggen intussen de culturele sector op om steeds meer eigen middelen te genereren. In de commissie voor Cultuur moeten we een emanciperend debat aangaan. De lage drempel kan effectief bijdragen tot een hogere participatiegraad. Het gratis aanbieden van culturele activiteiten die overdag plaatsvinden, biedt aan gemarginaliseerde mensen de mogelijkheid in hun creativiteit met gelijke kansen te werken. Voor cultuur zou geld eigenlijk geen rol mogen spelen. Culturele voorzieningen bestaan voornamelijk omdat we er als gemeenschap voor willen betalen. We moeten er dan ook voor zorgen dat ze effectief in het bereik liggen van allen die voor deze sector belangstelling hebben.

Men bereikt soms een extra effect door iemand los te wrikken uit een uitzichtloze situatie, zoals armoede. Door bijvoorbeeld een vrijetijdsbesteding of een cursus aan te bieden, ontdekt de arme

zijn eigen waarde, gaat hij aan de slag, legt hij nieuwe sociale contacten, brengt hij structuur in zijn leven en kan hij misschien terug aan het werk. Het isolement dat met armoede gepaard gaat, is niet alleen een gevolg, maar ook een oorzaak waardoor men in die situatie blijft vastzitten zonder enige mogelijkheid om aan het productieproces deel te nemen. Daarvoor is een structuur, een attitude en een geloof in zichzelf vereist. Dat kan men via cultuur wel aan de mensen meegeven.

Misschien kent u het gevoel te worden uitgelachen omwille van armoede. Het is plezierig het stralend gezicht van kinderen te zien die ondanks alles toch uitstekend presteren in welke activiteit ook en later door de gemeenschap met aandacht en waardering worden gevolgd.

Mijnheer de voorzitter, cultuur en onderwijs zijn voor de bestrijding van armoede wellicht belangrijker dan we denken, niet omdat daarmee de economische oorzaken kunnen worden weggenomen, maar omdat daarmee de basishouding van de mensen – hun weerbaarheid – kan worden versterkt. Dat kan hun creativiteit stimuleren. Ik ben van oordeel dat dit een belangrijke bijdrage zou vormen aan de bestrijding van de armoede. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw Lindekens heeft het woord.

Mevrouw Kathy Lindekens : Mijnheer de voorzitter, ik heb aandachtig geluisterd naar de gedreven uiteenzetting van mevrouw Maes. Ik zou haar willen bijtreden.

Ik ben eveneens van oordeel dat we moeten blijven stilstaan bij een getuigenis die is opgenomen in het algemeen verslag over de armoede : 'Men crepeert van eenzaamheid en verveling, vooraleer te creperen van de honger.' Het sociaal weefsel in de verkommerde stadswijken moet worden versterkt. Daartoe moeten we ook voldoende zuurstof geven aan projecten waarbinnen kunstenaars en kansarmen samenwerken en die mensen helpen hun leven en hun wijk weer op te bouwen. Cultuur is geen extra.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, collega's, we weten dat het risico op armoede in gezinnen in grote mate wordt bepaald door het onderwijsniveau van de ouders. En er is meer : diezelfde armoede bepaalt op haar beurt de onderwijskansen van de kinderen. Op die wijze wordt de armoede van generatie op generatie over-

Sannen

gedragen. Die vicieuze cirkel moet worden doorbroken. Het onderwijs – en dan vooral nog het basisonderwijs – kan daarbij helpen, maar dan moet men er wel voor zorgen dat er van bij de eerste schoolervaringen gepast wordt opgetreden.

– *De heer Francis Vermeiren, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

In het tijdsbestek dat me is toegemeten, wil ik even ingaan op enkele initiatieven die in het kader van het onderwijsbeleid zijn genomen, of kunnen worden genomen om een correctie aan te brengen aan de ongelijke kansen en aan de ongelijke behandeling. Wegens tijdsgebrek ga ik niet in op de belangrijke rol van basiseducatie. Die speelt een belangrijke rol bij de bestrijding van armoede bij volwassena.

Uit de literatuur over sociale ongelijkheid en onderwijs blijkt ten overvloede de determinerende invloed van de voorschoolse periode op de ontwikkeling van kinderen. Een belangrijk deel van de kennis- en cultuuroverdracht gebeurt immers niet op school, maar binnen het gezin, tussen de leeftijd van nul tot zes jaar. Kind en Gezin kan in deze voorschoolse periode een belangrijke rol spelen bij de detectie van kleuters met potentiële leerproblemen. Kind en Gezin zou zelfs bepaalde experimenten in kinderdagverblijven kunnen ontwikkelen. De continuïteit tussen kinderopvang en kleuteronderwijs moet worden verbeterd. Dat is zeker nodig, als men zou overwegen de instapleeftijd voor het kleuteronderwijs te verhogen tot drie jaar.

In het gewoon onderwijs bestaan reeds enkele jaren projecten in verband met zorgverbreding en onderwijsvoorrrangsbeleid. Niettegenstaande de significante budgettaire omkadering van 1,7 miljard frank, werden deze projecten tot op de dag van vandaag niet eens systematisch geëvalueerd. Indien men de noodzaak van een evaluatie negeert, dreigen deze projecten te worden geëvalueerd tot projecten die veeleer te maken hebben met onderwijsanimatie. Zo blijkt dat hooguit een derde van de extra lestijden zorgverbreding accuraat wordt aangewend. Bovendien worden er teveel middelen aangewend voor het remediëren van moeilijkheden, terwijl slechts een fractie van deze middelen wordt besteed aan het voorkomen van de moeilijkheden.

Al deze zorgverbredingsprojecten hebben slechts effect wanneer ze worden gedragen binnen een schoolcultuur, en worden begeleid door een profes-

sionele ondersteuning. Vorming en bijscholing van leraren en directie zijn onontbeerlijk om de capaciteit en het professionalisme te verhogen. De klastitularis blijft daarin de centrale rol bekleden. Hij kan immers het best tegemoetkomen aan de noden van deze leerzwakke of leerproblematische kinderen.

De begeleidingsdiensten die in het leven zijn geroepen om al deze projecten te ondersteunen en te begeleiden, zijn belangrijk maar niet altijd even coherent en doorzichtig. Ze moeten trouwens complementair zijn aan de bestaande werking van de PMS-centra. Het nieuwe decreet voor de PMS-centra kan een aanleiding zijn om deze centra te herwaarderen, opdat ze met de nodige ervaring en de verzamelde knowhow hun begeleidingsfunctie en brugfunctie tussen onderwijs en welzijn optimaal kunnen waarmaken.

Men kan zich ook afvragen of een schoolteam zich wel kan en wil engageren wanneer het jaarlijks in de onzekerheid verkeert over de toekenning van extra middelen voor zorgverbreding. Een grotere continuïteit lijkt dan ook essentieel om al deze projecten uit de sfeer van de tijdelijkheid te halen, en zo de onzekerheid weg te nemen. Hoe kan men anders aan een echte schoolcultuur werken? Dit wil niet zeggen dat de voorwaardelijkheid van de aanwending van de middelen niet moet worden gehandhaafd. We moeten een goed evenwicht zoeken tussen een structurele inbouw van deze middelen met de garantie van continuïteit, en de handhaving van de voorwaardelijkheid via aanwendingsplannen waarop een zekere controle kan worden uitgeoefend. Het blijkt immers dat in Nederland door het structureel inpassen en het wegvallen van aanwendingsplannen, de doeltreffendheid van deze middelen nog is verzwakt.

Ik wil het ook nog even hebben over de financiële drempels. Financiële drempels in het onderwijs betekenen een duidelijke hinderpaal voor kansarme gezinnen. Ze wegen vooral op de kwaliteit van de onderwijsparticipatie. Kinderen schaffen zich sommige benodigdheden niet aan, blijven afwezig wanneer er thuis financiële problemen zijn en nemen niet deel aan nevenschoolse activiteiten, ook al hebben die onmiskenbaar sterke leereffecten en een belangrijke invloed op de groepsvorming. Het decreet voor het basisonderwijs zet een stap in de goede richting door expliciet te stellen dat de toegang tot het basisonderwijs kosteloos moet zijn. Daarnaast wordt eveneens bepaald dat de werkingsbudgetten van deze scholen moeten worden gebruikt om deze kosteloze verstrekking van onderwijs te garanderen door het kosteloos ter

Sannen

beschikking stellen van leerboeken en andere schoolbehoeften.

De recente uitspraak van de Raad van State naar aanleiding van een discussie in het Franstalig onderwijs, is hoopgevend. De Raad van State verklaarde onlangs duidelijk dat de kosteloze toegang tot het onderwijs moet worden geïnterpreteerd als een effectieve kosteloosheid van het leerplichtonderwijs. Die uitbreiding van de kosteloosheid van het onderwijs moet zijn beslag krijgen in het Vlaams onderwijs, niet alleen door ze officieel in te schrijven in de teksten over de hervorming van het secundair onderwijs, maar ook door de nodige werkmiddelen ter beschikking te stellen. De verhoging van de werkmiddelen voor het basisonderwijs kan een eerste stap zijn om die kosteloosheid te waarborgen. Men moet echter ook in het secundair onderwijs de kosteloosheid garanderen, want ook dat is leerplichtonderwijs. Men moet dus ook voor secundaire scholen in de nodige werkmiddelen voorzien, zodat ze hun kosten niet langer via andere facturatiemogelijkheden moeten compenseren.

Er bestaat een opvallende kloof tussen de wereld op school en het thuismilieu. In het verleden kwam dat vooral door de heilige koe van de privacy. Zowel de ouders als de scholen gebruikten die privacy vaak als alibi om elkaar informatie te ontzeggen. Nochtans leidt het gebrek aan informatie over de achtergrond van de leerlingen vaak tot vooroordelen en discriminatie in het onderwijs. Soms hebben leerkrachten bijvoorbeeld de indruk dat ouders hun kinderen niet met hun huiswerk helpen, terwijl die ouders ongeletterd zijn. Dat voorbeeld getuigt van de slechte kennis die leerkrachten soms van de thuissituatie hebben.

In het onderwijs bestaat de communicatie tussen school en gezin vaak alleen uit enkele jaarlijkse oudercontactavonden binnen de schoolmuren. Meestal zijn oudercontactavonden en schoolraden echter totaal ongeschikt om kansarme ouders te bereiken. Mijnheer Swinnen, voor leerbedreigde kinderen zijn een tweetal huisbezoeken per jaar door de klasleraar een absolute norm. Het is dan ook onbegrijpelijk dat huisbezoeken zijn opgenomen in de lijst van activiteiten die niet tot de taak van leraren mogen behoren. Het signaal dat u geeft, is totaal verkeerd. Ik hoop dat het parlement dat wil rechtzetten.

De voorzitter : De heer Swinnen heeft het woord.

De heer René Swinnen : Ten eerste herhaal ik dat men met een huisbezoek een relatie wil opbouwen tussen de ouders, het kind en de school. Als dat een opgelegde taak en een formalistische bezigheid wordt, krijgt het een omgekeerde uitwerking. Een huisbezoek werkt dan afstotend, en niet opbouwend.

Ten tweede heb ik een opmerking over uw betoog en dat van andere parlementsleden. Terecht had u het over de instroom van kinderen in het onderwijs. Ik heb echter nog niet veel horen spreken over de uitstroom uit het secundair onderwijs. Ook andere parlementsleden zijn van oordeel dat er allerlei opleidingsinitiatieven moeten worden genomen met betrekking tot de instroom op de arbeidsmarkt.

Uit een wetenschappelijk rapport over de geletterdheid in Vlaanderen blijkt dat 30 percent van de zeventienjarigen die het secundair onderwijs verlaten laaggeletterd zijn. Dat betekent dat ze veel problemen hebben om een formulier te gebruiken, minimale informatie te lezen en minimale rekenkundige bewerkingen uit te voeren. Bijna een derde van de leerlingen, meestal in het beroepsonderwijs, verlaat laaggeletterd het leerplichtonderwijs. Deze jongeren dienen zich aan op de arbeidsmarkt, terwijl ze niet over de nodige basisvaardigheden beschikken. In dat rapport wordt ook verwezen naar het structurele gegeven dat in het beroepsonderwijs acht uren basisvorming nauwelijks voldoende zijn om de basisconcepten bij te brengen. Structureel moet men dus een ruimere basisvorming uitbouwen.

Voorts stelt men in dat rapport vast dat er een duidelijke breuk bestaat tussen de gemeenschappelijke vorming of basisvorming en de beroepsopleiding op zich. Zonder dat men het woord zelf gebruikt, wordt daar gepleit voor de veralgemeende invoering van het principe van de werkplaatsklas.

De voorzitter : Mevrouw Maes heeft het woord.

Mevrouw Nelly Maes : Mijnheer de voorzitter, ik heb wel gewezen op de snelle achterstelling van de kinderen uit dat onderwijs. Uit het armoedeverslag dat onze collega's hebben opgesteld, blijkt dat 20 percent van de kinderen uit arme gezinnen in het buitengewoon onderwijs belanden, ook al hebben ze geen aanwijsbare handicap. Ik ben het met u eens dat er aan die uitstroom wel iets zal schorten. Maar reeds zeer snel in de schoolloopbaan treedt een onevenwicht op. Dat manifesteert zich in zittenblijven en in een oriëntatie naar een afdeling

Maes

waarin de kinderen in kwestie niet thuishoren, en zich dus ook niet thuis voelen.

De voorzitter : De heer Swinnen heeft het woord.

De heer René Swinnen : Het rapport zegt bovendien dat precies die 30 percent aan laaggeletterden nauwelijks gebruik maakt van mogelijkheden tot bijscholing na het leerplichtonderwijs. Ook stelt het vast dat na de leeftijd van 25 jaar nog nauwelijks aan dergelijke initiatieven wordt deelgenomen. Het rapport meldt zelfs dat na 25 jaar de periode van het afleren begint. We kunnen discussiëren over de uitspraken van het rapport, maar het is een zeer betekenisvolle, naar ik meen terechte vingerwijzing naar ons onderwijs en de structurering ervan.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer Swinnen, u maakte een terechte opmerking over de uitstroom. Daarop wil ik straks nog even terugkomen. We moeten immers een breed debat voeren over dit rapport.

Op uw eerste punt van kritiek wil ik even reageren. Ik hoop dat een leraar niet alles wat in zijn functieomschrijving staat, als formalistisch ervaart. Als ik u hoor praten, groeit bij mij deze vrees nochtans. Zo interpreteer ik immers uw verklaring dat een opname in een functieomschrijving iets formalistisch zal maken. Ik hoop dat dit niet de bedoeling is van functieomschrijvingen. Anders hadden we ze beter niet ingevoerd.

Verder zegt u dat een en ander moet groeien op basis van contacten, van vertrouwen. Een vertrouwen tussen twee mensen kan echter maar ontstaan als deze elkaar kennen en hebben ontmoet. Daarin schuilt echter precies het probleem : op dit ogenblik is er te weinig, soms geen enkel contact tussen de leraar en het thuismilieu. De leraar treft de ouders in kwestie immers niet aan in de school bij de oudercontacten. Vandaar dat het in bepaalde situaties essentieel lijkt huisbezoeken op te leggen. Ik geloof er rotsvast in dat leraren dat dan niet formalistisch zullen invullen, net zoals ze dat ook niet zullen doen bij de andere taken in hun functieomschrijving.

De heer René Swinnen : Ik kan uw redenering volgen. Maar zoiets opleggen houdt gevaren in. U doet net alsof huisbezoeken pas zijn uitgevonden, maar ze bestaan reeds zeer lang. En ze worden zeer goed georganiseerd door een school die beschikt over een op de leerlingen gerichte schoolcultuur.

Aangezien ze al bestaan, hoeven ze ook niet worden opgelegd. Ook nu al gaan sommige leerkrachten op vrije namiddagen met hun leerlingen wandelen of organiseren ze extra-scolaire activiteiten.

De heer Ludo Sannen : Nu moet u de dingen niet op hun kop zetten. Ik zei nergens dat het zeker moet worden opgenomen. Ik zeg net dat het niet op de negatieve lijst mag staan. Dat is dus iets anders. In de positieve lijst staat wat moet worden opgenomen. Nu staat het in de negatieve lijst, ondanks het feit dat het nut ervan al jaren is bewezen.

Ook het schoolopbouwwerk kan een belangrijke rol spelen. In Vlaanderen staat dit momenteel nog een beetje in de kinderschoenen. Het geniet voorts nog geen echte, structurele erkenning. Nochtans kan het een belangrijke rol vervullen in de communicatie tussen school, gezin en buurt. Het gebruikt meestal een of ander compensatieproject, zoals huiswerkklasjes, als aanknopingspunt. Vanuit die basis werkt het dan aan een partnership tussen de betrokken partijen, aan het vormen van oudergroepen, enzovoort.

Een structurele inbedding van het schoolopbouwwerk in het onderwijs lijkt me dan ook een absolute voorwaarde voor de aanvaarding ervan als volwaardige werkvorm. Tegelijk moet de eigenheid van het schoolopbouwwerk wel bewaard blijven. In hoofdzaak gaat het dus om de ondersteuning van de communicatie, dus om de ontwikkeling van het partnership tussen gezin, school en derden. Het organiseren van eigen compensatieactiviteiten, zoals huiswerkklasjes, mag enkel een middel zijn. Het mag nooit de hoofdtaak van het schoolopbouwwerk verdringen.

Tot slot sta ik nog even stil bij het beroepsonderwijs. Dat heeft immers dringend bijkomende ondersteuning en vernieuwende stimulansen nodig. Zowel bij de methodiek als bij de didactiek dringen zich maatregelen op. Het project algemene vakken is zeker een stap in de goede richting. Er wordt nu gewerkt aan een modulaire opbouw. Door deze aanpak kan men inderdaad voorkomen dat te veel jongeren zonder enige kwalificatie op de arbeidsmarkt terechtkomen.

Wat het deeltijds beroepsonderwijs betreft, wijs ik nog eens op de noodzaak om dringend maatregelen te nemen die het aanbod van industriële leercontracten vergroten. Dit moet gebeuren door het systeem voor werkgevers aantrekkelijk te maken. Hier verwijs ik nogmaals naar het amendement dat ik heb ingediend met betrekking tot de Vesoc-

Sannen

besprekingen. Door deze besprekingen moet het creëren van die industriële leercontracten aantrekkelijk worden gemaakt. Dit is immers zeer belangrijk voor de leerlingen in kwestie. Deeltijds beroepsonderwijs kan maar succes hebben als naast de schoolse opleiding ook echte werkervaringen worden aangeboden. Net dat is momenteel een van de grootste problemen in het deeltijds onderwijs.

Op dit moment is het kansarmoedebeleid in het onderwijs niet zozeer een probleem van financiële middelen, maar vooral van gebrek aan effectiviteit, en dat op verschillende domeinen. In het onderwijs is er behoefte aan een integraal beleid. Dat kan men enkel bereiken als men de huidige projecten ook echt wil evalueren. Ik hoop dat dit debat een aanleiding kan zijn om het integraal beleid in het onderwijs te verbeteren. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw Merckx heeft het woord.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, graag wil ik uit naam van onze fractie de inbreng van de CVP in het gedeelte over tewerkstelling naar voren brengen. De samenleving moet oog hebben voor de menselijke persoon in zijn totaliteit. Een mens kan niet worden herleid tot zijn liberale vrijheden, noch tot zijn sociale of economische rechten. Een rechtvaardige samenleving garandeert dat iedereen het recht heeft op een volledige en actieve deelname aan het maatschappelijk leven. Deelnemen aan de samenleving is grenzeloos veel belangrijker dan enkel door de samenleving te worden verzorgd. Daarom is voor de christen-democraten het recht op arbeid voor elke mens van wezenlijk belang. Arbeid is een sleutelvoorwaarde om uit de armoede te geraken.

Er zijn vier strategieën om dit recht op arbeid concreet in te vullen. Ten eerste moet men dringend werk maken van de uitbouw van de werkervaringsprojecten opdat deze uitmonden in een voldoende ingevuld en realistisch werkgarantieplan. Ten tweede is er de verdere uitbouw van de sociale economie. De CVP-fractie ondersteunt deze volledig, en zal dit ook blijven doen. Ten derde pleit ik ervoor om het recht op arbeid zoveel mogelijk op lokaal niveau uit te werken. Het is immers op dit niveau dat de arme in contact treedt met de overheid. Ten slotte moeten we afstappen van een pure opleidings- en bemiddelingsbegeleiding om een goede en duurzame integratie in de arbeidsmarkt te bekomen. We moeten evolueren naar een traject-

begeleiding waarbij de verschillende facetten van het leven van de werkzoekende aan bod komen. We willen naast de zorg op maat, werk op maat. Ik wil deze vier punten gericht op de maatschappelijke integratie van de verkeerd geschoolde en de langdurige werkzoekende, nader toelichten.

Ten eerste moet de werkervaringsgarantie worden vervangen door een werkgarantie. Dit is voor armen een zaak van rechtvaardigheid. Elk armoedebeleid moet de waardigheid van de armen verzekeren door hen een volwaardige participatie in de samenleving te garanderen. Deelname aan het productieproces is fundamenteeler dan het kunnen genieten van sociale uitkeringen. 'Verdienen' moet 'verdelen' vervangen. Arbeid is een bron van inkomen en bestaanszekerheid. Het levert een belangrijke hefboom om de waardigheid van de armen te erkennen en herkennen. Meer dan anderen hebben zij een fundamenteel recht op arbeid.

Om uitsluiting van bepaalde werkzoekenden te vermijden, moet hen een plan worden aangeboden dat voorziet in een opleidings- en een werkervaringsaanbod. Een dergelijk plan zorgt ervoor dat de werkzoekenden opnieuw voeling krijgen met de arbeidsmarkt. Hun sociaalrechtelijke situatie wordt geregulariseerd. Ze voelen zich opnieuw een lid van de samenleving, en ze kunnen nieuwe rechten op sociale zekerheid opbouwen. Om dit te realiseren, moet het aangeboden werk een passende betrekking zijn. Het aanbod moet worden gekoppeld aan de nodige opleiding en begeleiding, waarbij de begeleiding zo ruim mogelijk moet worden opgevat.

Denemarken en Nederland hebben reeds een ruime ervaring met werkgarantiesystemen. Het positieve effect is overduidelijk. In beide gevallen zijn de resultaten, in termen van doorstroming naar reguliere tewerkstelling, zeer gunstig. Belangrijk in deze ervaringen is het grote belang van het decentrale niveau. In beide landen speelt de lokale overheid dan ook in toenemende mate een hoofdrol in het tewerkstellingsbeleid.

Een onmiddellijke invoering van een dergelijk algemeen garantieplan voor alle werkzoekenden is niet evident. Opdat een dergelijk plan rendeert, moet er immers een heel groot aanbod van werkervaringsjobs zijn. Momenteel is dit nog niet het geval. Minister Kelchtermans, die het idee van de werkgarantie ondersteunt, is bezig met de uitbreiding van de werkervaringsjobs, zowel via WEP Plus als via een verbreding van de acties bij de privé-sector. Ik pleit daarom voor de geleidelijke uitbouw van werkgarantiesystemen waarbij de aan-

Merckx-Van Goey

dacht radicaal uitgaat naar de risicogroepen : de laaggeschoolden en de langdurige werklozen. Deze mensen vormen dezelfde doelgroep als diegenen die het onderwerp van dit debat vormen.

Een werkervaringsgarantieplan voor niet-werkende werkzoekenden, waarvan de haalbaarheid en effectiviteit door het HIVA werd getoetst, geeft een degelijk sociaal statuut aan de kandidaat, en verzekert hem of haar van de toegang tot volwaardige arbeid. De kosten voor de opleiding worden gedragen door het Vlaams Gewest. De financiële ruimte hiervoor zal groter zijn als met de federale overheid een protocol kan worden afgesloten inzake de trekkingsrechten. Het is evident dat dit batig is voor de sociale zekerheid en de fiscus.

We steunen ten volle het garantieplan als middel voor integratie van armen, vooral in het reguliere arbeidscircuit. De uitbreiding van het aantal werkervaringsplaatsen door de verdere uitbouw van het opleidings- en werkaanbod moet op termijn leiden tot een werkgarantieplan waardoor alle werkzoekenden uitzicht krijgen op een job.

Naast werkervaringsplannen en werkgarantiesystemen biedt de sociale economie een tweede mogelijkheid om arbeidskansen te bieden en specifieke doelgroepen weer midden in de samenleving te plaatsen. Die mogelijkheid is het creëren van kansen op de arbeidsmarkt voor laaggeschoolde langdurig werkzoekenden. Het biedt echter ook een verruimd concept van het ondernemerschap waarbij ondernemingen een sociale verantwoordelijkheid nemen. Zinnvolle tewerkstelling enerzijds en bedrijfseconomische vereisten anderzijds zijn voor deze initiatieven de grootste uitdaging.

Daarom wil de CVP het voortouw blijven nemen in het ontwikkelen en ordenen van de sociale economie. We pleiten voor de oprichting van een herkenbaar steunpunt dat zowel bestaande bedrijven als nieuwe initiatieven begeleidt en stimuleert, voor overheidssteun om de lagere productiviteit van de doelgroep te compenseren en voor een verdere uitbouw van het Waarborgfonds voor de Sociale Economie.

Sociale economie moet worden geïntegreerd in de bestaande sociaal-economische structuur. Sommige initiatieven van sociale economie schenken nog te weinig aandacht aan bedrijfseconomische factoren die de rendabiliteit sterk beïnvloeden, zoals de keuze van de sector, het management, marktonderzoek, enzovoort. Andere initiatieven zijn reeds uit-

gegroeid tot echte bedrijven binnen de sociale economie. Voor de zachte sector kan de harde aanpak een positief resultaat geven.

Ten derde wil ik het hebben over het lokaal partnership voor de tewerkstelling van armen. Zowel studies als concrete praktijkervaringen wijzen uit dat de uitvoering van dit beleid voor recht op arbeid het best gebeurt op het lokale niveau. Op dit niveau staat men immers het dichtst bij de werkzoekende en is de drempel het laagst. Op het gemeentelijke niveau bestaan reeds tal van contacten tussen de armen en de overheid.

Uit de realiteit blijkt dat nog velen niet worden bereikt of geholpen, elke aflijning van doelgroepen en de vele maatregelen ten spijt. Dit kan grotendeels worden toegeschreven aan het onvoldoende op elkaar afstemmen van vraag en aanbod van arbeid op het lokale niveau. Een lokale aanpak zal toelaten de doelgroep beter in kaart te brengen en beter te mobiliseren voor het volgen van een opleiding of voor een werkervaring of een job. Meer initiatief en coördinatie op het lokale niveau is dus nodig.

We vinden het goed dat werk zal worden gemaakt van stroomlijning op de lokale arbeidsmarkt, via het afsluiten van tewerkstellingsconvenants tussen het Vlaams Gewest en de gemeenten. Tegenwoordig spelen steden en gemeenten immers een groeiende rol in het ondersteunen van mogelijkheden voor opleiding en tewerkstelling voor laaggeschoolde langdurig werklozen. In elke gemeente werd een PWA opgericht. OCMW's leggen zich steeds meer toe op begeleiding op de arbeidsmarkt en bemiddeling voor bestaansminimumtrekkers. In elk SIF-plan werd een onderdeel voor tewerkstelling opgenomen.

Ieder richt zich op zijn doelpubliek, zet zijn eigen instrumenten in en gebruikt zijn eigen methodiek. Maar wat samen wordt gedaan, gebeurt nog beter. Het komt erop aan de samenwerking die reeds op verschillende plaatsen bestaat, te verstevigen. Waar dat niet het geval moet de start van een stedelijk of gemeentelijk tewerkstellingsbeleid worden gestimuleerd.

De uiteindelijke doelstelling moet zijn dat de betrokken partners – VDAB en lokale actoren – hun inspanningen samen inzetten en op elkaar afstemmen om met meer resultaat de werkzoekenden te begeleiden op de arbeidsmarkt. Dat moet uiteraard visueel worden gemaakt via een loket waar op één centrale plaats de werkzoekende, de werknemer en de werkgever terecht kunnen voor

Merckx-Van Goey

alle relevante informatie omtrent tewerkstelling. Beleidsondersteuning in een gemeente is evenzeer nodig, dit via een werkgelegenheidsforum dat alle deskundigen op het vlak van tewerkstelling betreft bij het lokale beleid. Actie en denkwerk worden hierbij op het lokale niveau tegelijk ondersteund.

Mijn vierde en laatste punt is de trajectbegeleiding naar werk op maat. Een groot aantal mensen heeft meer nodig dan louter vorming en jobaanbod. Om een geslaagde integratie in de arbeidsmarkt te bekomen, is maatwerk nodig, namelijk een geïntegreerd begeleidingspakket, afgestemd op de individuele problemen van de werkzoekenden. Trajectbegeleiding is een begeleiding van de werkzoekende op zijn maat, op het vlak van instap, opleiding, begeleiding naar de arbeidsmarkt, hulp bij de indienstneming en begeleiding op de werkplek. Belangrijk is dat niet alleen de arbeidssituatie, maar alle facetten van de levenssituatie van de werkzoekende een kans krijgen.

Voor zeer moeilijke doelgroepen kan het belang van maatwerkbenadering in opleiding en werker-
varing, niet voldoende worden onderschreven. Er is inderdaad heel dikwijls behoefte aan sociale bemiddeling, taalopleiding en het in rekening brengen van de gezinssituatie. Zeker voor vrouwen is daarbij een betaalbare kinderopvang van wezenlijk belang. Niet in het minst is voor deze doelgroep een extra inspanning op het vlak van bemiddeling aangewezen.

Het intensifiëren en verdiepen van de individuele trajectbegeleiding om mensen en werk bij elkaar te houden of te brengen, is nodig en moet worden ondersteund met specifieke voorzieningen die de arbeidsmarktpositie van de betrokkenen versterken. Dit vergt investeringen in en een onderhoud van het menselijk kapitaal. Slechts via een dergelijke doorgedreven begeleiding kan voor een aantal mensen de echte duurzame integratie worden bereikt.

Graag leg ik er de nadruk op dat het duurzame karakter steeds voorop moet staan. Het gebeurt nog te vaak dat kansarmen van de ene slecht betaalde, tijdelijk job in de andere sukkelen, met tussenperiodes van werkloosheid. Het is duidelijk dat dit niet het beoogde doel kan zijn. Het vooropgestelde centrale idee is immers dat arbeid meer is dan inkomensverwerving. Het is één van de middelen bij uitstek om te participeren in de samenleving.

Mijnheer de voorzitter, voor de christen-democraten is het recht op arbeid voor elke mens, ook en vooral voor elke arme, van wezenlijk belang. Door arbeid wordt ons leven gestructureerd. Arbeid geeft ons de mogelijkheid onze talenten te ontwikkelen en onze identiteit te vormen. In arbeid komen we tot ontplooiing en waardigheid. Vandaag wordt aan enkele honderdduizenden medeburgers dit recht op arbeid ontzegd. Ik wil beklemtonen dat in onze visie werkgelegenheid in de eerste plaats moet worden bevorderd door het stimuleren van economische groei en het sociaal gecorrigeerde marktmechanisme.

De overheid heeft op het vlak van de werkgelegenheid al heel veel gedaan. De aandacht gaat inderdaad prioritair naar de laaggeschoolde en langdurige werklozen. We zijn echter van oordeel dat nog meer dan nu een bijzondere inspanning moet worden geleverd voor de laaggeschoolde langdurige werkzoekenden. Zij bekleden veruit de zwakste positie in de samenleving en zitten vaak in uitzichtloze situaties. Daarom moeten de inspanningen voor werk aan de onderkant van de arbeidsmarkt meer dan ooit worden opgedreven, zelfs al weten we dat dit veel tijd, middelen, energie en innovatie vraagt. Wel, moge dit debat daar een nieuw elan aan geven. (*Applaus*)

De voorzitter : De heer Demeulenaere heeft het woord.

De heer Julien Demeulenaere (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, er zijn hier vandaag al veel mooie intenties aangekondigd. Ik maakte mezelf net de bedenking dat, als we dat allemaal in werkelijkheid willen omzetten, dit een bom geld zal kosten. Naar verluidt zou daar voor huisvesting nog iets bijkomen. Welnu, precies over die huisvesting wil ik het even hebben.

Over deze materie bestaat in de commissie ad hoc geen eensgezindheid, noch over het huisvestingsbeleid, noch over een veralgemeende invoering van huursubsidies voor gezinnen met lage inkomens. De VLD betreurt dit ten zeerste, want volgens het Algemeen Verslag over de Armoede hebben mensen die armoede ondervinden, zich krachtig uitgesproken over hun ervaringen met wonen en over hun verwachtingen terzake van het overheidsbeleid. Precies dat huis of die woning 'vormt' het gezin. Het huis blijkt de onmisbare schakel te zijn bij het duurzaam voortbestaan van het gezin. Het ontzeggen van een degelijke huisvesting hypothekeert elk project, en zet de eventuele verworvenheden van het gezin op de helling.

Demeulenaere

Ik verwijs naar mijn interventie tijdens de bespreking in de gezamenlijke zitting van de commissie ad hoc en de commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Stadsvernieuwing en Huisvesting. Ik zei toen dat net zoals de kleren de man maken, de woning het visitekaartje van het gezin vormt, of we dit nu graag horen of niet. Vandaar die traditionele baksteen in de maag van velen. Dat is niet zo toe-
vallig.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat kansarmoede vaak van generatie op generatie overgaat. Kansarmen worden geboren, leven en sterven in achtergestelde buurten met een slechte en ongezonde huisvesting. Dit gaat dan meestal nog samen met een slechte voeding. Het gevolg is een zwakke gezondheid met alle gevolgen die dat met zich meebrengt op de arbeidsmarkt. Een ander gevolg is dat de kinderen minder mogelijkheden krijgen voor een goede opleiding. Kortom, deze mensen geraken niet uit de neerwaartse spiraal die leidt tot sociale uitsluiting.

De VLD wil die mensen helpen. Wij willen meewerken aan een beleid dat zorgt draagt voor de huisvesting van deze ongelukkigen in onze zoge-
heten welvaartsmaatschappij. Daarom vinden we het spijtig dat de commissie juist over deze problematiek niet tot een consensus kwam.

De discussienota Armoedebestrijding, beter bekend als de nota Nicaise en Van Regenmortel, in opdracht van dit parlement opgesteld door het Hoger Instituut voor de Arbeid in Leuven, stipuleert nochtans duidelijk dat er een vernieuwd socialehuisvestingsbeleid dient te komen. Deze nota wijst terecht op het feit dat de sociale huisvesting slechts 5 percent van de woningmarkt beslaat, terwijl de privé-huurmarkt 27 percent voor zijn rekening neemt. De sociale huurmarkt beschikt dus over een heel kleine impact op het woningaanbod. Wat erger is, is dat slechts 11 percent van de kansarmen op die sociale huurmarkt terechtkomen. Volgens professor Goossens is er op dit ogenblik nood aan 90.000 bijkomende betaalbare woningen. De heer Deloor merkte terecht op dat met het huidige budget slechts ruimte is voor 750 bijkomende sociale woningen per jaar. Het zal bijgevolg nog meer dan honderd jaar duren vooraleer de achterstand zal zijn ingelopen. Collega's, de armen hebben daar uiteraard geen boodschap aan.

De VLD stelt in haar ingediende nota voor om het stelsel van huurtoelagen te veralgemenen. De sociale huursector kan immers de nood niet leni-

gen. Hij kan niet aan de vraag voldoen, tenzij men 90 percent van de huidige huurders op straat zet en vervangt door kansarmen. De VLD pleit echter voor een veralgemening van het systeem van huurtoelagen. De gezinnen die meer dan 30 percent van het gezinsinkomen besteden aan huur, moeten een toelage krijgen. De heren Olivier en Decaluwé zegden dat ons voorstel 40 miljard frank zou kosten aan het hele land en 23 miljard frank aan Vlaanderen. Deze stelling werd echter zelfs door de heer Nicaise sterk in twijfel getrokken. Hij ontkrachtte tevens hun standpunt dat het beter zou zijn alle middelen voor te behouden voor de socialehuisvestingsmaatschappijen.

De bewering dat het stelsel van huurtoelagen de huurprijzen zou opdrijven, is al evenmin gegrond, vermits we in Vlaanderen een gering percentage van de bevolking wensen te bereiken, namelijk de echte kansarmen. De verhuurder kan trouwens perfect onwetend worden gehouden over de huurtoelage die zijn huurder ontvangt, zodat een huurprijshoogte volgens ons niet aan de orde is.

Collega's, ons voorstel beantwoordt aan de verwachtingen van de kansarmen, werkt zelfs de sociale mix in de hand, vermijdt de zogenaamde gettovorming en draagt bij tot de zo noodzakelijke verbetering van de woonkwaliteit. Wij wensen voorsnog mee te werken met iedereen die zich het lot van de ware kansarmen wil aantrekken en met elke partij die op korte termijn mogelijkheden biedt en perspectieven opent voor een betere huisvesting van de minstbedeelden in onze maatschappij. Dit debat zal dan, mijnheer de commissievoorzitter, inderdaad geen eindpunt zijn. *(Applaus bij de VLD, de CVP en de SP)*

De voorzitter : De heer Vandendriessche heeft het woord.

De heer Bart Vandendriessche : Mijnheer de voorzitter, ik heb nog twee korte opmerkingen. De eerste betreft de rekeningen. Mijnheer Demeulenaere, het klopt wel degelijk dat er 23 miljard frank nodig zou zijn voor de huurtoelagen. Dit bedrag zou ook kunnen worden gebruikt voor de bouw van 7.500 woningen. Indien de overheid dit gedurende tien jaar zou volhouden, dan zou ze over een patrimonium van 75.000 woningen beschikken. Indien ze echter tien jaar lang huurtoelagen geeft, dan is het geld gewoon weg, want dan zit het in de zak van de eigenaars.

Ik heb nog een tweede opmerking. U zegt dat de eigenaar niet hoeft te weten dat er een huurtoelage

Vandendriessche

wordt gegeven. Ik neem dit aan, maar maak de analogie met de hospitalisatieverzekering. Zoals de geneesheer de patiënt eerst vraagt of die over zo een verzekering beschikt, zou de eigenaar kunnen vragen of de huurder een huurtoelage geniet.

De heer Julien Demeulenaere : Mijnheer Vandendriessche, er bestaat natuurlijk een verschil tussen hospitalen en huizen. Maar als 30.000 gezinnen per jaar 120.000 frank aan huurtoelagen krijgen, kost dat 3,6 miljard frank en geen 23 miljard frank.

De voorzitter : De heer Van Nieuwkerke heeft het woord.

De heer André Van Nieuwkerke (Op de tribune) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, ik zal het over het onderwijs hebben. Iedereen onderkent dat het onderwijs een van de belangrijkste werktuigen is om de vicieuze cirkel van armoede en uitsluiting te doorbreken.

De SP heeft een vijftal prioriteiten. In de eerste plaats moeten we de sociale achterstelling in het onderwijs herkennen en erkennen. Scholen moeten er zich bewust van zijn dat er kansarmen zijn. Leerkrachten moeten worden opgeleid om kansarmoede te onderkennen en eraan te remediëren. In enkele scholen zijn al waardevolle projecten aan de gang rond zorgverbreding, rond onderwijsvoor-rangsbeleid voor migranten. Er wordt ook aan schoolopbouwwerk gedaan in het kader van het SIF-programma, en er is spijbelpreventie. Maar dat volstaat niet. Alle scholen en leerkrachten moeten zich ervan bewust zijn dat er achterstand bestaat. En dat is nog niet helemaal doorgedrongen in het onderwijs.

Voor de leerkrachtenopleiding zien we twee belangrijke doelstellingen. Ten eerste moeten leerkrachten alle leerlingen positief benaderen. Ze mogen niet fatalistisch omgaan met leerlingen die het moeilijk hebben en moeten vechten tegen het falen en voor het slagen. Er moet worden gevochten tegen het zittenblijven en de doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs. Dat veronderstelt een schoolklimaat waarin iedereen zich thuis voelt. Geen enkele leerling mag zich achteruitgezet voelen. De leerlingen moeten permanent worden geëvalueerd, opdat kinderen met leermoeilijkheden vroegtijdig kunnen worden opgespoord en begeleid. Er moet een mentaliteit komen dat elke leerling waardevol is.

Ten tweede is de wereld buiten de school ook belangrijk. De ouders moeten betrokken worden bij het schoolse gebeuren. Zo kunnen leerkrachten inzicht krijgen in de milieus van de leerlingen. Dat vergt uiteraard een engagement van de individuele leerkracht, en de school moet zijn structuren open gooien. In het Antwerpse zijn in dit verband interessante experimenten rond sport- en culturele activiteiten opgezet. Zoveel mogelijk elementen uit de verschillende milieus moeten in de lessen aan bod komen. Dat veronderstelt uiteraard regelmatige huisbezoeken.

Een andere prioriteit is het versterken van het recht op onderwijs. De eindtermen zijn een belangrijk instrument van de overheid in het kader van gelijkheid. Alle scholen moeten inspanningen leveren om de minimaal geachte doelstellingen te bereiken, ongeacht aanleg, sociale of etnische afkomst, geslacht of overtuiging van de leerling. Scholen in moeilijke omstandigheden hebben recht op extra middelen, op voorwaarde dat er een sterk engagement is. Dat betekent uiteraard niet dat leerlingen die de eindtermen niet bereiken, moeten worden gesanctioneerd. Het belangrijkste is dat de inspanning oprecht is.

Vooral in het beroepsonderwijs werkt men met deelattesten. Nog te veel jongeren – 10 tot 15 procent – verlaten het secundair onderwijs zonder kwalificatie. Met het modulaire systeem hebben ze een D-attest als ze op de arbeidsmarkt terechtkomen. Ze kunnen nog verder attesten verkrijgen via naschoolse opleiding, VDAB-vorming en dergelijke.

Het Secundair beroepsonderwijs besteedt nog te veel aandacht aan de specifieke vakopleiding. Bij de zeventienjarigen doet zich dan ook een hoge ongeletterdheid voor. Dat stelt de algemene vorming totaal in vraag. Bij de hervorming van het secundair onderwijs kunnen we de algemene vorming, die nu in ondankbare omstandigheden plaatsvindt, herdenken.

De jongeren zonder kwalificatie moeten snel worden opgevangen als men hen bijkomende attesten wil geven. Ze maken minder kansen op de harde arbeidsmarkt. Als ze te lang moeten wachten op verdere vorming, raken ze gedemotiveerd of ze trouwen. De beroepsopleiding en basiseducatie moeten daar soepel op inspelen.

Een derde prioriteit is het versterken van het onderwijsvoor-rangsbeleid. We zijn voorstander van effectiviteitsmeting zodat de middelen goed terechtkomen. De doelstellingen moeten worden

Van Nieuwkerke

gecontroleerd. De scholen moeten bewijzen dat ze efficiënt werken. De instapregel voor kansarme kinderen op de leeftijd van drie jaar is een goede maatregel. We moeten ervoor zorgen dat de voor-schoolse opvang betaalbaar en haalbaar blijft. Kansarme kinderen moeten in de scholen in kleine groepen worden opgevangen.

Een vierde prioriteit is de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs. Men kan zich inderdaad vragen stellen over de effectiviteit van studiebeurzen in het secundair onderwijs en over het bereiken van de doelgroep. Eén derde van de rechthebbenden vraagt de studiebeurs niet eens aan.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : U ziet een probleem in verband met de effectiviteit van de studiebeurzen in het secundair onderwijs. De problemen zijn volgens mij tweeledig. De studiebeurzen zijn over het algemeen zo klein dat ze de kostprijs van het onderwijs niet dekken, en heel wat mensen vragen de beurs niet aan.

Naar aanleiding van dit armoededeбат is er een discussie geweest over de nota van de heer Nicaise. Is het niet wenselijk studietoelagen voor het basisonderwijs in te voeren ? Men heeft dit niet overgenomen om terechte redenen. Is het niet interessanter een andere weg te bewandelen en te stellen dat alle leerplichtonderwijs sowieso, en niet alleen het basisonderwijs, gratis moet zijn ? Ik heb het hier dus ook over de leerboeken die men moet gebruiken. Men kan zich dan afvragen of die studietoelagen nog noodzakelijk zijn.

Ik erken dat er voor de armen een probleem is inzake kleding en dies meer. Moet dit niet eerder worden opgevangen door de kinderbijslag en het verhogen van bepaalde bestaansminima ? Het leerplichtig zijn van jongeren is een essentieel onderdeel van hun kind-zijn en hun jeugdigheid. Dat is dan net zo belangrijk als de voetbalschoenen waar de heer Lauwers naar heeft verwezen : doordat men de schoenen niet meer kan kopen, kan men niet meer in de voetbalploeg blijven.

Het is beter de studietoelagen niet meer als alibi te gebruiken en het leerplichtonderwijs daadwerkelijk kosteloos te maken. Het ware ook beter de bestaansminima op te waarderen zodat de normale kosten die aan het opvoeden van jongeren zijn verbonden, worden gedekt.

De heer André Van Nieuwkerke : Ik ben voorstander van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs. Toch is een bepaalde overgangperiode noodzakelijk, gelet op de budgettaire beperkingen. Men kan niet alle scholen over één kam scheren. Sommige scholen hebben meer steun nodig.

Aanpassingen van de toelagen aan bepaalde bestaansminimumtrekkers mag men niet veralgemenen. Ik ben er eerder voorstander van dat men geen extra kosten moet doen voor schooluitgaven.

De heer Ludo Sannen : Ik pleit precies voor de kosteloosheid van – ook – het secundair onderwijs. De kost voor de opvoeding van kinderen houdt dan qua schoolkosten in dat men voor de passer, kleding, schoenen, enzovoort moet zorgen. Dat is de gewone opvoedingskost die men moet opnemen in toelagen zoals bijvoorbeeld de kinderbijslag. Daardoor wordt de studietoelage niet meer als alibi gebruikt.

De heer André Van Nieuwkerke : Ik ben het daarmee eens.

Het schoolopbouwwerk is de vijfde prioriteit, dat voor een groot deel onafhankelijk moet kunnen opereren als brug tussen het milieu en de school. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw Van Cleuvenbergen heeft het woord.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik heb het in mijn interventie over cultuur. Ik ben blij dat dit onderwerp aan het eind van het debat komt. Cultuur moet als eerste of als laatste aan bod komen. Ze is geen nakomertje. Als we iets geleerd hebben tijdens het werken over armoede, dan is het wel dat armen cultuur enorm belangrijk vinden.

Cultuur was niet opgenomen in de voorbereidende debatten. Uit het verslag blijkt dat er weinig rechtstreekse aandacht aan wordt besteed. Toch was ze steeds op de achtergrond aanwezig.

Als christen-democraten hebben we over dit thema nagedacht. De ervaringen in de commissie dienden als basis. Een cultuurbeleid moet helpen om de armen recht te doen. Cultuur is een recht van allen – dus ook van armen. Cultuurparticipatie scherpt de identiteit van de mensen aan. Als armen als volwaardige partners kunnen en zullen deelnemen aan cultuur, wordt er een democratische meerwaarde voor de hele maatschappij gecreëerd. Hun

Van Cleuvenbergen

levenswijze, hun zingevingskader en hun houdingen benadrukken cultuurwaarden als solidariteit, trouw, opkomen voor het eigen gezin, en directheid. Deze waarden zijn niet enkel voor christendemocraten belangrijk. Dat is ook voor vele andere Vlamingen zo, alhoewel niet meer altijd evident.

Toch stellen we vast dat armen niet veel participeren aan wat we traditiegetrouw onder cultuur verstaan. Tijdens een studiedag in Turnhout, die enkele maanden geleden werd gehouden over Cultuur met een grote c, is aangetoond dat men in verschillende culturele centra actief zoekt naar mogelijkheden om armen meer te betrekken bij cultuur, ook bij Cultuur met een grote c. Dat moet worden gestimuleerd. Ik zal voorstellen om in de commissie voor Cultuur het verslag van dit debat grondig te bespreken. Cultuurexperimenten in samenwerking met armenverenigingen en ondersteund door de Koning Boudewijnstichting, kunnen positieve voorbeelden geven en methodieken aanreiken die ook elders bruikbaar zijn.

Deelname van armen aan cultuur is afhankelijk van de aanwezigheid van voorzieningen in hun woonbuurt. Een bibliotheek, een sportveld, een zaal, een lokale radio : die voorzieningen bereiken meer armen als ze in hun buurt zijn gevestigd. Sport voor jongeren kan een hefboom zijn om te participeren aan het samenleven met andere jongeren. Sport is immers een middel om contacten te leggen, opgewaardeerd te worden, en om te communiceren via lichaamstaal. Onze fractie zal dan ook blijven ijveren voor de spreiding van voorzieningen, op initiatief van de mensen, op maat van de mensen, en dicht bij de mensen.

Uit deze debatten hebben we enkele voorstellen weerhouden die moeten toestaan om cultuur toegankelijker te maken voor armen. In de eerste plaats moet de toegankelijkheid van de informatiekanalen over cultuur worden bewaakt. Bereikt men wel de kleine, arme man ? Kan de kleine man deze informatie nog vatten ? Begrijpen ze de gebruikte pictogrammen ? Begrijpt men letterwoorden ?

Gisteren stelde men voor de term lullerikken te lanceren. Dat is zinvol. Ik vraag me overigens af of iedereen die deze namiddag de debatten heeft gevolgd, alle hier gebruikte afkortingen en begrippen wel heeft verstaan. Onze fractie pleit voor meer toegankelijke informatiekanalen, en voor het hanteren van een begrijpelijker taal.

Een tweede hefboom voor cultuurparticipatie voor armen is het onderwijs. Kinderen en jongeren leren de cultuur via de school kennen. Dat is zo, omdat scholen in de woonbuurten zijn gesitueerd, en ook omdat er een grote onderwijsparticipatie bestaat. Er is een grote betrokkenheid bij activiteiten die scholen inrichten. Het gaat dan zowel om sport-, socio-educatieve als zuiver culturele activiteiten. Leden van de commissie voor Onderwijs hebben gezegd dat scholen oog moeten hebben voor activiteiten met een financieel lage drempel. Onze fractie is van oordeel dat schoolopbouwwerk daartoe een bijdrage kan leveren.

Een derde hefboom gaat over de nabijheid van cultuur. Cultuur moet tot bij de armen worden gebracht. Kranten moeten in buurthuizen beschikbaar worden gesteld. Armen moeten worden betrokken bij het onderhoud en de werking van het wijkcentrum en van de sportinfrastructuur. Er moeten begrijpelijke kunstwerken in de woonomgeving worden aangeboden. Cultuur moet naar de mensen toegaan.

Verder denken we dat er ook methodieken zijn om de doelgroep te bereiken, maar voorlopig kennen we die nog onvoldoende. Methodieken moeten worden verzameld en operationeel worden gemaakt. Methodieken uit het onderwijsvoorrangsbepaald, uit migrantenorganisaties, uit armenorganisaties kunnen voor het onderwijs, voor sportverenigingen en voor alle cultuurvormen een bron van inspiratie zijn om de armen te bereiken. Onze fractie vraagt dan ook een expertisecentrum op te richten dat als draaischijf zou kunnen fungeren om methodieken te verzamelen en door te geven. Er moet eveneens worden nagedacht over sensibiliseringsstrategieën om deze methodieken te verspreiden.

Tot slot geloven we in de kracht van het sociaal-cultureel veld als hefboom voor participatie in cultuur. Armen hebben elkaar gevonden in hun eigen armenverenigingen. Deze verenigingen doen aan belangenbehartiging, stimuleren de emancipatie van armen en zijn gesprekspartners voor het beleid. Ze kennen de armen en weten wat belangrijk is om hen te benaderen. Bij armen staat het gezin centraal. Het beeld van het ideale gezin voor armen is daarom niet het beeld van het ideale gezin voor ons. Ze houden van hun gezin met een erg traditioneel rollenpatroon. Het gezinshoofd is de kostwinner. De vrouw zorgt voor huis en kinderen. Dit is voor hen een strijddoel. Dit cultureel verschil is nog niet in voldoende mate doorgedrongen in de denk- en leefwereld van hulpverleners, beleids mensen en ook in die van onszelf. Werken

Van Cleuvenbergen

vanuit een vrouwenemancipatorische houding staat bijvoorbeeld haaks op de eigen leefwereld van armen. Dit is dus niet de manier waarop men ze kan bereiken. We moeten respect hebben voor hun vraag om niet noodzakelijk gereïntegreerd te worden op de arbeidsmarkt. Armenorganisaties moeten onze ondersteuning krijgen.

We hebben eveneens vastgesteld dat deze armen ontbreken in de traditionele sociaal-culturele verenigingen. De klassieke verenigingen hebben belangstelling voor armen. Ze praten erover en zoeken naar methodieken om ze te bereiken. We stellen vast dat armenorganisaties werken volgen de principes van het sociaal-cultureel werk. Het verenigingsleven stimuleert immers zelfrespect, helpt spontaan onderlinge hulp organiseren, reikt informatie aan, leert vaardigheden aan zoals zorg voor kinderen en opvoeding, leert spreken in groep en voor een groep. Vertrouwen en nabijheid, de onmiddellijke buurt, het groepsgevoel, de gezelligheid en de sfeer geven ondersteuning. Dit is het model dat de armenorganisaties gebruiken. Het sociaal-cultureel werk biedt armen de kans om op hun eigen tempo te denken, te werken en stimuli te ervaren.

De voorzitter : De heer Vandebussche heeft het woord.

De heer Michiel Vandebussche : Ik wil me aansluiten bij de bekommernissen van mevrouw Van Cleuvenbergen over de rol van de cultuur als hefboom in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Ik denk echter dat we op dat vlak een meer strijdbare doelstelling moeten vooropstellen.

Mensen die binnen het verenigingsleven in armoede leven, zouden op een meer strijdbare wijze te werk moeten gaan. Ik denk dat dit een belangrijke dimensie is. Culturele en maatschappelijke ontplooiing zijn ingeschreven in artikel 23 van de Grondwet. Er zou een soort van strijdcultuur moeten worden ontwikkeld om de oorzaak van sociale uitsluiting en armoede aan te pakken en niet alleen de gevolgen ervan te bestrijden.

Ik sluit me volledig aan bij uw pleidooi voor cultuur, want in de benadering van vandaag komt die veel te weinig aan bod. Men moet wel strijdbarder te werk gaan.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : We hebben gelezen wat armen bezighoudt. We hebben daaruit geleerd dat ze vaak niet in staat zijn om zelf voor

hun zaken op te komen. Als ze dat wel doen, verloopt alles veel trager dan wij zouden willen. Armen zijn trager. Als we ze bij het beleid willen betrekken, moeten we dus op hun tempo werken. Hoezeer ik dat als vrouw betreur, moeten we, vooral met betrekking tot hun visie op het gezin, onze emancipatorische ideeën soms even terzijde laten. Dat vergt tijd.

Respect voor elkaars cultuur is belangrijk. Ik ben ervan overtuigd geworden dat armen een rijke, maar andere cultuur hebben. Dat is het uitgangspunt in onze benadering van armen en cultuur.

De heer Michiel Vandebussche : Mijnheer de voorzitter, zoals mevrouw Lindkens al heeft gezegd, blijkt uit het armoederapport dat het gebrek aan cultuur voor armen veel erger is dan de armoede zelf. Het stigma dat cultuur er alleen is voor mensen met geld, is voor hen het ergste. Dat is trouwens nog altijd de dominerende gedachte. De culturele uitsluiting is voor hen dus minstens even erg als het gebrek aan middelen om menswaardig te leven.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Ik sluit me daar volledig bij aan. Juist om die reden vind ik het zinvol dat ik als laatste van onze fractie het woord krijg. Armen moeten immers ook op het vlak van cultuur worden benaderd.

Ik wil tenslotte de kracht benadrukken van vrouwen en vrouwenorganisaties die armen willen laten deelnemen aan het cultuurbeleid. Arme vrouwen zijn in hun eigen omgeving spontane doorgevers van cultuur. Als we hen kunnen benaderen, bereiken we hun hele omgeving. Ook de vrouwen in de traditionele vrouwenbewegingen kunnen als hefboom fungeren. Ze nemen een open houding aan, geven positieve signalen en zijn makkelijk aan te spreken. Vrouwen kunnen dus als spilfiguur fungeren in de armoedebestrijding.

Ten slotte moet men permanent aandacht hebben voor de effectieve deelname van armen aan cultuur. Het lijkt me dan ook zinvol de bestaande decreten over cultuur, jeugd en sport onder de loep te nemen. We moeten onderzoeken waar we de armen wel bereiken en waar niet. In elk geval is het positief dat we daar in de commissie voor Cultuur een debat over hebben gevoerd bij de bespreking van het jeugdwerkbeleidsplan. Het is niet meer dan logisch dat alle gemeenten in de jeugdwerkbeleidsplannen voortaan aandacht schenken aan achtergestelde kinderen en jongeren.

De voorzitter : De heer De Roo heeft het woord.

De heer Johan De Roo : Mijnheer de voorzitter, mevrouw Van Cleuvenbergen beweert dat vrouwenorganisaties een belangrijke rol kunnen spelen. Ik ben het daarmee eens. De klassieke vrouwenorganisaties hebben ongetwijfeld de voorbije maanden en jaren heel wat aandacht besteed aan het probleem van de kansarmoede. Ze hebben bijvoorbeeld talrijke thema-avonden georganiseerd. Ik vraag me wel af in welke mate de initiatieven van die klassieke vrouwenorganisaties de echte arme vrouwen nog bereiken. Mevrouw Van Cleuvenbergen, nemen die vrouwen aan de activiteiten deel ?

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Mijnheer De Roo, ik moet helaas ontkennend antwoorden op uw vraag. Onze sociaal-culturele organisaties en onze vrouwenorganisaties proberen wel armen te bereiken, maar slagen daar niet in. Onze drempels zijn blijkbaar te hoog. We kennen de methodes om die groepen te bereiken niet meer. Migrantenorganisaties kennen die wel. Een centrum waar methodes worden doorgegeven, kan dan ook heel nuttig zijn. Vrouwenorganisaties moeten de rol die ze vroeger hebben gespeeld, opnieuw opnemen. Ze zijn vragende partij.

Mijnheer de voorzitter, onze fractie gelooft in de kracht van cultuur als hefboom voor armen opdat ze aan de maatschappij kunnen participeren. Voor onze fractie en alle geëngageerde parlementsleden die hier nu nog aanwezig zijn, waren de gesprekken over armen een positieve ervaring. We beseffen dat een beleid voor en met armen maar kan worden gedragen als we de positieve meerwaarde die armen aan onze maatschappij bieden, genoeg willen erkennen. Ons engagement om de vele voorstellen die vandaag door verschillende fracties werden gedaan maar die ook tijdens de themadebatten groeiden, tot concrete actievoorstellen uit te werken, is groot. We vragen wel dat de armen onze partners willen zijn. (*Applaus*)

De voorzitter : De heer Maes heeft het woord.

De heer Jacky Maes (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, in aanbeveling negen opteert men voor een vernieuwd socialehuisvestingsbeleid, gebaseerd op twee grote krachtlijnen. Ten eerste is er artikel 23, 3 van de Grondwet dat uitdrukkelijk recht geeft op een behoorlijke huisvesting. Ten tweede is het verschaffen van goedkoop onderdak niet voldoende : elementair comfort, een sociale en ecologische omgeving, en woonzekerheid en -gezondheid zijn net zo goed belangrijk, net als woonveiligheid, woonbegeleiding en participatie van de bewoners.

Binnen onze commissie is er geen eensgezindheid over de verhoging van het aanbod inzake sociale huisvesting en over het invoeren van een veralgemeend stelsel van huursubsidies voor lage inkomensgrenzen. De SP heeft terzake een welbepaalde toekomstvisie. We stellen vast dat de woonkosten vandaag de grootste hap uit het gezinsbudget nemen. Gezinnen met een laag inkomen moeten vaak kiezen tussen slecht wonen of ondermaats leven. Vandaar dat sociale huisvesting voor ons de voornaamste pijler blijft van een werkelijk sociaal woonbeleid. Het is absoluut noodzakelijk dat de inhaalbeweging voor sociale woningen die werd ingezet, nog verder wordt versterkt.

Er is een verdubbeling nodig van het aantal huizen, en dit over maximum twintig jaar. Tegen het jaar 2004 moeten er 35.000 tot 40.000 sociale woningen bij komen, a rato van 6.000 per jaar. Deze sociale woningen moeten er komen door ze te bouwen of ze te verwerven en te renoveren. Op twintig jaar betekent dit dat er 120.000 gerenoveerde sociale woningen bij komen, een verdubbeling van het huidige aantal. De bestaande sociale woningen moeten grondig worden gesaneerd, zodat het aanbod van kwalitatieve sociale woningen vergroot. Over twintig jaar zullen 300.000 woningen die nu van slechte kwaliteit zijn, voor een groot deel zijn verbeterd. Gelet op het feit dat zoveel bejaarden in slechte woningen wonen, moet er een speciaal programma komen om de bejaarden en toekomstige bejaarden te helpen om beter te wonen in de privé-sector.

Daarvoor zal in het budget 1 miljard frank moeten worden gereserveerd. De actoren die dat programma moeten uitvoeren, kunnen zowel socialehuisvestingsmaatschappijen als gemeenten of sociale verhuurkantoren zijn. Dit kan worden gerealiseerd door het geven van premies, of door derden. We pleiten ervoor om terzake met een diepgaand onderzoek te beginnen.

Om dit programma voor sociale huisvesting te realiseren moet het jaarlijkse budget worden opgetrokken tot 25 miljard frank. Dat bedrag moet worden besteed aan nieuw te bouwen sociale woningen, aan de aankoop van bestaande privé-woningen met een verbouwing tot valabele sociale woningen, aan de renovatie en het onderhoud van het bestaande patrimonium van sociale woningen en aan een speciale actie voor de renovatie van privé-bejaardenwoningen.

Voorts pleiten we voor een actief aanwenden van het voorkooprecht en het beheersrecht binnen de Vlaamse Wooncode. Naast de financiële eisen moeten er ook strenge technische eisen worden gesteld

Maes

aan de verhouding tussen prijs en kwaliteit. We opteren voor socialewoningbouw met kleinschalige ingrepen en gemengde projecten. We zijn ook voorstander van snelle procedures.

De taken van de socialehuisvestingsmaatschappijen moeten opnieuw worden bekeken. Door een nieuw takenpakket en door een actieve samenwerking met de gemeente kan de dynamiek en de professionalisering van de socialehuisvestingssector worden verwezenlijkt. Degelijke informatie en een sociaal engagement moeten een onderdeel vormen van de dienstverlening van een socialehuisvestingsmaatschappij.

Om dit te bereiken moeten de budgettaire inspanningen stapsgewijs worden verhoogd. Dit mag niet enkel gebeuren met middelen uit de Vlaamse begroting, ook middelen uit de federale begroting moeten hiervoor worden aangewend. De fiscaliteit, de BTW en de fiscale kortingen moeten worden herverdeeld, zodat er een zwaardere heffing rust op nieuwbouw die de prijs van een modale nieuwbouwwoning overschrijdt en de open ruimte extra belast. De opbrengst van deze heffing moet volledig worden ingezet voor de sanering en de versterking van de bestaande kernen.

Ook voor het Brussels Gewest zijn extra sociale woningen noodzakelijk. Investeren in de bouw van sociale woningen in Brussel is dan ook een grotere prioriteit dan een zoveelste uitbreiding van de kantoorcomplexen.

De SP wil ook dat de socialeverhuurkantoren tot een volwaardige partner op de woningmarkt worden uitgebouwd. Het is dan ook wenselijk om het aantal socialeverhuurkantoren uit te breiden. De rol van deze kantoren is om zoveel mogelijk privé-huurwoningen te socialiseren. Deze privé-huurwoningen dienen dan ook, na een eventuele renovatie, tegen betaalbare prijzen aan duidelijk omliggende doelgroepen te worden aangeboden. In afwachting daarvan – en ook als overgang – dient er een systeem van individuele huursubsidies te worden uitgedokterd. Als we effectief het budget voor bijkomende sociale huurwoningen sterk willen verhogen, dan kunnen we daarnaast niet nog eens geld voor huursubsidies vragen. Het is dus niet : en... en, maar wel : of.

We zijn de mening toegedaan dat een ernstige verhoging van het budget voor huursubsidies ten koste zou gaan van de hoognodige verhoging voor sociale huisvesting. We gaan wel akkoord met de

socialisering van de privé-huursector via de socialeverhuurkantoren en met de opvatting dat huursubsidies het onderwerp kunnen zijn van een tijdelijke maatregel.

Tot slot wil ik kort de problematiek van de permanente campingbewoning aankaarten.

De voorzitter : De heer Vandenbussche heeft het woord.

De heer Michiel Vandenbussche : Mijnheer de voorzitter, ik wil even dieper ingaan op wat de heer Maes heeft gezegd over Brussel. Deze stad is vandaag nog niet zo veel aan bod gekomen in de besprekingen. Toch verscheen enkele dagen geleden voor Brussel een armoederapport. Dat rapport is gebaseerd op de verslagen van de OCMW's. Het pleidooi van de heer Maes is ook een van de elementen in dat rapport.

We stellen vast dat het aantal Brusselse bestaansminimumtrekkers met 100 percent is gestegen. In Vlaanderen bedraagt die stijging maar 23 percent. De werkloosheid stijgt in Brussel, terwijl die voor het gehele land daalt. Het gemiddelde inkomen in Brussel daalt, terwijl dat voor het gehele land niet zo is. Tussen 1996 en 1997 is het aantal personen die recht hebben op een bestaansminimum gestegen met 9 percent. Dit zijn alarmerende cijfers.

De dualisering in de grootstad wordt ook veroorzaakt door de aanzuigkracht van de grootstad op mensen die in armoede leven. Dat vraagt een specifieke benadering. We moeten de sociaal-geografisch gedifferentieerde aanpak in dit debat betrekken. Dit heeft een invloed op de uitoefening van de gemeenschapsbevoegdheid van Vlaanderen in Brussel. Federale solidariteit met de grootstad is nodig. Er moet een intergewestelijke solidariteit totstandkomen die in verhouding staat tot de aantrekkingskracht van de grootstad. Deze benadering is vandaag niet aan bod gekomen, en zou nochtans een uitvloeisel moeten zijn van wat we vandaag hebben besproken.

De heer Jacky Maes : De problematiek van de permanente campingbewoners is zeer urgent. Door het decreet van 3 maart 1993 aangaande de terreinen van bedrijven voor openlucht recreatie, kan een campinguitbater niet langer toelaten dat men permanent op zijn terrein verblijft. Om tegemoet te komen aan personen en gezinnen die verblijven op een camping, besliste de Vlaamse regering om sociale woningen prioritair toe te wijzen aan campingbewoners die reeds meer dan zes maanden de camping als hoofdverblijfplaats hebben. Deze

Maes

maatregel werd op 15 oktober 1996 van kracht. Eind 1997 kregen 111 gezinnen als gevolg van deze prioriteitsregel een sociale woning toegewezen in het Vlaams Gewest. 160 andere gezinnen staan als kandidaat-huurder op de wachtlijst van een socia-lewoningmaatschappij. Momenteel verblijven er nog 5.600 gezinnen in Vlaanderen permanent op een camping of in een weekendverblijf. Langs de kust is er een permanente bewoning van 1.100 gezinnen.

We juichen deze voorrangsregel toe. Het gevolg is wel dat andere kandidaat-huurders de eerstkomende jaren niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning. Ze slibt dicht. De regering moet snel beslissen. Ze stelt zich vragen. We vernamen de eerstvolgende maatregelen die de regering op dit vlak wil nemen. Het water stijgt deze mensen tot de lippen. De regering kan geen onderscheid maken tussen legale campings die men tegen 1 januari 2000 kan saneren, en illegale campings. Het is ontoelaatbaar dat men door de uitvoering van een decreet mensen op straat zou zetten.

Dit probleem moet dringend worden aangepakt. Ik zou aan de regeringsleden willen vragen die hete aardappel niet naar elkaar door te schuiven, maar hem daadwerkelijk met mes en vork aan te pakken. (*Applaus*)

De voorzitter : De heer Wymeersch heeft het woord.

De heer Frans Wymeersch (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, heren ministers, collega's, als laatste spreker in dit debat wil ik nog enkele kanttekeningen plaatsen. Dit debat is geen echt debat geweest. De bekommernis blijkt bij alle fracties dezelfde te zijn, behoudens enkele verschillen van accenten en prioriteiten. De bekommernis om het armoedeprobleem te bestrijden en op te lossen, was de rode draad doorheen de commissievergaderingen en dit debat.

Als inleiding vernoem ik kort enkele vaststellingen. Ten eerste is in de terminologie die bij de conclusies en in het debat wordt gebruikt, geen sprake van een doelgroepenbeleid. De toon werd gezet door mevrouw Ceysens. Ik wil overigens van de gelegenheid gebruik maken om mevrouw Ceysens, de heer Swennen en de voorzitter van de commissie, de heer Vandendriessche, te danken en geluk te wensen met het uitstekend werk dat zij de afgelopen maanden en vandaag hebben geleverd om

deze opmerkelijke prestatie te coördineren en op papier te zetten.

Ik herinner me een uitspraak van mevrouw De Schamphelaere in de bespreking in de commissie, die illustratief is voor wat ik zonet beweerde. Mevrouw De Schamphelaere zei dat een beleid voor de bestrijding van armoede niets te maken heeft met het al of niet hebben van een bepaalde nationaliteit of omgekeerd. Ze zei met andere woorden dat het vreemdelingenbeleid niets met armoede te maken heeft. We moesten de grootste gemene deler in ogenschouw nemen.

Inzake het beleid voor de bestrijding van armoede op het federale niveau, moet ons nog iets van het hart. Als aanspreekpunt of coördinatiepunt wordt daar nog altijd het centrum voor 'Ongelijke Kansen en Vlaams-Blokbestrijding' van de heer Leman gebruikt.

Enkele punten zijn voor ons prioritair. Ten eerste is armoede op de eerste plaats een financieel gegeven dat voortspruit uit en repercussies heeft op de arbeidsmarkt. Het eerste preventiemiddel voor armoede is dus het ernstig onderbouwen en uitbouwen van de arbeidsmarkt. We kunnen er niet omheen dat de alom gekende werkloosheidscijfers in feite sterk onderschat zijn. We mogen ze bijna verdubbelen om een juist cijfer te krijgen. Heel wat mensen die geen volwaardige job hebben, worden niet meegerekend en komen niet in de statistieken voor.

Een volwaardige en behoorlijk betaalde job is het eerste middel om de armoede fundamenteel aan te pakken. Ten eerste wordt sowieso het inkomen van de betrokkenen opgekrikt. Ten tweede geeft men hun het gevoel van zekerheid en van geborgenheid, van zelfrespect en respect voor anderen en het gevoel van nuttigheid terug. Dat is op zich een psychologisch zwaarwegend argument. Dit betekent dat de verbetering van de tewerkstellingsmogelijkheden in een normaal arbeidscircuit en een normaal economisch circuit van primordiaal belang is. Daarbij hoort uiteraard het parallelle circuit. Maar we moeten er ons voor hoeden dat we de mensen niet onderbrengen in nepstatuten, waar men wel in geraakt, maar zeer moeilijk uit geraakt.

U weet net als ik dat dit alles hoofdzakelijk op federaal niveau moet worden geregeld. De economie moet in de eerste plaats op dit niveau worden gestimuleerd en op dit niveau moeten ook arbeidsplaatsen worden gecreëerd. Het is een oud voorstel van het Vlaams Blok om de bijdragen in de RSZ voor de laaggeschoolden of voor de slechtege-

Wymeersch

schoolden te verminderen. We durven er zelfs voor pleiten dat werkgevers gedurende een bepaalde periode, ongeveer drie tot vijf jaar, een vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen zouden genieten als ze zulke mensen in dienst nemen.

Het tweede preventiemiddel is de buurt, die de laatste jaren zwaar onder druk is komen te liggen. In het lokaal gemeenschaps- en verenigingsleven was men vroeger altijd bekommerd om de integratie van buren en kennissen in de onmiddellijke omgeving en om de integratie van de zwakken. Men bevond zich in zijn buurt als in een cocon, en de buurt was het eerste meldpunt als er iets fout ging.

De jongste jaren verdwijnt dit sociaal verband volledig. Men ziet buurten verloederen, wat leidt tot isolement en uitsluiting bij mensen die daar nillens willens blijven wonen. We moeten dit probleem durven onderkennen. We moeten op Vlaams niveau zeker werk van maken van de herwaardering van de echte volksbuurten, en die opnieuw een aangenaam en menswaardig klimaat geven.

Hoe komt men nu in de armoede terecht? Ik ga het debat dat hier reeds enkele uren is gevoerd, niet helemaal overdoen, mijnheer de voorzitter. Er komen natuurlijk heel wat mensen in de armoede terecht door een cascade van tegenslagen of tegenslagen die op zichzelf staan: het overlijden van echtgenoot of echtgenote, ontslag, zelfstandigen die worden geconfronteerd met falingen, enzovoort.

Een niet onbelangrijk gedeelte van de mensen in de armoede is er terecht gekomen door het begrip erfelijk door omgeving – en ik gebruik hiermee een verkeerd woord. Ik bedoel dat men van huis uit, van ouders op kinderen, niet wordt geconfronteerd met algemene vorming en interessepunten voor bepaalde zaken. In dit geval ligt de verantwoordelijkheid bij de ouders, die dikwijls niet aan de algemene vorming van de kinderen toe komen omdat het economisch model hun veelal dwingt om allebei buitenshuis te gaan werken. Dat brengt met zich mee dat er veel te weinig tijd rest om met de kinderen bezig te zijn.

De opvang thuis is voor ons van primordiaal belang. Het is een kwestie van controle, het aanleren van respect, het aanhangen van bepaalde leefpatronen en het meegeven van een culturele bagage. Als de ouders om God weet welke redenen – en ik heb er daarnet enkele geschetst – niet geïnteresseerd zijn in het bezoeken van bibliotheken, in

het volgen van de actualiteit op de televisie, in ontspanningsvormen die een meerwaarde geven of in sportbeleving, dan kunnen ze ook moeilijk deze leefgewoonten meegeven aan hun kinderen. Daarom moeten wij, maar vooral het onderwijs, oog hebben voor een soort bijscholing van de ouders. We moeten proberen hen meer te betrekken bij de naschoolse opvoeding van hun kinderen. We moeten hun harder op die verantwoordelijkheid wijzen en hun beter sensibiliseren voor dit algemeen vormend leefpatroon.

Deze namiddag zijn hier reeds tal van mogelijkheden opgesomd om de armoede te bestrijden. Voor mij blijft het belangrijkste gegeven dat het gezinsinkomen wordt beveiligd. Dat gezinsinkomen gaat momenteel gebukt onder een zeer complexe wetgeving en een al even complexe dienstverlening in de vorm van verzuilde organisaties. Men zou moeten kunnen evolueren naar het ene sociaal loket dat, zoals de heer Strackx reeds zei, op de gepaste manier naar de gepaste instanties zou kunnen verwijzen.

Enkele weken geleden hebben we hier de resolutie van de heer Vandenbroeke over de studiebeurzen besproken en goedgekeurd. Ook voor andere vormen van steunverlening moeten we in een automatisme voorzien waardoor mensen die ervoor in aanmerking komen, niet zelf van de ene dienst naar de andere moeten lopen, maar hun toelage eenvoudig kunnen bekomen door aan te kloppen bij dat ene loket.

Een uiterst belangrijk element dat op 16 oktober 1997 expliciet aan bod is gekomen in De Schelp, maar waarover deze namiddag nauwelijks werd gerept, is de herziening van de schuldenlast. Heel wat mensen zijn namelijk om uiteenlopende redenen in een financiële put terechtgekomen. De bestaansminima of de tegemoetkomingen die ze krijgen, volstaan niet om daaruit te geraken en zo komen ze van de regen in de drup. De Vlaamse regering zou op dit vlak de nodige initiatieven moeten kunnen nemen, eventueel in samenspraak met het federale niveau, opdat deze mensen met een propere lei zouden kunnen herbeginnen.

De economie en de werkgelegenheid moeten dringend worden bevorderd, maar daarmee zitten we duidelijk op het federale niveau. De heer Swennen zei dat we wel over het materiaal en het instrumentarium beschikken om de armoede te bestrijden, maar niet over de munitie. Het federale niveau zou moeten beseffen dat het zowel het instrumentarium als de munitie in handen heeft. Daarom moet dit Vlaams Parlement duidelijker en krachtiger op

Wymeersch

tafel slaan. De heer Swennen heeft ook terecht verwezen naar artikel 23 van de Grondwet. Dat zegt dat iedereen het recht heeft op een menswaardig leven, dat de economische, sociale en culturele rechten moeten worden geëerbiedigd, enzovoort. Ik denk daarbij in het bijzonder aan het recht op arbeid, het recht op sociale zekerheid, het recht op behoorlijke huisvesting en het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing. In welk land leven we immers? Een land dat niet eens probeert volledig gestalte te geven aan een artikel uit zijn eigen grondwet? We zitten op de verkeerde weg. Als we dit willen inzien en een verandering willen bekomen, dan moet dit parlement aan de federale overheid vragen dit artikel van de Grondwet te respecteren. We moeten niet alleen vragen om ons het instrumentarium, maar ook om ons de munitie te geven. Met de munitie die op het federaal niveau in voorraad is, kunnen we een ernstige politiek van armoedebestrijding voeren. We hebben nood aan een eigen instrumentarium en een eigen munitie. We moeten dringend werk maken van het stelselmatig gebruik van instrumenten voor een eigen sociale zekerheid die de armoedebestrijding ten goede komt.

De voorzitter : De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen : Ik wil erop wijzen dat het inschrijven van een recht in de Grondwet een basisrecht is. Heel de sociale vooruitgang is op diverse vlakken gebaseerd op het effectueren van deze rechten. We hebben ervoor gepleit om de sociale grondrechten die vrij recent werden ingeschreven, zo concreet mogelijk in te vullen. Zoals u zelf hebt gezegd, kan de invulling nooit absoluut zijn, en zal die dus steeds relatief blijven.

De tijd is echter rijp om op een andere versnelling over te gaan en op zoek te gaan naar meer afdwingbaarheid en een betere invulling. Het is echter niet zo dat deze evolutie nu pas kan beginnen. De evolutie van de invulling van de in 1994 ingeschreven sociale grondrechten, bestaat reeds op tal van terreinen. Er is wel een trendbreuk nodig om verder te kunnen gaan op bepaalde terreinen en ermee te kunnen beginnen op andere terreinen. Dat is de betekenis van mijn betoog.

De heer Frans Wymeersch : Mijnheer Swennen, wat het uitgangspunt betreft, zitten we op dezelfde golfengete. Maar u moet toch beseffen dat we de munitie die we heel graag willen gebruiken, niet in handen hebben. Dat is deze namiddag toch voldoende duidelijk geworden. De munitie is gedeel-

telijk voorhanden op het federale niveau. Vlaanderen wil andere accenten leggen dan de federale overheid.

De voorzitter : De heer Swennen heeft het woord.

De heer Guy Swennen : Mijnheer Wymeersch, ik spreek tegen dat we voor de nodige munitie bij de federale overheid moeten aankloppen. Integendeel, volgens mij heeft de voorbereiding van dit debat aangetoond dat we over heel wat hefboomen beschikken via onze eigen bevoegdheden. We kunnen zelf veel doen, zonder de paraplu van de federale bevoegdheden te moeten openen.

De heer Frans Wymeersch : Ik gebruik de paraplu van de federale bevoegdheden zeker niet. Ik verwijs naar het betoog van professor Vrancken tijdens de hoorzittingen. Hij zei dat het eerste middel het creëren van arbeid en de tewerkstelling in het normale economische circuit is. Dit is toch duidelijk een federale bevoegdheid? Op het federale niveau slaagt men er echter niet in om dit soort munitie op een adequate manier aan te wenden om aan een ernstige arbeidscreatie te doen.

In het Vlaams Parlement is bijna iedereen het ermee eens, dat wat we zelf willen doen in Vlaanderen in belangrijke mate wordt afgeremd door het federale niveau. Volgens mij is er nood aan contacten op ministeriële basis, waardoor – en ik wil geen boude politieke uitspraken doen – stelselmatig meer middelen voor het voeren van deze politiek naar het gewest worden overgeheveld. Zonder het voeren van gesprekken tussen de verschillende regeringen, zullen we nooit de basis kunnen leggen voor een serieus armoedebestrijdingsbeleid.

Mijnheer de voorzitter, ik zal stilaan afronden, alhoewel ik nog maar vier minuten over mijn spreektijd ben. We hebben met dit themadebat een afsluiting willen geven aan een jaar werkzaamheden in de commissie ad hoc. Ik herinner me de resolutie betreffende armoedebestrijding, die in juni 1996 is goedgekeurd door het Vlaams Parlement. Toen zijn een aantal punten goedgekeurd en hebben we de bal doorgespeeld naar de regering. We moeten helaas vaststellen dat anderhalf jaar later nog geen enkele aanzet is gegeven tot de verwezenlijking ervan.

Ik hoop dat dit debat een trendbreuk kan zijn en dat er in plaats van te praten wordt gehandeld. We moeten de hefboom om aan ernstige armoedebestrijding te doen, in handen krijgen. Ten tweede moet de armoede op het terrein worden bestreden. Het gaat niet langer om om nog meer studies en

Wymeersch

discussienota's op te stellen. We moeten op een ernstige manier naar mensen op het terrein luisteren.

Tot slot wil ik nog een citaat aanhalen uit stuk 929, bladzijde 79 : 'Als je arm bent, word je afhankelijk gemaakt van anderen, meestal van diensten. Men denkt in je plaats, men schrijft in je plaats. Dat is vernederend. Arme mensen worden zo tot stilte veroordeeld. Daardoor mogen ze zichzelf niet uiten, niet in woorden, maar ook niet bijvoorbeeld via schilderen of tekenen'. Het is nu aan ons om wat vandaag is gezegd, in daden om te zetten. (*Applaus bij het VB*)

De voorzitter : Minister Peeters heeft het woord.

Minister Leo Peeters (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, dames en heren, het is misschien ongebruikelijk dat een minister het woord neemt in een parlementair debat. Dat is normaal voorbehouden aan de parlementsleden. Ik denk echter dat dit nu wel kan aangezien ik net als tien anderen de moed heb gehad om gedurende het hele debat aanwezig te blijven.

Gelukkig denkt de man die vóór mij heeft gesproken, niet namens de armen. Anders zouden we er slecht aan toe zijn. Ik moet zeggen dat de commissie zeer mooi werk heeft geleverd. Eigenlijk had u vandaag meer verdiend dan wat dit debat is geworden. Ik verwijt niemand iets, want wie ben ik om dat te doen. U had een betere apotheose verdiend, alhoewel u die nog zult krijgen. U zult kunnen doorwerken aan de motie van aanbeveling. Ik hoop dat u daar samen een goed document van kunt maken.

Voor zo een belangrijk onderwerp moet een minister zich geruggensteund weten door het parlement. U hebt zorgvuldig en diepgaand gewerkt. Sommige parlementsleden en ikzelf hebben het gevoel dat we wat hebben bijgeleerd. Het is ook een complex werk. Ik moet de collega's daarvan niet overtuigen, ik moet ook de mensen op de publiekstribune niet overtuigen. Ze zijn in groten getale komen opdagen en dat is tof. Dit thema is ook ingewikkeld omdat het op verschillende niveaus een rol speelt. Het heeft te maken met de interactie en de samenhang van verschillende beleidsdomeinen.

Ware het geen goed idee geweest als we per fractie één persoon aan het woord hadden gelaten ? We hadden de verplichting kunnen opleggen om te spreken vanuit een inclusieve benadering. Dan zou

iedereen verplicht zijn geweest de samenhang van de problematiek te bekijken. Nu was iedereen binnen zijn eigen bevoegdheid bezig. Misschien kunnen we dat later eens doen, het zou een sterk debat voortbrengen.

Collega's, u hebt prachtig werk verricht. U hebt ook heel wat concrete voorstellen geformuleerd. U zult daarin de prioriteiten moeten bepalen, want men kan niet alles in een keer realiseren. Ik vraag het parlement een inspanning in die zin te doen. Ik zal al deze voorstellen voorleggen aan de leden van de regering. We zullen er uiteraard over praten, maar we moeten vooraf duidelijk bepalen waar we in welke periode aan zullen werken.

Ik wil u vragen dit zorgvuldig te doen. We worden geconfronteerd met een groot spanningsveld en met hoge verwachtingen. We moeten een aantal zaken vrij snel realiseren, maar het beleid zelf moeten we degelijk onderbouwen op basis van de ideeën van de armenorganisaties. Dat betekent ook dat we er de tijd voor moeten nemen. Dit verloopt waarschijnlijk minder snel dan we zelf zouden willen.

Armoede en het armoedebeleid is geen volledig negatief verhaal. Dat komt misschien te weinig tot uiting, al is iedere arme er uiteraard één te veel. De concrete cijfers tonen toch aan dat we, via de horizontale benadering en de VICA, de jongste jaren resultaten hebben geboekt.

Het komt er nu op aan de basis te leggen voor de structurele aanpak. Laat ons daar het hoofdaccent leggen. We zullen binnen elk beleidsdomein hefboomen nodig hebben, maar laat ons telkens nagaan welk effect die hebben op andere terreinen. Laat ons vooral de creativiteit een kans geven. We hadden gisteren in de commissie voor Welzijn een gesprek over het SIF. Minister Martens en ikzelf investeren samen een bedrag van 20 miljard frank over drie jaar in de leefbaarheid van steden en gemeenten. Een en ander leunt nauw aan bij de kansarmoede.

We moeten een aantal zeer creatieve voorstellen op gang brengen. We moeten de kans krijgen om die te laten uitbloeien. Ze zullen immers de basis vormen van het reguliere beleid. Er werden een aantal voorstellen gedaan. Zo is maatzorg iets dat op de voorgrond treedt in de SIF-plannen. Er zijn ook een aantal vernieuwende initiatieven inzake huisvesting die een kans krijgen. Ze zijn gelijkmatig verdeeld over de verschillende beleidsdomeinen.

Peeters

Namens de Vlaamse regering heb ik de commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden de nota voorgelegd over het inclusief stedelijk beleid. We hopen hiermee een discussie op gang te brengen. Laten we verder gaan met die structurele uitbouw.

Deze middag hebben minister Martens en ikzelf bij de federale staatssecretaris Peeters, samen met de andere gewesten en gemeenschappen, de samenwerkingsovereenkomst inzake het Steunpunt Armoede ondertekend. Men heeft nu een structureel gegeven voor de follow-up van deze problematiek. Het is mooi dat dit mogelijk is. We kunnen de inbreng van de organisaties garanderen en de follow-up vanuit de verschillende niveaus gestalte geven.

Op Vlaams niveau moeten we nog verder kunnen gaan. De Vlaamse regering is daartoe bereid en ik hoop dat dit in samenwerking met het Vlaams Parlement kan gebeuren. Ik wil daar graag met u over discussiëren. We zijn bereid voor de nodige feedback te zorgen. We moeten vooral aan de onderbouw werken, en de bestaande horizontale benadering op de verschillende beleidsdomeinen verder vorm geven. We hebben het voorbeeld gegeven aan het federale niveau.

De eerste interministeriële conferenties behandelen een aantal onderwerpen. We hebben voorgesteld deze volgens thema te organiseren, waarbij ook met de effecten rekening zou worden gehouden. Deze werkwijze werd door ons op gang gebracht en door anderen overgenomen. Dat is de juiste werkwijze, waarin wij ook geloven. Laten we die dan ook echt vastleggen.

We discussiëren al lang over de armenorganisaties. We proberen de toelagen via het SIF te verhogen. We komen van ver. De bedragen moeten, liefst decretaal vastgelegd, nog meer stijgen. Die organisaties hebben er voor eens en voor altijd belang bij dat ze definitief worden erkend en definitief een beleidskans krijgen.

We moeten verder vooral gebruik maken van de sterkte die een arme heeft te bieden. Een arme kan heel veel doorstaan, heeft heel wat doorleefd, heel veel dingen meegemaakt. We kunnen heel veel van hem leren. We zullen dat ook doen. We moeten hem echter ook kansen geven. We hebben een voorstel ingediend ter subsidiëring. We wensen een

pilootproject op te zetten met ervaringsdeskundigen. Een aantal mensen krijgen hierdoor de mogelijkheid gebruik te maken van hun ervaring, en kunnen als communicator met het beleid optreden. We moeten dit in een decreet kunnen vastleggen. Daarnaast moeten en zullen we een aantal heel concrete maatregelen nemen. Mijnheer Vandendriessche, als we die structureel en op zeer lange termijn kunnen vastleggen, dan is dit te danken aan u en uw commissie. De belangrijkste en meest essentiële stap zullen we dan hebben gezet. De Vlaamse regering is daar graag toe bereid. Dit is een aanbod van ons. Op die manier kunnen we echt resultaten bereiken. Op dit late uur is dit een hoopvolle boodschap. We moeten er werk van maken om met zoveel mogelijk parlementsleden een goede resolutie tot stand te brengen die een aantal verdere initiatieven kan ondersteunen, als opdracht en signaal voor de regering. (*Applaus van de CVP, de SP, de VLD en de VU*)

De voorzitter : De heer Wymeersch heeft het woord.

De heer Frans Wymeersch : De minister is van oordeel dat ik best niet namens de armen zou spreken. Dat is mogelijk. Ik laat dit voor zijn rekening. Ik ben actief in Welzijnszorg, verantwoordelijke van het Sint-Vincentiusgenootschap in Sint-Niklaas en verdeler van de Oost-Vlaamse Voedselbank. Ik denk dan ook dat ik als woordvoerder van de armen meer in aanmerking kom dan een zelfingenomen minister. Ik heb van hem zeker geen lessen te ontvangen.

De voorzitter : Vraagt nog iemand het woord ? (*Neen*)

Het themadebat is gesloten.

Moties van aanbeveling

De voorzitter : Door de heren Swennen, de heer Vandendriessche en mevrouw Becq werd tot besluit van dit themadebat een motie van aanbeveling ingediend. Ze zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Door mevrouw Ceysens en de heer Demeulenaere, door de heer Strackx en door mevrouw Van Den Heuvel werden tot besluit van dit themadebat moties van aanbeveling aangekondigd. Ze moeten uiterlijk 24 uur na de sluiting van de vergadering zijn ingediend.

Voorzitter

Het parlement zal zich daarover tijdens een volgende plenaire vergadering moeten uitspreken.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter : Dames en heren, hiermede zijn wij aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

Wij komen dinsdag 3 maart 1998 om 14.30 uur en woensdag 4 maart 1998 om 10 uur en 14 uur opnieuw bijeen.

De vergadering is gesloten.

– *De vergadering wordt gesloten om 20.20 uur.*
